

KÜRESEL “TRANSFOBİYE KARŞI TRANS-SAYGI” PROJESİ

Toplumsal Cinsiyet Farklılığına Sahip Bireylerin/Trans Bireylerin
İnsan Hakları Durumunun Karşılaştırmalı İncelemesi

Carsten Balzer ve Jan Simon Hutta

Tamara Adrian, Peter Hyndal ve Susan Stryker'in katkılarıyla...

TRANS RESPECT VERSUS HOMOPHOBIA
WORLDWIDE

TGEU
Transgender Europe

KÜRESEL “TRANSFOBİYE KARŞI TRANS-SAYGI” PROJESİ

Toplumsal Cinsiyet Farklılığına Sahip Bireylerin/Trans Bireylerin
İnsan Hakları Durumunun Karşılaştırmalı İncelemesi

Carsten Balzer ve Jan Simon Hutta

Tamara Adrian, Peter Hyndal ve Susan Stryker'in katkılarıyla...

KÜRESEL "TRANSFOBİYE KARŞI TRANS-SAYGI" PROJESİ:
Toplumsal Cinsiyet Farklılığına Sahip Bireylerin/Trans Bireylerin
İnsan Hakları Durumunun Karşılaştırmalı İncelemesi

Editörler: Carsten Balzer ve Jan Simon Hutta
Yazarlar: Carsten Balzer ve Jan Simon Hutta;
Tamara Adrián ve Peter Hyndal'ın katkılarıyla...

Başlangıç Yerine: Susan Stryker
TvT Yayın Dizisi Sayı 8

TRANSGENDER EUROPE (TGEU)
www.tgeu.org

TRANSRESPECT versus TRANSPHOBIA WORLDWIDE (TvT)

Transgender Europe • Warthestrass 58 • 12051 Berlin • Germany
research@transrespect-transphobia.org • www.transrespect-transphobia.org

Çeviri: Kemal Ördek
Tasarım&Mizanpaj: Gülçin Arda
Basım: Ayrıntı Basımevi • info@ayrintibasimevi.com.tr

Telif Hakkı 2013 Carsten Balzer, Jan Simon Hutta ve Transgender Europe'a (TGEU) aittir.
Bu raporun bölümlerinin yeniden üretimi, ilgili referansın gösterilmesi ve kullanılan bölümün bir kopyasının yukarıda adresi belirtilmiş olan Küresel "Transfobiye Karşı Trans-Saygı" Projesi'ne gönderilmesi suretiyle gerçekleştirilebilir. Bu yayının orijinal baskısı Kasım 2012'de gerçekleştirilmiştir. Türkçe baskısı ise Eylül 2013'te gerçekleştirilmiştir.

Bu proje ve rapor aşağıdaki kurumlar tarafından finanse edilmiştir:

Government of the Netherlands

HEINRICH BÖLL STIFTUNG

Bu raporun İngilizce'den Türkçe'ye çevirisi, İstanbul'daki İsveç Başkonsolosluğu tarafından

FOTOĞRAFLAR:

Sayfa 12: La Monica Everett-Haynes (www.uanews.org)

Sayfa 29: TGEU Arşivi

Sayfa 39: Beyonce Tushabe Arşivi

Sayfa 85: Zanele Muholi

Sayfa 93: Seung-Hyun Lee Arşivi

Sayfa 94: Tamara Adrian Arşivi

Sayfa 102: Richard Köhler Arşivi

Sayfa 112: Joleen Mataele Arşivi

Sayfa 116: Peter Hyndal Arşivi

Sayfa 118: TvT Arşivi

Sayfa 125: Anja Weber

Sayfa 125: Jan Simon Hutta Arşivi

Ön kapak fotoğrafı ve tüm diğer fotoğraflar Carla LaGata Arşivi'ne aittir.

Haritalar: © Avrupa Birliği: Eurostats

Küresel "Transfobiye Karşı Trans-Saygı" Projesi'ni bağışta bulunarak destekleyebilirsiniz:
www.tgeu.org/donation - Bağış yaparken lütfen konu kısmına "TvT Project" yazınız.

KÜRESEL “TRANSFOBİYE KARŞI TRANS-SAYGI” PROJESİ:

Toplumsal Cinsiyet Farklılığına Sahip Bireylerin/Trans
Bireylerin İnsan Hakları Durumunun Karşılaştırmalı
İncelemesi

Carsten Balzer ve Jan Simon Hutta

Tamara Adrian, Peter Hyndal ve Susan Stryker’in katkılarıyla...

ÖNSÖZ

Charles Radcliffe, Küresel İşler Amiri,
Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek
Komiserliği Ofisi (OHCHR)

İnsanların zihinlerini, insan türünün iki geleneksel ve sabit toplumsal cinsiyet kategorisi içerisinde değerlendirilemeyeceği fikrine açabilmek uzun zaman almıştır. Bu çalışmanın ortaya koyduğu gibi, her gün milyonlarca transgender birey dünyanın bütün bölgelerinde sırf hakim toplumsal cinsiyet normlarına uymadıkları için reddedilme, damgalanma, taciz ve fiziksel şiddet ile karşılaşmaktadır. Kendi tercih ettikleri toplumsal cinsiyeti barındıran resmi kimlik belgeleri reddedilen transgender bireyler, işlerinden atılmakta, temel kamu hizmetlerinden yoksun bırakılmakta ve sağlık ve eğitim sektörlerindeki derin ayrımcılık ile muhatap olmaktadır. Bu gibi ihlaller sistematik olmasına rağmen yeterince raporlanmamaktadır. İhlaller karşısındaki önlemler, ulusal ve uluslararası seviyede istisnasız bir şekilde yetersiz kalmaktadır.

Devletlerin transgender bireyleri şiddet ve ayrımcılığa karşı korumak zorunda olduğuna yönelik yasal yükümlülükler, devletlerin bütün diğer bireylere karşı olan yükümlülüklerinden farklı değildir. Transgender bireylerin hakları ayrı veya özel bir alt haklar kümesi değildir; insan haklarıdır. Transgender bireyler yaşam hakkı, keyfi tutuklama ve işkenceden özgür olma hakkı, ayrımcılıktan korunma hakkı, ifade, örgütlenme ve toplantı yapma hakkı gibi haklara diğerlerinden daha az sahip değildirler. Bu haklar ve başka birçok evrenseldir: bu haklar uluslararası hukukta yer almasına rağmen, sırf cinsiyet kimlikleri veya cinsiyet ifadeleri sebebiyle transgender bireylerden esirgenmiştir.

Trans aktivistler ve LGBT toplumu içerisindeki destekçilerinin yoğun çabaları sayesinde, transgender bireylerin maruz kaldıkları insan hakları ihlallerinin boyutu ve ciddiyeti konusunda hükümetlerin farkındalığı artmaya devam etmektedir. Son yıllarda, Birleşmiş Milletler'de artan sayıda çeşitli ülke bu konu hakkında konuşmaya başlamıştır. Cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri sebebiyle bireylerin maruz kaldıkları şiddet ve ayrımcılığa açık şekilde dikkat çeken ilk karar metni 2011'de BM İnsan Hakları Konseyi'nde kabul edilmiştir. Aralık 2011'de, Konsey'in talebi üzerine İnsan Hakları Yüksek Komiseri, ayrımcı yasalar, uygulamalar ve şiddet eylemleri ile ilgili bir raporu Konsey'e sunmuştur. Mart 2012'de Konsey, birçok devletin transgender bireylerin insan hakları durumu hakkında kaygılarını ifade ettikleri, bu konuda adım atılması ihtiyacını belirttikleri ve aynı zamanda bahsedilen raporun bulgu ve önerilerini tartışan 3 saatlik bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantıda insan hakları savunucularının önemli açıklamaları ile BM Genel Sektereri Ban Ki-Moon ve Yüksek Komiser Navi Pillay'in desteği ve güçlü mesajları gündeme taşınmıştır.

Bu gibi gelişmelerin sonrasında ortaya çıkan zorluk, sadece hükümetlerarası seviyede varolan diyalogun nasıl sürdürülebilir kılınacağı değil, aynı zamanda bu konuda artan farkındalığın ulusal düzeye nasıl aktarılacağıdır.

Bu çalışmanın da altını çizdiği üzere, transgender bireylerin insan haklarını korumak amacıyla oluşturulan yasal düzenlemeler, kişilerin kimliğinin yasal açıdan kabulünü gerçekleştirmek, cinsiyet kimliği temelinde gerçekleşen ayrımcılığı yasaklamak ve uygun sağlık hizmetleri ile diğer hizmetlere erişimi güvence altına almak amacıyla yeniden gözden geçirilmeli ve geliştirilmelidir.

Hukuki düzenlemeler (de jure) ile fiili pratikler (de facto) arasındaki farklılık, transgender bireylerin hakları ve içinde buldukları durumu anlamaları amacıyla özellikle polis, cezaevi personeli, öğretmenler, sağlık çalışanları ve yargı yetkilerine yönelik eğitimlere duyulan ihtiyacı daha da belirgin hale getirmektedir.

Bütün dışlanmış ve toplumun çeperlerine itilmiş kişilerin haklarını geliştirme meselelerinde olduğu gibi, atılması gereken ilk adım gerçekleri masanın üzerine koymaktır. Küresel “Transfobiye Karşı Trans-Saygı” Projesi bu hedefe yönelik önemli bir katkıdır. Projenin transfobik şiddeti belgelemesi ve transgender bireyleri çevreleyen yasal ortamı haritalaması son derece önemlidir. Aynı şekilde proje, sorunun boyutu ve bu soruna karşı ortaya atılabilecek önlemler ile ilgili net bir tablo çizmektedir. Rapor, transgender bireylerin insan hakları noktasında savunuculuk yapmak için önemli bir araçtır. Kolektif ve kendi kişisel kapasitemiz ölçüsünde, transgender, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip veya trans olmayan herkes için eşit haklara ulaşmak amacıyla elinizdeki bu materyali kullanmak bizim inisiyatifimizdedir.

TEŞEKKÜR

Küresel “Transfobiye Karşı Trans-Saygı” (TvT) araştırma projesinin gerçekleştirilmesi yönünde 2009 ilkbaharında atılan ilk adımlardan bu yana, 66 ülkeden 150’den fazla insan projenin şekillenirilmesi ve geliştirilmesi için katkı sunmuştur. Bu kişiler Transgender Europe (TGEU)’un araştırma ekibiyle, araştırma verileri ve iletişim bilgilerinin sunulması, röportajların yapılması, danışmanlık sunulması, hazırlanan anketlerin gözden geçirilmesi, çevirilerinin yapılması konusunda anlaşmış; etkinlik organize edilmesi, savunuculuk araçları, yayınlar ve web sayfamızın mizanpajı ve tasarımının yapılması konusunda işbirliği yapmış; genel destek ve araştırma fonları önermiş; bölgesel araştırma konusunda ortak çalışmış ve birçok başka doğrudan veya dolaylı desteği sunmuştur.

Bu insanlar olmadan bu araştırma raporunun yazımı mümkün olamazdı.

Dolayısıyla en içten şükranlarımızı sunmak ve bu kişilerin isimlerini alfabetik sıraya göre belirtmek istiyoruz. Güvenlik sebebiyle veya kendilerinden rıza konusunda geri dönüş almadığımız kişiler için bize iletmış oldukları takma adlarını veya “Anonim” ifadesini kullandık. Bize yardımcı olan herkesin ismini yazabilmek için elimizden geleni yaptık. Eğer hata ile dahi olsa, herhangi birinin ismini belirtmeyi unuttuysak, samimi şekilde özür dileriz.

Tamara Adrián (Venezüella), Silvan Agius (Belçika), Edward Akerboom (Almanya), Lisbeth Garly Anderson (Danimarka), Belissa Andía Pérez (Peru), Anonim (Belize, Bosna-Hersek, Çin, Cook Adaları, Fiji, Hindistan, Jamaika, Kiribati, Samoa,

Singapur, Slovenya, Soomon Adaları, St. Vincent, Surinam, Tokelau, Türkiye), Anna Jonna Ármannsdóttir (İzlanda), Natyra Avdiu (Kosova), Nicolas Beger (Belçika), S. Benes (Almanya), Aditya Bondyopadhyay (Hindistan), Hua Boonyapisompan (Tayland), Natasha Boshkova (Makedonya), Whitney Quanita Booysen (Güney Afrika), Jack Byrne (Yeni Zelanda), Mauro Cabral (Arjantin), Pedro Costa (Almanya), Masen Davis (ABD), Daniel D’Esposito (İsviçre), Tamás Dombos (Macaristan), Wiktor Dynarski (Polonya), Lena Eckert (Almanya), Kai Egner (Almanya), Julia Ehart (Almanya), Lisa Eichhorn (Almanya), Justus Eisfeld (ABD), Juliette-Valentin Emerson (Almanya), Nick Evera (Papua Yeni Gine), Eva Fels (Avusturya), Isabel Ferreira (Brezilya), Naomi Fontanos (Filipinler), Stein Wolff Frydenlund (Norveç), Laura Garcia (Jamaika), Rob Garner (Moğolistan), Alberto Roque Guerra (Küba), Deyone Milana Guiseppi (Trinidad ve Tobago), Patsy E. Grannum (Barbados), Thomas Hamilton (Yeni Zelanda), Mathilde Haubricht (Almanya), Michael Heflin (ABD), Berno Hellman (Almanya), Andres Hoyos (ABD), Peter Hyndal (Avustralya), Orin Ivelaw Jerrick (Antigua ve Barbuda), Chai Jindasurat (ABD), Julius Kaggwa (Uganda), Aya Kamikava (Japonya), Anna Kirey (ABD), Kseniya Kirichenko (Rusya), Tamar Klein (Almanya), Richard Koehler (Almanya), Ins A Kromminga (Almanya), S. Lamble (Birleşik Krallık), Agniva Lahiri (Hindistan), Joel LeDeroff (Belçika), Seung-hyun Lee (Güney Kore), Laura LePrince (Fransa), Emiliano Litardo (Arjantin), Micah Ludeke (ABD),

Dawn Madrona (Filipinler), Majorie Marchi (Brezilya), Joleen Mataele (Tonga), Cat McIlroy (İrlanda), Jana Mittag (Almanya), Skipper Mogapi (Botsvana), Joz Motmans (Belçika), Luiz Mott (Brezilya), Daniel Muore Garcia (Almanya), Chan Grey Mubanga (Zambiya), Victor Mukasa (Güney Afrika), Pia Nielsen (Danimarka), Samuel Laetitia Opio (Uganda), Kemal Ördök (Türkiye), Daniyar Orsekov (Kırgızistan), Rica Paras (Filipinler), Kenita Placide (St. Lucia), Fábio Queiroz (İspanya/Brezilya), Charles Radcliffe (ABD), Kristian Randjelovic (Sırbistan), Aleks Recher (İsviçre), Jarad Ringer (ABD), Andrés Rivera Duarte (Şili), Samuel Rutherford (Avustralya), Philippa Ryder (İrlanda), Moritz Sander (Almanya), Sandy (Hırvatistan), Santi (Filipinler), Amitava Sarkar (Hindistan), Shoko Sasaki (Japonya), Sass Rogando (Almanya), Wang Leijun (Çin), Stephen Whittle (Birleşik Krallık), Sam Winter (Çin), Azusa Yamashita (Japonya), Mitch Yussuf (Malezya), Jiangang Zhao (Çin), Katarina Župevc (Slovenya), Sasot (Hollanda), Satya (Hindistan), Jo Schedlbauer (Avusturya), Shabeena Francis Saveri (Hindistan), Vicky Sawyer (Bahamalar), Erik Schneider (Lüksemburg), Selina (Fiji), Joseli Maria Silva (Brezilya), Yadavendra Singh (Hindistan), Adrian de Silva (Almanya), Roger Tootooalii Stanley (Samoa), Rocio Suárez (Meksika), Susan Stryker (ABD), Amets Suess (İspanya), Maria Sundin (İsveç), Carla Sutherland (ABD), Liesl Theron (Güney Afrika), Arn Thorben Sauer (Almanya), Benjamin Trott (Almanya), Beyonce Tushabe (Uganda), Roman Tyčka Kollárik (Slovakya), Pablo

Vergara Pérez (İspanya), J. Vreer Verkerke (Hollanda), Rosanna Viano (İtalya), Carolin Vierneisel (Almanya), Wang Leijun (Çin), Stephen Whittle (Birleşik Krallık), Sam Winter (Çin), Azusa Yamashita (Japonya), Mitch Yussuf (Malezya), Jiangang Zhao (Çin), Katarina Župevc (Slovenya).

Son olarak, TvT projesine maddi katkı sunan kuruluşlara şükranlarımızı sunmak istiyoruz: ABD’de ARCUS Vakfı ve AÇIK TOPLUM Vakfı ile Almanya’da HEINRICH BÖLL Vakfı ve Hollanda Hükümeti. Fon veren bu kurum ve kuruluşların katkıları olmadan, bu araştırma raporunun ortaya çıkması mümkün olamazdı.

KISALTMALAR

Not: (*) işaretine sahip kısaltmalar, uluslararası alanda bilinirliğe sahip kalıplaşmış ifadelerdir. Aynı zamanda, bu ifadelerin Türkçe’de kısaltma olarak kullanılabilirlik karşılıklı bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu ifadeler rapor boyunca olduğu gibi kullanılmıştır.

ADT	Amerikan Devletler Topluluğu
AB	Avrupa Birliği
AK	Avrupa Konseyi
BM	Birleşmiş Milletler
CYBH	Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
FTM*	Kadından erkeğe trans
GID*	Cinsiyet kimliği bozukluğu (gender identity disorder)
GRS*	Cinsiyet yeniden atama ameliyatı (gender reassignment surgery)
GRT*	Cinsiyet yeniden atama tedavisi (gender reassignment treatment)
IDAHOT*	Uluslararası Homofobi ve Transfobi Karşıtı Gün (International Day Against Homophobia and Transphobia)
ILGA*	Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği (International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association)
LGB/T/I/K/H	Lezbiyen, gey, biseksüel/trans/interseks/ kuir/heteroseksüel
MTF*	Erkekten kadına trans (male-to-female trans)
PASÖ	Pan-Amerikan Sağlık Örgütü (Pan-American Health Organisation)
RedLacTrans*	Red Latinoamericano y del Caribe de Personas Trans (Latin Amerikalı ve Karayipli Trans Bireyler Ağı)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TCİP	Trans Cinayetlerini İzleme Projesi
TDOR*	Uluslararası Trans Anma Günü (International Trans Day of Remembrance)
TGEU	Transgender Europe
TvT*	Küresel „Transfobiye Karşı Trans-Saygı“ (Transrespect versus Transphobia Worldwide)
WPATH*	Transgender Sağlığı için Dünya Profesyoneller Derneği (World Professional Association for Transgender Health)

İÇİNDEKİLER

Sayfa 12	BAŞLANGIÇ YERİNE
Sayfa 18	TERMİNOLOJİ
Sayfa 20	1. KÜRESEL “TRANSFOBİYE KARŞI TRANS-SAYGI” PROJESİ: BÖLGESEL SINIRLARI AŞAN AKTİVİST VE ARAŞTIRMA İŞBİRLİĞİ
Sayfa 28	2. TRANS CİNAYETLERİNİ İZLEME: TOPLUMSAL TRANSFOBİ BAĞLAMINDA ÖLDÜRÜLEN TOPLUMSAL CİNSİYET FARKLILIĞINA SAHİP BİREYLER/TRANS BİREYLER İLE İLGİLİ RAPORLARIN İNCELENMESİ
Sayfa 28	2.1. Giriş
Sayfa 33	2.2. Dünyanın çeşitli bölgelerinde raporlanmış toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireyere yönelik cinayetler
Sayfa 34	2.3. Trans Cinayetlerini İzleme ve Afrika’da Transfobi
Sayfa 40	2.4. Trans Cinayetlerini İzleme ve Asya’da Transfobi
Sayfa 47	2.5. Orta ve Güney Amerika’da Trans Cinayetlerinin İzlenmesi ve Transfobi
Sayfa 61	2.6. Avrupa’da Trans Cinayetlerinin İzlenmesi ve Transfobi
Sayfa 67	2.7. Kuzey Amerika’da Trans Cinayetlerinin İzlenmesi ve Transfobi
Sayfa 70	2.8. Okyanusya’da Trans Cinayetlerinin İzlenmesi ve Transfobi
Sayfa 74	2.9. Trans Cinayetlerini İzleme: İçgörüler ve zorluklar

Sayfa 78	3. DÜNYADA TOPLUMSAL CİNSİYET FARKLILIĞINA SAHİP BİREYLERİN/ TRANS BİREYLERİN HUKUK VE SAĞLIK HİZMETLERİ AÇILARINDAN DURUMU
Sayfa 78	3.1. Giriş
Sayfa 83	3.2. Afrika’da hukuk ve sağlık hizmetleri açılarından durum
Sayfa 87	3.3. Asya’da hukuk ve sağlık hizmetleri açılarından durum
Sayfa 95	3.4. Eşit haklara dayanan merdiven: Latin Amerika ve Karayipler’de toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin haklarının zorlu gelişimi
Sayfa 102	3.5. Avrupa’da hukuk ve sağlık hizmetleri açılarından toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin durumu
Sayfa 110	3.6. Okyanusya’da hukuk ve sağlık hizmetleri açılarından durum
Sayfa 118	EKLER
Sayfa 118	A. Küresel “Transfobiye Karşı Trans-Saygı” Projesi’nin kısa tarihi ve yapısı
Sayfa 121	B. TCİP Tabloları
Sayfa 125	C. Yazarlar Hakkında
Sayfa 126	D. Dipnotlar

BAŞLANGIÇ YERİNE...

Susan Stryker

Yakın geçmişte ve günümüzde, toplumsal cinsiyet sistemleri küresel ölçekte tahmin edilemeyen ve hızlanan bir şekilde değişmektedir ve bu gelişme çağdaş insan hakları sorununa dayanmaktadır. Örneğin, Nepal ve Pakistan'da devlet geçtiğimiz yıllarda, bireylere sunduğu kimlik belgelerinde üçüncü cinsiyet ifadesine izin verirken, Avustralya pasaportlarda bireylerin cinsiyeti ile ilgili "devlete iade etmek" seçeneğini yani cinsiyetsiz belgeleri yürürlüğe koydu. Aynı zamanda, Latin Amerika'daki transgender bireyler şok edici yoğunlukta öldürülmekte, ABD'de yaşayan ve cinsiyet yeniden atama ameliyatını geçirmiş transseksüel kadınların erkeklerle olan evlilikleri geçersiz

kılınmakta ve Avrupa'da birçok ülkede kendini trans olarak tanımlayan bireylerin yasal toplumsal cinsiyetinin tanınması için kısırlaştırma ameliyatı zorunlu kılınmaktadır. Transgender bireylere yönelik saygının artması ve transfobiye karşı mücadele, hızla değişen ve çoğu zaman çelişkili olan bu bağlamda, günümüzde "transgender" olarak tarif ettiğimiz ve dünya nüfusunun küçük bir fraksiyonu olan bu grubu aşan etkilere sahip önemli girişimlerdir. Bu gelişmeler bizi, hakları "post-hümanist" bir perspektiften bakarak değerlendirmeye ve adaleti haklar ve temsiliyet çerçevesini aşan yollarla tasarlamak konusunda cesaretlendirmektedir.

Susan Stryker, Arizona Üniversitesi'nde Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Bölümü'nde doçent ve LGBT Çalışmaları Enstitüsü'nde direktör olarak çalışmalanna devam etmektedir. Doktorasını Kaliforniya-Berkeley Üniversitesi'nde ABD Tarihi alanında 1992 yılında tamamlayan Stryker, Stanford Üniversitesi, Harvard Üniversitesi ve birçok başka kurumda ziyaretçi öğretim görevlisi olarak çalışmalarını yürütmüştür. Disiplinler arası transgender çalışmalarının önde gelen destekçilerinden olan Stryker, Transgender Studies Reader (Sayı 1 2006 yılında; Sayı 2 2012 yılında) ve Transgender History (2008) gibi birçok makale, kitap, antoloji ve özel basım dergilerin yazarlığını veya editörlüğünü yapmıştır. Aynı zamanda, Emmy ödülü sahibi film Screaming Queens: The Riot at Compton's Cafeteria'nın yönetmenliğini ve yayıma 2014'te başlayacak olan TSQ: Transgender Studies Quarterly'nin eş-editörlüğünü yapmıştır. Stryker, San Francisco merkezli aktivist grup Transgender Nation'ın 1992'deki kurucularından biridir.

“Toplumsal cinsiyet” ile ilgili genel kanımız, biyolojik cinsiyetin durgun, tanımlayıcı ve belki de makul bir eş anlamlısına – erkek ve kadın olmaya tekabül etmektedir. “Toplumsal cinsiyet” ile ilgili bir başka bakış açısı ise, bu kavramın dil, kültür ve toplumdaki biyolojik cinsiyet farklılığının temsili ile ilgili olduğunu, yani erkekleri erkeklik ile kadınları da kadınlıkla – daha doğru bir ifadeyle, iki fiziksel bedeni iki toplumsal kategoriyle ilişkilendirmektedir. Bu bakış açısıyla düşündüğümüzde, toplumsal cinsiyet temelli haklar, kişinin ten rengi, doğum yeri, yetişme kültürü ya da ebeveynlerinin inanca dayalı gelenekleri gibi kendisinin seçemediği niteliklerinden bağımsız ilişkili haklar

ile akrabadır. Diğer bir deyişle, sperm üretilip bir rahmi gebe bırakmak yerine herhangi bir kişi yumurta üretme veya bir rahme sahip olma yeteneğine sahip olduğu için ayrımcılığa uğramamalıdır.

Toplumsal cinsiyeti, kişinin belirli bir cinsiyetle bağlantılı çevreye uyum sağlama durumuna ek olarak, yine aynı kişinin kendisinin belirleyemediği üreme organlarının fiziksel özelliklerine dayanarak toplumsal ve ekonomik eşitsizliği üreten bir sistem olarak görmek, toplumsal cinsiyet sisteminin insan hakları üzerinde etkisi olan diğer belli başlı özelliklerini gözden kaçırmak olur.

Modernite içerisinde toplumsal cinsiyet, bir erkek ve kadının belirli bir kültürel bağlam içerisinde nasıl olması gerektiği ile ilgili normatif ideallere uymayan bedenler üzerinde baskı uygulayan bir güç biçimidir. Bu gibi normalleştirme operasyonları sadece kendi cinsiyetlerini değiştirmek isteyen transgender bireylerin tercih ettikleri cerrahi müdahalelerle sınırlı değildir; bugünlerde herkes erkekleri ve kadınları üreten ve toplumsal cinsiyet normlarına karşıt farklılıkları yok eden normalleştirici bir gücün etkisi altındadır.

Baskıcı toplumsal cinsiyet temelli hiyerarşilerin yaratılışına eklenmiş olan bu normalleştirici güç, dramatik ve olağan yollarla faaliyet gösterir. Bu durum, tipik erkek ve kadın görüntüsünü oluşturmak amacıyla, alışılmadık dışında genital özelliklere sahip yeni doğan bebeklerin cerrahi müdahalelerle değiştirildiği ortamlarda gözlenebilir. Aynı güç, doğum, ölüm ve evlilik belgelerinde belirtilen kategorilerde; kültürel pratiklerle şekillenen toplumsal cinsiyet ile bağlantılı isimlendirmelerde veya devletin ürettiği kimlik belgeleri ve hükümet belgelerinde; tıbbi raporlar, askerî hizmet verileri ve eğitim ve kurs sertifika ve diplomalarında ortaya çıkar. Bu güç, toplumsal cinsiyet setrotipleriyle çelişecek şekilde görüntüye veya davranışa sahip bireylere yönelen ve çoğu zaman ölümlerle sonuçlanan şiddet biçimlerinde daha vahim şekilde görünür hale gelir. İçinde yaşadığımız dünya, hayatlarımızı ve bedenlerimizi doğumdan itibaren izler, bizi önceden var olagelmiş toplumsal cinsiyet kanallarına yönlendirir, belirli yollarla toplumsal açıdan cinsiyetlendirilmiş şekilde her birimizi belgeler, bizi toplumsal cinsiyet kategorilerine dayanarak toplumsal ilişkiler içerisinde sokar, toplumsal cinsiyet beklentilerine uymayanlarımızı ya “düzeltir” ya da yok etmeyi amaçlar ve sonuç olarak uyumsuzluğu en iyi ihtimalle faydasız, en kötü ihtimalle de toplumsal açıdan zararlı olarak ifade eder.

Toplumsal açıdan cinsiyetlendirme sistemi, bedenlerimizi devlet, toplum ve sermaye üretimi amaçlarına uyması niyetiyle dönüştüren makinenin önemli bir parçasıdır.

Dolayısıyla, “erkek” ve “kadın”, vatandaşlığın, hakların ve toplumsal yapının üzerinde inşa edildiği, akrabalık sistemlerinin çevresinde organize olduğu ve belirli emek formlarının gerçekleştirildiği kategoriler haline gelmeleri amacıyla hepimizin bedenleri üzerinde gerçekleştirilen sayısız mikro-operasyonlar ile üretilir. Toplumsal cinsiyet varoluşumuzun her boyutuna etki eder. Erkek veya kadın olarak tanımlanmamak, kişinin gerçek anlamda insan statüsüne yönelik erişimini ve iddialarını kaybetmesi demektir. Transgender aktivizminin karşılaştığı zorluk şudur: bu tür bir aktivizm, küçük bir azınlık grubunun tanınan bir toplumsal cinsiyet kategorisinden diğerine geçişi için özel prosedürler yaratmaktan fazlasını içerir; toplumsal cinsiyet normlarına uymamanın veya yerleşmiş “insan” fikrinin dışında veya ötesinde olsa da, toplumsal cinsiyet uyumsuzluğuna yönelik değiştirilemeyen bir arzunun değerli ve iyi olarak düşünüldüğü yeni bir çerçeve yaratımını da içerir.

Tam da bu sebepten dolayı, Küresel “Transfobiye Karşı Trans-Saygı” Projesi, bu raporda belgelenen sorun ve fırsatları belirgin hale getirmenin güçlü bir yoludur. Toplumsal cinsiyet sözleşmelerine yönelik zarar, “insan olmayan” algısını yarattığında ortaya çıkan canavarlaşan, aşkın ve sınıflandılamayana yönelik korku, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere yönelik şiddet ve ayrımcılığın çoğunun kökeninde yer almaktadır. Bu korku, bütün aksiliği ile insan ve diğerleri arasındaki hiyerarşik ilişkiyi şiddetle korumak adına insandışı olan davranışların ortaya çıkmasına vesile olur. Başkalarında hayat akışları, görüntüleri ya da davranışları ile toplumsal cinsiyet bozulması hissi uyandıran kişiler, kendilerini insan

olarak gören kişiler tarafından, alt seviyede ve haklara sahip olma yetisinden yoksun hayvanlar ve cansız varlıklar tarafından paylaşılan kavramsal bir alan ile ilişkilendirilir.

Transgender meselesine yönelik saygının yaratılması, mantıktan ziyade duygulara dayanan trans-fobiyle baş başa mücadelenin ortaya çıkmasına da vesile olur. Birincil amaç, transgender statüsünün ırk, cinsiyet veya engellilik gibi korunması gereken bir durum olduğunu ortaya koyan artan sayıdaki içtihatlarla rağmen genellikle önyargılı inançlara dayanan ve genel olarak kabul görmeyen toplumsal cinsiyet ifadelerini hoşgörmek değildir. Toplumsal cinsiyet normlarına uymamak, sıklıkla doğal olmayan, ahlakdışı, patolojik, sapkın veya politik açıdan geri olarak algılanır. Transgender meselesine saygı duymaktaki birincil amaç, farklılık ve çeşitlilikteki olumlu değeri tanımaya ve insandışı dünyaya sadece insan kullanımı ve sömürüsü için değil kendi başına var olan bir alan olarak yaklaşmaya yönelik etik ve çevresel bir zorunluluğun bir parçasıdır. Saygı, her şeyden önce, diğerinin değerinin tanınmasıdır.

Artan şekilde tıbbileşen, teknolojik hale gelen ve bürokratikleşen dünyamızda, daha fazla insan daha fazla yolla kendi deneyimleri veya algıları ile erkek ve kadının geleneksel kavramları veya toplumsal cinsiyetin genel kabul gören toplumsal kuruluşu arasındaki uçurumu deneyimlemeye başlamıştır. Bu farklılık, desteklenen üremeye yönelik biyoteknolojik müdahalelerden, aile ve akrabalık yapılarının yeniden düzenlenmesine, çevre ve besin arzındaki endokrini etkileyici hormonlarda kosmetik operasyonlar ve mod ve biçim düzenleyici farmasötik ilaçlara dek ortaya çıkmaktadır.

Bazı durumlarda, toplumsal cinsiyet açısından farklı görünenler, bahsettiğimiz yeni toplumsal ve teknolojik bağlamlarda zorluklarla karşılaşmaktadır; kendilerinin transgender olduklarını düşünseler de düşünmeseler de bu kişiler, cinsiyetlendirilmiş bedenler ve toplumsal cinsiyete göre ayarlanmış hayatların tarafsız maddi koşulları ile hızını koruyamayan töreler ve devlet aygıtlarının karmaşasına yakalanmaktadır. Ancak bunların dışında da, toplumsal cinsiyet ve vücuda gelme konularında ortaya çıkan olasılıklar geçmişte olduğundan daha belirgin şekilde bulunmaktadır. Çağdaş transgender medeni haklar ve insan hakları mücadeleleri, insan meselelerindeki son derece geç ortaya çıkan bu modern dönüşümün merkezinde radikal bir vizyon ortaya koymaktadır. Transgender mücadelesi, bunu sadece var olan koşullara cevaben yapmamakta, aynı zamanda uzun politik, toplumsal ve kültürel aktivizmin parçası olarak gerçekleştirmektedir.

Avrupa'da on dokuzuncu yüzyılın yansıdan bu yana toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler ile cinsiyet normlara uyum sağlamayan bireyler, farklılıklarının doğanın bir çeşitliliği olduğunu ve hukuk ile rasyonaliteden güç alan adil bir toplumun kendi farklılıklarını tanıması ve sahiplenmesi gerektiğini iddia etmiştir.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde toplumsal cinsiyetin altüst olması sorununu gündeme taşıyan Alman eşcinsel kurtuluş mücadelesi ya da "dünyanın acı zulmüne karşı direnmek amacıyla" kendi tarzlarına sahip "çift cinsiyetli"ler için bir platform sunmuş olan New York'taki "Cercle Hermaphroditos" gibi, yasal ve toplumsal reformları gerçekleştirmek isteyen kısa ömürlü politik hareketler ortaya çıkmıştır. ABD'de İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında, 1960'ların başlarında Philadelphia'da transgender müşterilere ayrımcılık yapan işletmeleri deşifre eden, 1960'ların sonlarında San Francisco'da polislin transgender fahişelere yönelik baskısına karşı eylemler düzenleyen ve 1950'lerde Los Angeles'ta kurulan transvestit hakları grubu The Society for the Promotion of Equality in Dress'in kurulması gibi savunuculuk ve toplumsal değişim çabaları ortaya çıkmıştır. "Transgender" kavramı bu politikleşen bağlam içerisinde, topluluk-temelli bir kavram olarak, "transvestit" ve "transseksüel" gibi patolojikleştiren kavramlara direnmek ve toplumsal cinsiyet normlarından farklılaşmış herkesi hayal edilen bir topluluk içerisinde buluşturmak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Son 20 yıl transgender olgusunun kendi üzerine yoğunlaştırdığı dikkat açısından önemli bir dönüşüme sahne olmuştur. 1990'lar öncesinde, toplumsal cinsiyet farklılığının çeşitli formları üzerine çok fazla akademik ve bilimsel çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu rapor ile begelenen ve değişen şey, bilgi üretiminin koşullarıdır. Transgender bireyler, başkaları tarafından kontrol altında tutulan tıbbi, psikoterapik ve yasal söylemlerin nesnesi oldukları, ya da birinci el perspektiflerle ortaya atılan tanınan kategorileri güçlendiren temsiliyetin otobiyografik özneleri oldukları çalışmalar yerine; transgender bireylerin kendi deneyimleriyle ilgili

kendilerinin konuşabildiği, toplumsal cinsiyet farklılığını da içerecek şekilde diğer meseleler ve diğerlerinden daha güvenilir şekilde bilgi ve konuşma pozisyonları üreten meşruiyet hiyerarşileri hakkında değerli noktalara değindikleri yeni yollar edindiler. Değişen şey, kendi adlarına on yıllar boyunca yürüttükleri politik aktivizmin sonucu olarak, bir kuşak önceki gey ve lezbiyenler gibi, transgender bireylerin de başkaları tarafından kendi meseleleri hakkında uzman olarak görülme olmuştur.

Yukarıda bahsettiğim yeni tür transgender bilgi üretiminin güçlü örneği olan bu rapor, hükümet ve medya raporları, internet araştırması ve dünyanın çeşitli bölgelerindeki çeşitli STK'lar ile sivil toplum örgütleri temsilcileriyle olan iletişim sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu rapor, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler, toplumsal cinsiyet normlarına uymayan bireyler ve transgender bireylerin hayatta kalma şanslarını arttırmak konusunda iddialı olan aktivistlerin oluşturduğu gerçek bir küresel ağ olmasaydı, üretilemeyecekti. Birçok hayırsever vakfın desteği artmakta ve bu çalışmayı sürdürülebilir kılmaktadır; ancak trans aktivistlerin kendi emekleri olmasaydı bu rapor ortaya çıkamazdı. Bu küresel bilgi değiş-tokuşundan elde edebileceğimiz önemli bir içgörü, Anglofon ve Avrupa merkezli homojenleşmiş "transgender" kavramının yürürlüğe konmasına karşı mücadele etmenin ve Kuzey ve Batı ülkelerinde üretilmiş toplumsal cinsiyet, cinsiyet, cinsellik, vücuda gelme ve kimlik kavramlarının Güney ve Doğu ülkelerine yönelen sömürgeci bir bakış açısıyla empoze edilebileceği konusundaki farkındalıktır. Diğer önemli bir içgörü de, "transgender" kavramının dünyanın çeşitli yerlerinde yerel açıdan belirli şekillerde, direnişin özgülleştirici politikasını güçlendirmek ve hukukta yer etmiş, toplumsal pratiklere nüfuz etmiş ve kültürel tahayyülümüze kök salmış baskıcı toplumsal cinsiyet normlarını dönüştürmek amacıyla kullanılabileceğinin farkına varmaktır.

Son birkaç yıl trans hakları konusunda umut verici gelişmelere sahne olmuştur. Örneğin, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, Yogyakarta Prensipleri'nde ifadesini bulan yönergeleri takiben, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesinin temel insan hakları kapsamında olduğunu ifade etmiştir. Trans* Eşitliği için Küresel Eylem (GATE) üyesi transgender aktivistler, transgender sağlığının Uluslararası Hastalıklar Sınıflandırması (ICD)'ndeki yerini müzakere etmek amacıyla Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ile bir çalışma grubu aracılığı ile aynı masada bulunmaktadır; aynı zamanda, Transgender Sağlığı için Dünya Profesyoneller Derneği'nin (WPATH) (WPATH, transgender bireylerle çalışan bilim insanları, doktorlar, tıbbi ve psikoterapik hizmet sağlayıcılarının oluşturduğu önde gelen bir profesyoneller örgütüdür) son üç başkanından ikisi transgender idi. Her iki vakada, transgender aktivizmi için önemli olan nokta, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler ile cinsiyet normlarına uymayan bireyler için vatandaşlık ve hakların tıbbileştirme ve patolojikleştirmeyle olan ilişkisini ortadan kaldırmaktır – herhangi bir transgender bireye karşı toplum tarafından yükümlülüklerin yerine getirilmesi için bu bireyin tıbbi operasyon geçirmesi, hormon kullanması, kısırlaşması veya psikiyatrik tanı alması gerekmemelidir. Belki de son yıllardaki en önemli gelişme, Arjantin'nin herhangi bir tıbbileştirme veya patolojikleştirmeye ihtiyaç duymadan toplumsal cinsiyetin kişinin sadece kendi beyanına dayanmasına izin verdiği Mayıs 2012 tarihli yeni bir federal yasayı onaylaması olmuştur. Bu gelişme, diğer ülkelerin de takip etmesi gereken altın standardı işaret etmektedir.

Bu raporun altını çizdiği gibi, dünyanın hemen hemen bütün ülkelerinin Arjantin standardını yakalaması için gidilmesi gereken uzun bir yol var; ancak bu raporun varoluşu, topladığı ve sunduğu veriler bile son yıllarda ortaya çıkan ve alkışlanan gelişmelerin hem bir vasiyeti hem de bir ürünüdür. Rapor, sadece elde edilen başarıları görünür kılmamakta, aynı zamanda dünyanın hemen her yerinden trans aktivistler ve destekçilerinin transfobiyle mücadele etmek, hepimiz için ileride yaşanılabilir bir gelecek yaratmak ve trans-saygı fikrini güçlendirmek için devam eden çok önemli bir bilgi ve kanıt temelli çalışma olduğunu göstermektedir.

TERMINOLOJİ

Dünyanın çeşitli yerlerinde birçok topluluk tarafından kullanılan çok çeşitli kavram ve tanımların varlığı sebebiyle, aynı anda iki genel olarak kabul görmüş kavramı kullanmaktayız; “trans bireyler” ve “toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler”. Bu kavramları kullandığımızda ortaya çıkabilecek zorlukların farkındayız, zira bu kavramlar ilk olarak ikili toplumsal cinsiyet/cinsiyet kavramlarının norm kabul edildiği Batılı söylemlerde ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak bu kavramları, küresel kullanım açısından geçerli başka bir şemsiye kavramın yokluğu sebebiyle kullanmaktayız.

Bu rapor ve TvT araştırması bağlamında, trans bireyler ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler, doğduklarında kendilerine atanmış olan toplumsal cinsiyetten farklı bir cinsiyet kimliğine sahip olanları ve kendi cinsiyetlerini doğduklarında kendilerine atanmış olan toplumsal cinsiyetten farklı bir şekilde yansıtmak isteyen bireyleri kapsamaktadır. Bu bireyler arasında, kendilerini, atanmış olan toplumsal cinsiyet rolüyle ilgili toplumsal beklentileri karşılına alacak şekilde sunmak zorunda olan - veya bu şekilde sunmayı tercih eden veya seçen - ve bunu dil, kıyafet seçimi, kullanılan takılar, kozmetik ürünler veya bedensel değişiklikler ile gerçekleştiren bireyler bulunmaktadır. Bu bireyler arasında, diğer birçok tanım ile birlikte, transseksüel ve transgender bireyler, trans erkekler ve trans kadınlar, transvestitler, cross-dresser bireyler, cinsiyetsizler, liminal cinsiyetliler, çoklu cinsiyetliler, genderqueer bireyler ve şimdiye dek bahsettiğimiz bu kavramlarla kendilerini ilişkilendiren veya tanımlayan interseks bireyler bulunmaktadır. Yine kendilerini yerel, yerli veya herhangi bir alt kültüre ait kavramlar ile veya (örneğin uluslararası aktivist platformlarda olduğu gibi) “trans bireyler” veya “toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler” kavramları ile tanımlayanlar bulunmaktadır.

Ayrıca, kendilerini ikili cinsiyet sistemleri dışında ve yine uluslararası platformlarda “trans bireyler” veya “toplumsal cinsiyet kimliği farklılığına sahip bireyler” olarak tanımlayan bireyler de mevcuttur. Bu raporun dünyanın değişik bölgelerindeki durumu ele alan bölümlerinde, rahatsız edici olmayan ve yerel, yerli ve alt kültürlere ait kavramların listesini bulabilirsiniz.

“Transfobi” ve “Trans-Saygı” bu projedeki rehber kavramlardır: bu kavramlar bir tarafta toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelen şiddet, ayrımcılık ve olumsuz tutumlardan, diğer tarafta yine aynı gruba yönelen tanıma, benimseme ve saygıya uzanan bir tayf oluştururlar. Trans aktivizmiyle alakalı geçerli bir analiz ve politika geliştirebilmek için bu her iki kutbu araştırmak gereklidir. Bu rapor bağlamında, bu iki kavramın spesifik anlamları ve önemini vurgulamak için, her iki kavram da rapor boyunca büyük harf kullanılarak yazılmıştır.

Transfobi kavramını, toplumsal cinsiyeti çevreleyen toplumsal beklentiler ve normları aşan veya onlara uymayan birey veya gruplara yönelen şiddet, ayrımcılık, nefret, iğrenme, saldırgan davranış ve olumsuz tutumları ifade etmek amacıyla kullanmaktayız. Transfobi kavramı, kurumsal ayrımcılık, suç/suçlu haline getirme, hastalıklı olarak yansıtmaya ve damgalanmaya içerir ve fiziksel şiddet, nefret söylemi, hakaret ve düşmanca hazırlanmış medya içeriğinden baskı ve toplumsal dışlanma türlerine dek kendini ortaya koyar. Transfobi, özellikle toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri etkiler. Aynı şekilde transfobi, diğer güç ve şiddet biçimleri ile birlikte hareket eder ve çeşitli bağlamlarda ortaya çıkar. Sosyal bilimlerde karmaşık bir toplumsal olguyu

açıklamak için kullanılan “fobi” kavramından daha geniş bir anlam ifade eder ve psikolojide bireyin hastalıklı cevabı olarak tanımlanır.

Transfobi ile ilişkili olarak, “nefrete saikli şiddet” ve “nefret suçu” (veya “önyargı suçu”) kavramları da bu rapor dahilinde önem taşımaktadır.

Transfobik nefret saikli şiddet, toplumsal cinsiyet ile ilgili toplumsal beklentiler ve normları aşan veya onlara uymayan birey veya gruplara yönelen önyargı, düşmanlık veya nefret saikli olayları ifade etmektedir. Bu olaylar, fiziksel, sözlü veya diğer formlarda olabilir. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler nefret saikli şiddetten özellikle etkilenmektedir. Transfobik nefrete saikli şiddet sadece mağdur olan bireylerde değil, bu bireylerin dahil oldukları daha geniş bir grup veya toplulukta da derin etkiler bırakabilir. Dolayısıyla, Transfobi sadece toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler noktasında değil, bu bireylerin içinde buldukları toplum açısından da toplumsal birliktelik ve dengeyi etkilemektedir.

Transfobik nefret suçu (veya “önyargı suçu”) kavramı, varolan veya talep edilen bir yasa uygulama veya cezai adalet türü bağlamında ortaya çıkan şiddetin varlığında kullanılmaktadır. Örneğin “nefret suçu” kavramı, verilecek ceza veya failin ayrımcı motivasyonu sebebiyle cezanın artırılmasının yasal dayanağını oluşturabilir.

TvT projesi bağlamında Trans-Saygı kavramı sadece Transfobinin yokluğu anlamına gelmez; bunun yerine toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireylere yönelik derin bir saygı ifadesi ve olumlu bir tanımaya işaret eder. Bu kavram, bu toplumsal grupların eşsiz ve özel yollarla içinde buldukları toplumu nasıl zenginleştirdiğinin benimsenmesini ifade eder. Dolayısıyla, Trans-Saygı toplumsal cinsiyete uymama durumunun, toplumsal cinsiyet eşliğinin aşılmasının ve toplumsal cinsiyet farklılığının kültürel ve toplumsal faydalarını ortaya koyar. Trans-Saygı, bireysel davranışlarda ortaya çıkabildiği gibi, kurumsal, kültürel, toplumsal veya dini roller de içerecek şekilde sosyokültürel oluşumların yeniden üretimi, dönüşümü ve yaratımı sürecinde de ortaya çıkabilmektedir. Trans-Saygı sadece belirli bireyler veya azınlıklara değil, toplum hepsine fayda sağlamaktadır.

1. KÜRESEL “TRANSFOBİYE

KARŞI TRANS-SAYGI”:

Bölgesel sınırları aşan aktivist ve araştırma işbirliği

Küresel “Transfobiye Karşı Trans-Saygı” (TvT) araştırma projesi, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin insan hakları durumlarına odaklanan kapsamlı bir araştırma projesidir. Bu proje, (çoğunlukla) toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler tarafından ve onların çıkarları için yürütülmüştür. Aynı şekilde bu proje, Afrika, Asya, Orta ve Güney Amerika, Avrupa, Kuzey Amerika ve Okyanusya’dan oluşan altı dünya bölgesindeki düzinelerce ülkede yaşayan trans araştırmacılar ve aktivistleri kapsayan ilk küresel araştırma işbirliğidir. TvT projesi, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin yasal ve toplumsal durumu ile ilgili haritalama ve anket oluşturma, şiddeti belgeleme ve

örnek uygulamaları toplama yoluyla, uluslararası kurumlar, insan hakları örgütleri, trans hareketi ve kamuoyuna yararlı veriler ve savunuculuk araçları geliştirmek amacındadır. Proje aynı zamanda, aktivistler arası işbirliğini güçlendirmek ve grupların kendi kendilerinin yerel, bölgesel ve ülkeler arası ortaya çıkardıkları örgütlenmenin görünürlüğünü arttırmak amacındadır. TvT projesinin özet bir tarihi ve yapısının betimlemesine EKLER bölümünden ulaşabilirsiniz. İlerleyen bölümlerde, başlangıcından bu yana bu projeyi şekillendiren politikayı ve trans hareketinin küresel bağlamda ortaya çıkışını açıklamaktayız. En sonunda da, bu raporun önemli bulgularını sunmakta, ana alt-projeleri ve kullandığımız metodolojiyi açıklamaktayız.

"Kasım 2008'de Viyana, Avusturya'da düzenlenen ILGA Dünya Konferansı öncesinde gerçekleştirilen Trans Ön Konferansı'nda Afrika, Asya, Avrupa, Orta ve Güney Amerika ve Okyanusya'dan trans aktivistlerin buluşması"

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin küresel ölçekteki sorunları ile ilgili algı ve bunu ortaya koyuşlarında ciddi bir değişim gözlemlenebilir. Bu değişim, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sorunlarını çerçevlendirmeleri ve algılamalarındaki paradigma değişimi olarak tanımlanabilir. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri, bilinen ikili cinsiyet düzeninden sapanlar olarak tanımlayan ve damgalayan baskın tıbbi-psikiyatrik perspektif, yeni birtakım söylemler ve çabalar ile çatışmaktadır. Bu çabalar, ciddi insan hakları ihlalleri ile gündeme oturan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin toplumsal ve yasal durumuna odaklanmaktadır.

Yeni anlayış, bireyleri, insan haklarının evrenselliği bağlamında toplumun eşit üyeleri olarak tarif etmektedir.

Bahsedilen paradigma kaymasının anahtar bir göstergesi, 2007 yılında hazırlanan, Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Olarak Uygulanması ile İlgili Yogyakarta Prensipleri'dir. Yogyakarta Prensipleri, sonraki dönemde Birleşmiş Milletler (BM) kurumları, ulusal mahkemeler ve hükümetler ile Amerikan Devletler Topluluğu (ADT), Avrupa Konseyi (AK) ve Avrupa Birliği (AB) tarafından, konu ile ilgili kendi politikalarını tanımlayan bir rehber araç olarak kullanılmıştır.

Avrupa'da, bir önceki AK İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammerberg'in 2009 yılında yayımladığı ve Avrupa trans hareketinden aktivistler tarafından bir mihenk taşı olarak kabul edilen *İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği*² başlıklı Konu Belgesi, Avrupa'daki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin durumunun gelişmesi konusunda ciddi etki yaratmıştır (Bölüm 3.5'e bakınız). Uluslararası trans aktivistler, uluslararası LGBT konferanslarını (örneğin, ILGA Konferansları, Outgames İnsan Hakları Konferansları) buluşmak, dolayısıyla toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyleri hasta ilan eden ICD-10 ile ilgili güncel reform çalışmalarına da etki etmektedir.

2000'lerde, ilgili tabloda da gösterildiği gibi, yeni bölgesel ve uluslararası toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hareketleri, ağları ve örgütleri yükselişe geçmiştir ve bu durum küresel bir trans hakları hareketinin ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Uluslararası trans aktivistler, uluslararası LGBT konferanslarını (örneğin, ILGA Konferansları, Outgames İnsan Hakları Konferansları) buluşmak, fikir alışverişinde bulunmak ve konferansların hemen öncesinde trans ön-konferansları düzenlemek amacıyla kullanmaya başlamıştır (örneğin; Cenevre 2006, Viyana 2008, Sao Paulo, 2010, Wellington 2011). Aynı zamanda, TGEU'nun iki yılda bir düzenlediği Avrupa Transgender Konseyleri (Viyana 2005, Berlin 2008, Malmö 2010, Dublin 2012) ve yıllık Philadelphia Trans Sağlık Konferansı bölgesel sınırların ötesinden daha fazla katılımcının dikkatini çekmiştir. TvT projesinin dünyanın altı bölgesinden partner örgütler, aktivistler ve araştırmacılarla olan yoğun işbirliği, genişleyen bu ağlar ve işbirliklerinin doğrudan sonucudur. İnsan hakları paradigmasına kayış ve trans aktivizminin uluslararasılaşması birbirlerine paralel şekilde güçlenmektedir. TvT projesi, bu paralel ve iç içe geçmiş gelişmelerden büyük oranda faydalanmıştır ve hatta

bu gelişmelerin yokluğunda bu projenin gerçekleşmesi mümkün olamazdı. Bu rapor, Trans Cinayetleri İzleme Projesi (TCİP) ve Hukuk ve Toplumsal Açılardan Haritalama Projesi'ni – yani iki TvT alt projesini sunmaktadır.

TRANS CİNAYETLERİNİ İZLEME PROJESİ (TCİP)

TCİP, dünya çapında toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik rapor edilen cinayetlerin sistematik şekilde toplanması, izlenmesi ve analiz edilmesidir. Yerel ve bölgesel aktivist izleme projelerinden faydalanan bu proje, ne yazık ki sürekli şekilde artan TCİP arşivindeki cinayetlerle ilgili bulguları bir araya getirmekte ve TDOR gibi önemli günlerde yayımlamaktadır.

Eylül 2012 itibarı ile, Ocak 2008 ve Aralık 2011 arasındaki dönemi kapsayacak şekilde 55 ülkede 831 cinayet rapor edilmiştir. Yıllık sayı sürekli şekilde artmıştır ve bu artış kısmen uluslararası işbirliğindeki artış ile paraleldir:

2008: 146 rapor edilmiş cinayet
2009: 214 rapor edilmiş cinayet
2010: 220 rapor edilmiş cinayet
2011: 251 rapor edilmiş cinayet

Küresel olarak rapor edilmiş olan cinayetlerin kabaca %80'i Orta ve Güney Amerika'dandır ve bu durum raporlama pratikleri ile şiddet ve dışlanmayla ilgili daha geniş bir sosyopolitik bağlamın oluşu gibi diğer sebeplere bağlanabilir. Afrika ve Okyanusya bölgelerinin her birinde 4 cinayet, Asya'da 71 cinayet, Avrupa'da 53 cinayet ve Kuzey Amerika'da 55 cinayet raporlanmıştır. Afrika özelindeki bulguların analizi, raporlama ve izleme konusundaki sınırlılıklar sebebi ile zor olmuştur.

TCİP bulguları toplumsal dışlanma ile Transfobinin ırkçılık ve diğer güç ilişkileri ile olan kesişmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Bütün mağdurların üçte birinden fazlası için raporlar, bu kişilerin meslekleri veya gelir kaynakları ile ilgili bilgi sunmaktadır. Haklarında bu alanda bilgi sunulan mağdurların çok büyük kısmı (%75) seks işçilerinden oluşmaktadır ve bu durum diğer iş imkanlarından dışlanan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik saldırı ve cinayet riskinin arttığını göstermektedir. Kuzey Amerika'da, ırk veya etnisite bilgisine sahip olduğumuz mağdurların büyük çoğunluğu beyaz olmayan kişilerdir. Güney Avrupa'da, Avrupa'daki cinayetlerin yarısının gerçekleştiği Türkiye hariç, mağdurların önemli kısmını göçmenler oluşturmaktadır. Araştırma bulguları göstermektedir ki, trans-dostu olarak ifade edilen ülkelerde bile (özellikle Asya'da) toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik cinayetler gerçekleşmektedir.

HUKUK VE SAĞLIK HİZMETLERİ AÇILARINDAN DURUMUN HARİTALANMASI

TvT Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açılarında Durumun Haritalanması, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili varolan yasalar, yasa önerileri ile hukuki durum ve sağlık durumu ile ilgili fiili politikaların genel görünümünü sunmaktadır. Halihazırda, haritalama çalışmasına 72 ülke dahildir ve periyodik olarak ülke sayısı artmaktadır. Haritalama dahilinde, şu konular ele alınmıştır:

1. Yasal olarak tercih edilen cinsiyetin tanınması (isim ve cinsiyetin yasal olarak değiştirilmesi)
2. Ayrımcılık-karşıtı mevzuat, nefret suçları ve sığınmacılık mevzuatları
3. Suç/suçlu haline getirme, cezalandırma ve devlet kaynaklı ayrımcılık
4. Trans-spesifik sağlık (hormonlar ve hormon tedavisi, cinsiyet yeniden atama tedavisi ve beden değişiklikleri)

Bu haritalama çalışmasının önemli bulgularından biri de yasal olarak tercih edilen cinsiyetin tanınması önündeki geniş kısıtlamalardır. Arjantin ve Hindistan'ı dışarıda tutarak denebilir ki, rapor edilen 72 ülke içerisinde yasal olarak tercih edilen cinsiyetin tanınmasının mümkün olduğu 31 ülkenin tamamında ön koşul olarak "psikiyatrik tanı" yani toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin patolojikleştirilmesi gerekmektedir. Dahası, birçok yasa, yasal açıdan tercih edilen cinsiyetin tanınması için "cinsiyet yeniden atama ameliyatı" veya açık bir insan hakları ihlali olan "kısırlaştırma"yı zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma, "cinsiyet kimliği"nin ayrımcılığa karşı korunan zeminler arasında çok nadiren sayıldığını, trans-spesifik nefret suçları mevzuatının ise çok az ülkede var olduğunu göstermektedir. Konuyla ilgili detaylar hukuk ve sağlık hizmetleri açılarından durum ile ilgili bölümlerde tartışılmaktadır. TCİP ve Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açılarında Durumun Haritalanması çalışmalarını tamamlayan diğer anahtar birtakım faaliyetler arasında araştırma bulgularının sürekli şekilde ilgili bağlam içerisinde değerlendirilmesi de bulunmaktadır. Bu değerlendirme; ilgili toplumsal araştırmanın, insan hakları raporlarının ve aktivist yayınların gözden geçirilmesini; 27 trans aktivist ile yapılan niteliksel derinlemesine görüşmeleri ve dünyanın 6 bölgesinden düzinelerce trans aktivistle yapılan bilgilendirici konuşmayı; dünyanın çeşitli bölgelerine yapılan saha ziyaretlerini, uluslararası aktivistlerle TvT atölyelerinde, uluslararası konferanslarda ve yerel topluluk alanlarında gerçekleştirilen toplantı ve tartışmaları içermektedir. Gerçekleşen bu karşılaşmalar, atölyeler ve toplantılar devam eden değerlendirme ve bulgu ve verilerin gözden revizyonuna katkı sunmuştur.

İlgili araştırma sonuçları, IDAHOT ve TDOR gibi LGBT ve trans aktivizmi için anahtar önemdeki

günler için özellikle üretilen harita, tablo ve güncellemeler gibi savunuculuk materyallerinin üretiminde kullanılmaktadır. Raporun kendisi, daha önceki sayıları Almanca, İtalyanca, Lehçe, Portekizce ve İspanyolca'ya çevrilen ve Hammerberg belgesi olarak anılan belgeyi de içeren TvT Yayın Dizisi'nin bir parçasını oluşturmaktadır.

TvT projesi ve araştırma sonuçlarının geliştirilmesi, sonraki bölümlerde ve EKLER bölümünde açıklandığı gibi, süreç boyunca aktivistler ve araştırmacılar ile olan uluslararası işbirliği tarafından şekillenmiştir. Rapor boyunca, konuk katkılarına, birçok röportaja yer vererek ve birbiriyle bağlantılı referansları listelemekle kendi sesimiz dışında diğer aktivist ve araştırmacıların seslerine de yer vermeyi amaçlamaktayız. Dolayısıyla umudumuz, TvT projesinin kendi içinde bulunan çok sesliliğin rapor boyunca kendini size sunabilmesidir. TvT projesinin, gelişmekte olan bir çalışma olduğu için, merkezilikten uzak, hiyerarşi barındırmayan ve çok sesli bir işbirliğini gelecekte inşa etmesi mümkün olabilecektir diye umuyoruz.

2000'lerin başından bu yana gelişen uluslararası trans aktivizmi ve trans hareketlerine genel bakış

- 2000'ler ABD'de 1999'da başlayan Trans Anma Günü'nün (TDOR) uluslararasılaşması
- 2004 RedLacTrans (Red Latinoamericano y del Caribe de Personas Trans, Latin Amerika ve Karayip Trans Ağı) travestiler ve trans kadınlar tarafından oluşturuldu ve halihazırda 17 ülkeyi kapsamaktadır.
- 2005 Transgender Europe (TGEU), şu anda 33 ülkeden 62 üye örgütü bünyesinde barındırmaktadır.
- 2006 ILGA Trans Sekreteryası (Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği)
- 2007 Bünyesinde 11 ülkeden/adadan üye örgütleri barındıran Pasifik Cinsel Çeşitlilik Ağı (PSDN)
- 2007 Ülkelerarası Afrikalı trans aktivizminin oluştuğunu gösteren Nairobi Trans Deklarasyonu
- 2007 Daha sonra Uluslararası Trans Kimlikleri Patolojikleştirmekten Kurtarma Ağı'na dönüşen Uluslararası Transları Patolojikleştirmeyi Durdurun Kampanyası'nın (STP2012) başlaması
- 2008 Cape Town'da (Güney Afrika) gerçekleştirilen Bölgesel Afrika "Cinsiyet Kimliği Stratejik Atölyesi"
- 2009 On ülkeden üyeleri bulunan Asya Pasifik Transgender Ağı
- 2010 GATE (Trans* Eşitliği İçin Küresel Eylem)
- 2010 Barcelona'da (İspanya) gerçekleştirilen GATE 'Trans* Eylem- Trans Hakları' Konferansı ve Uluslararası İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği Kongresi

Barcelona'da (İspanya) gerçekleştirilen uluslararası bir trans eyleminde Botswana'dan trans aktivist, Haziran 2010

2. TRANS CİNAYETLERİNİ İZLEME:

Öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin raporlarını toplumsal Transfobi bağlamında analiz etmek

"Gisberta için Adalet": Berlin'de Portekiz Elçiliği önünde gösteri, 8 Temmuz 2006

2.1 GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler dünyanın çeşitli bölgelerinde çok uzun süreden bu yana dayak, sakatlanma, tecavüz ve cinayetler de dahil olmak üzere korkunç nefret saikli şiddet eylemlerine maruz kalmaktadır. Aktivistler, ulusal ya da uluslararası bağlamda, örneğin TDOR'u 1999 yılında başlattıkları gibi veya 2006 yılındaki "Gisberta için Adalet" kampanyasında olduğu gibi toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin cinayetlerle karşılaşmalarına tepki göstermişlerdir. Buna rağmen, 2009'a dek uluslararası seviyede nefret saikli şiddet eylemleri

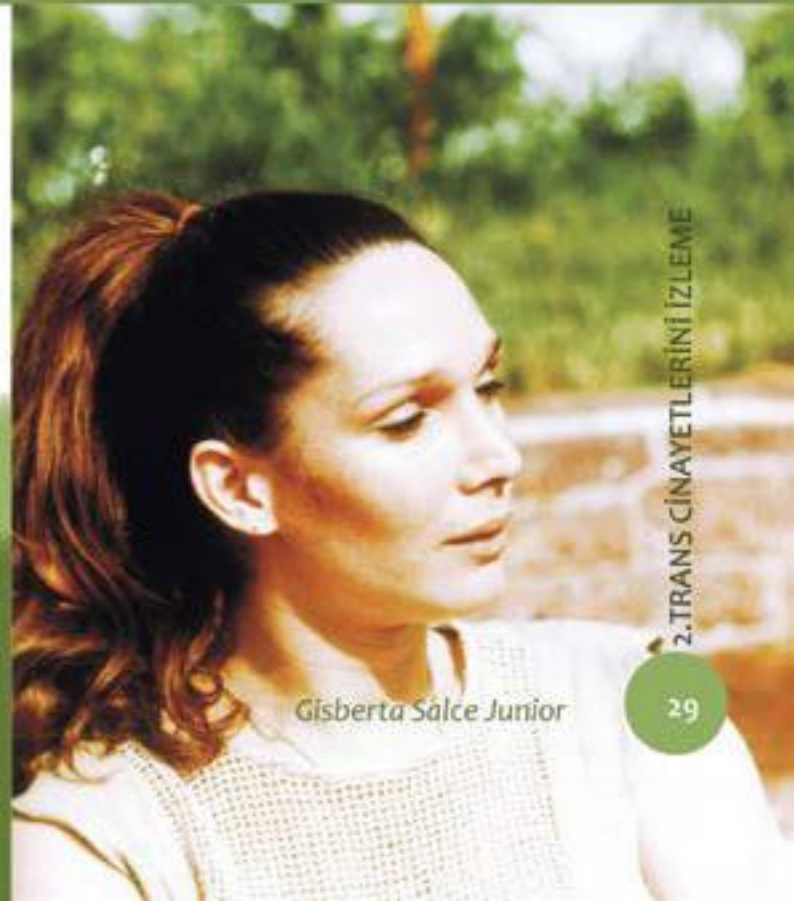
veya öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili hiçbir sistematik izleme çalışması yapılmamıştır.

2009 yılına dek, dünyanın çeşitli yerlerinde öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili raporların belgelenmesi sadece ABD merkezli bir TDOR web sayfası üzerinden gerçekleştirilmiştir. 2008 yılında, bu web sayfasına göre 28 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey öldürülmüştür ve bu cinayetlerin 16'sı ABD'de gerçekleştirilmiştir.³

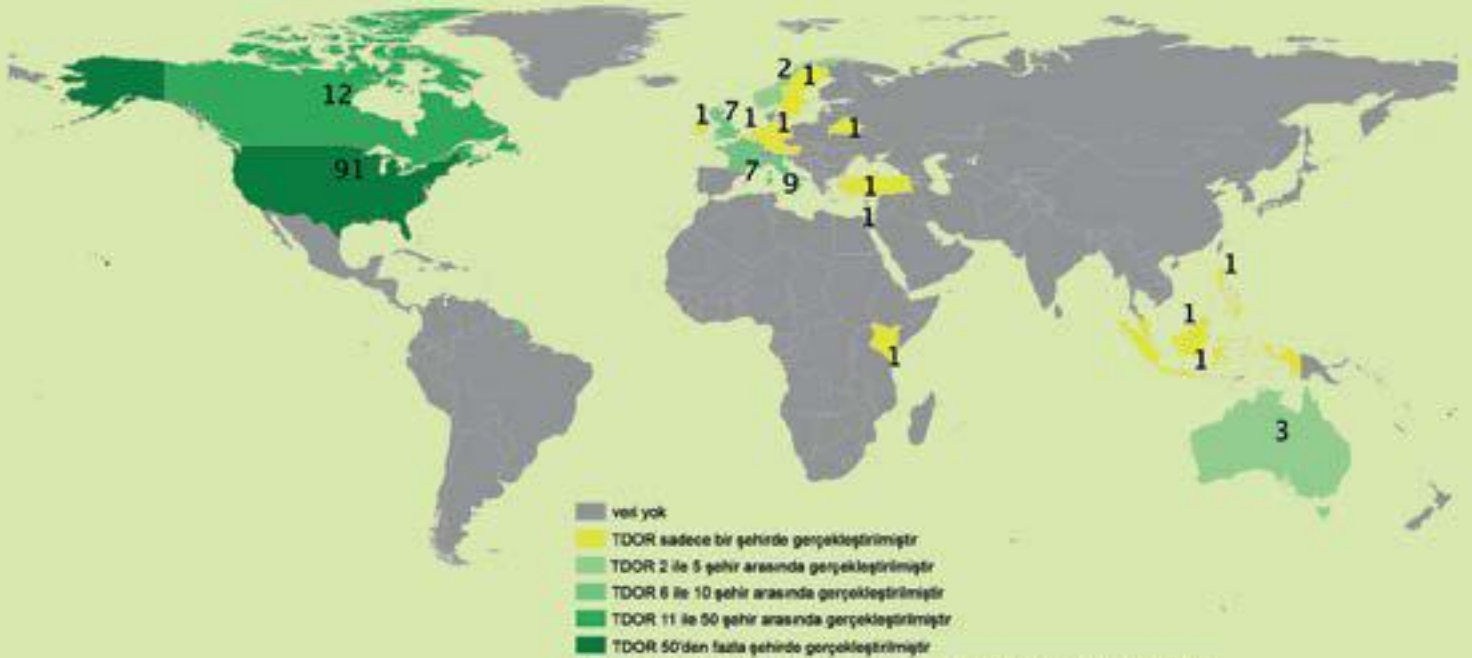
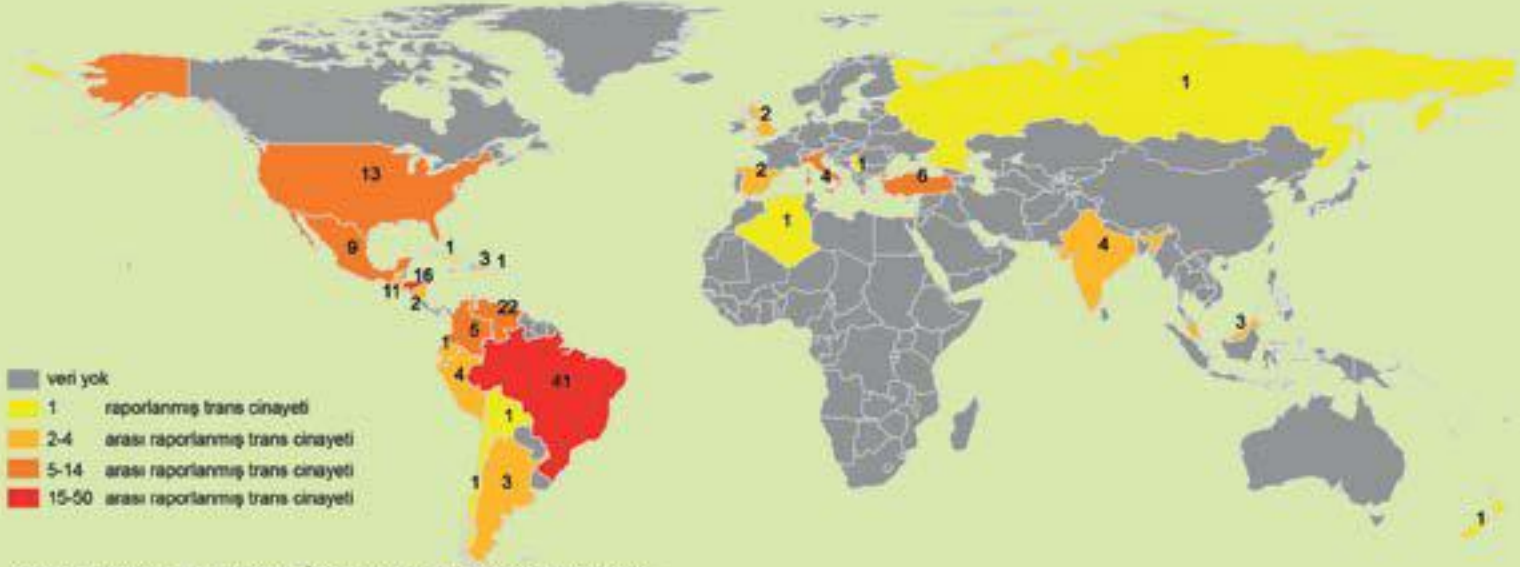
“Gisberta için Adalet” TGEU’nun ilk uluslararası kampanyasıdır ve ağın Kasım 2005’te kurulmasından kısa bir süre sonra başlatılmıştır. Portekiz’in şehirlerinden Porto’da toplumsal dışlanma içerisinde yaşayan Brezilyalı bir trans birey olan Gisberta Salce Junior’a, üç gün boyunca işkence edildi, tecavüze uğradı ve terk edilmiş bir inşaat alanında öldürüldü. Failler, Katolik Kilisesi’ne bağlı bir “çocuk koruma” kurumunda yaşayan ve yaşları 10 ile 16 arasında değişen ve sayıları 12 ile 14 arasında çocuktı. Mağdur, fiziksel olarak son derece güçsüzdü; hem HIV pozitif hem de verem idi. Gisberta sokaklarda yaşıyordu ve seks işçiliği yapıyordu. Yaşanan olay, Portekiz medyasında ve adalet sisteminde son derece kötü şekilde ele alınmış ve pratikte politik açıdan sorumlu olanlar tarafından da görmezden gelinmiştir. Medya, Gisberta’nın fotoğraflarını vermeyerek ve onun transseksüel olması üzerinden o çocukları sürekli taciz ettiğini iddia eden kilise kaynaklarına söz vererek ve LGBT hareketinin tavrını görmezden gelerek onun insan olma özelliğini görünmez kılmaya çalışmıştır.

Portekizli LGBT aktivistlerinin TGEU’dan destek talep etmesiyle, TGEU “Gisberta için Adalet” adlı uluslararası kampanyayı başlatmıştır. Kampanya, bilgilendirici etkinlikler, kamuya açık yerlerde anma etkinlikleri, Portekiz büyükelçilikleri önünde eylemler ile Avrupa ülkeleri ve Avrupa dışındaki ülkelerde (örneğin, Avustralya ve Brezilya) çeşitli başka eylemlilikleri içermiştir. TGEU aktivistleri ile yerel aktivistler Portekiz’deki gelişmeler ve yürütülen uluslararası kampanya hakkında insanları bilgilendirmek amacıyla Gisberta – Liberdade (Gisberta – Özgürlük) adlı belgesel filmi üretmiştir.

Aynı sene içerisinde, Brezilya’da öldürülen LGBT bireyler ile ilgili 1980’den bu yana raporlama yapan Grupo Gay da Bahia (GGB) adlı Brezilyalı LGBT örgütü, Brezilya’da 59 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetini raporlamıştır.⁴ Bu veriler, Trans Cinayetleri İzleme Projesi’ni motive eden durumu tasvir etmektedir: toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelen cinayetlerin gerçek sayısının daha yüksek olduğuna yönelik belli belirsiz his ve gerçek verilere olan acil ihtiyaç.

Gisberta Salce Junior

Kasım 2009'da, Trans Anma Günü (TDOR) etkinlikleri dünyanın 21 ülkesinde 157 şehirde gerçekleştirilmiştir. Bilginin edinildiği tarih Kasım 2009'dur.
Kaynak(lar): www.transgenderdor.org ve www.tgeu.org/dor2009english

İlk defa 2009'da, TGEU'nun Trans Cinayetlerini İzleme Projesi, trans aktivistlerin TDOR etkinliklerini organize etmesini desteklemek amacıyla kapsamlı veriler ve savunuculuk araçları sunmuştur. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan 162 cinayeti gösteren 2009 TCİP TDOR güncellemesini sonraki yıllardaki güncellemeler takip etmiştir: 2010'da 179 cinayet ve 2011'de 221 cinayet.

Kaynaklar:

www.transgenderdor.org

www.tgeu.org/tdor2009english

www.transrespect-transphobia.org/en_US/tvt-project/tmm-results/tdor-2009.htm

◀ TDOR 2009'daki TCİP sonuçlarını gösteren harita.

1999'dan bu yana her Kasım ayı içerisinde, önyargılar ve nefret saikiyle öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri anmak amacıyla TDOR organize edilmektedir. TDOR toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan nefret saikli şiddet ile ilgili farkındalık yaratmakta, kamuya açık anmalar için alan sunmakta ve öldürülen kişilerin unutulmaması için onları onurlandırmaktadır. Rita Heester'i 28 Kasım 1998'de hedef alan transfobik cinayete tepki olarak ABD'de başlayan TDOR, artık dünyanın birçok şehrinde organize edilmektedir. Kasım 2009'da, örneğin, TDOR etkinlikleri Afrika, Asya, Avrupa, Kuzey Amerika ve Okyanusya'daki 21 ülkede ve 150 şehirde gerçekleştirilmiştir.

◀ Kasım 2009'da dünya genelinde organize edilen TDOR etkinlikleri haritası

TRANS CİNAYETLERİNİ İZLEME:

Öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/
trans bireyler ile ilgili raporlarda 2008 – 2011 arasındaki
artış (Eylül 2012 itibarı ile):

2008 : 146

2009 : 214

2010 : 220

2011 : 251

Nisan 2009'da TGEU, Trans Cinayetlerini İzleme Projesi'ni başlattı ve o günden bu yana toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili cinayetlerin izlemesini gerçekleştirdi, raporları topladı ve analiz etti. TGEU'nun TvT araştırma projesinin ilk aşaması ve pilot projesi olarak tasarlanan ilk sonuçlar, *Liminalis – Journal for Sex/Gender Emancipation and Resistance*'ta (*Liminalis – Cinsiyetin/Toplumsal Cinsiyetin Kurtuluşu ve Direniş için Dergi*) Temmuz 2009'da yayımlandı. İlk sonuçlar Ocak 2008 ile Temmuz 2009 arasında raporlanmış olan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetleri ile ilgili bilgiyi listelemiştir; bu verilere göre 2008'de 121 cinayet ve 2009'un ilk yarısında 83 cinayet raporlanmıştır. Verilere göre, "her üç günde bir trans birey öldürülmekteydi."⁵ Bu sonuçlar kadar şok edici olan başka bir bilgi ise, 2011 yılında yapılan güncelleme de bu sayının ikiye katlanmasıydı.

Bu raporu yazarken (Eylül 2012), arşivimiz Ocak 2008 ile Aralık 2011 arasında 831 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin öldürüldüğünü göstermektedir (EK B'ye bakınız). 2008'den bu

yana raporlanan cinayet sayısı her sene artış göstermiştir ve bu durum toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan nefret saikli şiddetin hem aktivizm hem de ulusal ve uluslararası politika açısından ciddiye arz eden bir konu olduğunun kanıtıdır. Öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey sayısı 2008'de 146'dan 2010'da 214'e, 2011'de 251'e yükselmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan ve raporlanan cinayetlerin sonraki yıllarda da artacağını göstermektedir. Aynı şekilde, her gelen güncelleme önceki yıllarla ilgili sayıyı da arttırmaktadır.

Bu artışların birkaç sebebi olabilir. Her yıl TGEU'nun TvT araştırma ekibi kendi izleme yöntemlerini geliştirmiş, verilerini sunan örgütlerle yeni işbirlikleri başlatmış ve dünyanın birçok köşesindeki aktivistlerden bilgi edinmiştir. 2010 yılında TCİP, Brezilya'dan GGB ile işbirliğine gitmiştir. Zaman içerisinde birçok başka işbirlikleri de ortaya çıkmıştır; örneğin Observatorio Ciudadano Trans (Cali, Kolombiya), Pembe Hayat (Türkiye), Travestis Mexico (Meksika) ve STRAP (Filipinler) gibi. Artan bu işbirlikleri ile birlikte, dünyanın

Ocak 2008 ile Aralık 2011 arasında dünya genelinde toplamda 831 trans cinayeti raporlanmıştır (Eylül 2012 itibarı ile).

çeşitli bölgelerinde yaşanan cinayetler ile ilgili raporlar daha da görünür hale gelmiştir. Bazı bağlamlarda, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin ve trans meselelerinin görünür hale gelmesi daha iyi bir izleme yapılmasına olanak sağlamış olabilir. Yine de, TCİP arşivi kısmi veri sunmaktadır ve birçok ülkedeki raporlama ve izleme faaliyetlerinin eksikliği gibi çeşitli sıkıntılar ile uğraşmak durumundadır.

Daha önce de dile getirildiği gibi, eldeki veriler toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili cinayetlerin sayısında bir azalma olmadığını ve bu bireyleri hedef alan şiddetin devam ettiğini göstermektedir. İlk rapordan bu yana, İngilizce ve İspanyolca dillerinde olmak üzere, detaylı isim listeleri, haritalar, istatistikler ile önceki yayımlar ile ilgili düzeltme ve değişiklikleri içeren güncellemeler yılda iki defa ile dört defa arasında gerçekleştirilmiştir. TDOR ve IDAHOT etkinliklerine özel güncellemeler ve basın açıklamaları da yayınlanmıştır. Mart 2010'dan bu yana TCİP sonuçları TVT web sayfasında yayınlanmaktadır.⁶

Takip eden bölümlerde, dünyanın altı bölgesinden elde edilen TCİP bulgularının detaylı analizini

bağlamı içerisinde sunmaktayız. Daha sonra, bu bulguları özetlemekte ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerin izlenmesinde ortaya çıkan zorlukları ortaya koymaktayız.

2.2. DÜNYANIN ÇEŞİTLİ BÖLGELERİNDE RAPORLANMIŞ TOPLUMSAL CİNSİYET FARKLILIĞINA SAHİP BİREYLERE/TRANS BİREYLERE YÖNELİK CİNAYETLER

2008 ile 2011 tarihleri arasında, Afrika, Asya, Orta ve Güney Amerika, Avrupa, Kuzey Amerika ve Okyanusya'dan oluşmak üzere dünyanın altı bölgesinde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik cinayetler raporlanmıştır. 55 ülkede raporlanan toplamda 831 cinayetin 644'ü 21 Orta ve Güney Amerika ülkesinde gerçekleşmiş; bu da toplam cinayetlerin % 80'ini teşkil etmiştir. Aynı zaman dilimi içerisinde Afrika ve Okyanusya'da dörder, Asya'da 71, Avrupa'da 53 ve Kuzey Amerika'da 55 cinayet raporlanmıştır (EK B'ye bakınız). Bu dağılım, özellikle Orta ve Güney Amerika ülkelerindeki yoğunluğa bakıldığında, Temmuz 2009'da yayımlanan ilk raporu da teyit eder niteliktedir.

Haritalar: © Avrupa Birliği: Eurostats. İdari sınırlar için EuroGeographics'e bakınız.

Afrika: Ocak 2008 ile Aralık 2011 arasında raporlanmış 4 trans cinayeti bulunmaktadır (Eylül 2012 itibarı ile).

Bu durumun sebepleri çeşitlidir ve gerçek durumu birebir yansıtamayabilir ya da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin ilgili bölgelerde yaşadıklarını aynen resmetmeyebilir. Aynı şekilde, elde edilen bulgular, dünyanın çeşitli bölgelerindeki Transfobinin doğrudan göstergeleri olarak da kullanılamaz. Bahsedilen bulgular, medya ve aktivist örgütlerin değişen raporlama pratikleri; toplumsal cinsiyet kimliğine sahip bireylerin/trans bireylerin raporlanan cinayetlerde nasıl tanımlandıkları; cinayetlerin raporlandığı değişik diller ve TCİP'in bu raporlara erişip erişemediği; bazı ülke ve bölgelerde yaşanan savaş veya genelleşmiş zulümler; ve birçok ülkede yaşanan daha geniş şiddet, yoksulluk ve dışlanma gibi bağlamlar içerisinde değerlendirilmelidir.

2.3. AFRIKA'DA TRANS CİNAYETLERİNİN İZLENMESİ VE TRANSFOBİ

► Afrika kıtası özelinde, TCİP toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik Ocak 2008 ile Aralık 2011 tarihleri arasında dört ülkede dört cinayet raporlamıştır: Dünyanın diğer bölgelerine kıyasla Afrika'da daha az toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayeti raporlanmış olsa da, en az üç nedenden ötürü

TCİP bulguları son derece önemlidir. Öncelikle, kamuoyunda toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik şiddet ile ilgili son derece sınırlı farkındalık olduğu için, aynı toplumsal gruba yönelik cinayetlerin izlenmesi de zorlaşmaktadır. Bu konuya yönelik sistematik hiçbir çalışma Afrika'da yapılmamaktadır. Daha sonraki bölümlerde de değinildiği gibi, farklı ülkelerden birçok aktivist toplumsal beklentilere zıt şekilde kendi toplumsal cinsiyetlerini tanımlayan ya da kendilerini bu şekilde ifade eden kişiler "eşcinsel" olarak algılanmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik cinayetlerin medya tarafından çok az raporlandığını göstermektedir. Cinsiyet kimliği veya ifadesi ile olan ilişkisi noktasında yeterli kanıt olsa dahi, bu cinayetler değerlendirilirken Transfobiden bahsedilmemektedir. Aynı durum, ilgili metinlerde düzinelerce dil ve çeşitli kavramların kullanılmasıyla da güçleşmektedir. Transfobi konusundaki farkındalık eksikliğinden ayrı olarak, raporlama eksikliğinin trans aktivistlerin örgütlenme ve görünürlük kazanma noktasında karşılaştıkları sıkıntılar bağlamında da değerlendirilmesi gerekmektedir; bu durum da yaşanan ayrımcılık ve dışlanmaya işaret etmektedir.

Afrika kıtası özelinde, TCİP toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik Ocak 2008 ile Aralık 2011 tarihleri arasında dört ülkede dört cinayet raporlamıştır:

- Daisy (Desmond) Dube, 2 Temmuz 2008'de Johannesburg, Güney Afrika'da öldürülmüştür.
- Ranhi Uhjir, 2009'da Kampala, Uganda'da öldürülmüştür.
- Anonim bir kişi Ağustos 2009'da, Cezayir, Cezayir'de öldürülmüştür.
- 'Shamir Mussan' (kimlik ismi), 18 Eylül 2011'de Port Louis, Mauritius'ta öldürülmüştür.

Bölüm 4.2, değinilen zorluklara dikkat çeken ve 2000'li yılların ortasından itibaren ortaya çıkmaya başlayan bölgesel Afrikalı trans hareketinden bahsetmektedir.

İkinci olarak, Afrika özelindeki TCİP bulgularının normalde gerçekleşen şiddet ve cinayet eylemlerinin sadece ufak bir bölümünü yansıttığını bilmemiz gerektiğinden, dünyanın diğer bölgelerinde edinilmiş olan daha geniş bilgiyi de düşünerek, Afrika'da daha iyi izleme ve belgeleme yöntemlerinin geliştirilmesine vurgu yapmak gerekmektedir.

Üçüncü olarak, her ne kadar raporlanmış olan dört cinayeti dikkate alarak genelleme yapmak mümkün olmasa da, mağdurların kim oldukları, hangi şartlar altında cinayetlerin gerçekleştiği ve raporlandığı ile ilgili bilgiye sahip olmamız mümkündür. Sonraki bölümde bu ve benzeri bilgilerden bahsedilecektir. Yine sonraki bölümde, TCİP bulguları ve Transfobi ile ilgili daha iyi bir kavrayışa sahip olabilmek açısından, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan diğer şiddet biçimlerine de değinilecektir.

2.3.1 Cinayetlerin gerçekleşmesine sebep olan koşullar

Görüldüğü üzere raporlanmış olan bütün cinayetler başkentler ve büyük şehirlerde gerçekleşmiştir (Cezayir, Johannesburg, Kampala, Port Louis). Bu durum birçok şekilde yorumlanabilecek olsa da, denebilir ki, büyük şehirlerde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerin medyada ve aktivistler tarafından raporlanması daha kolayken, kırsal kesimlerde veya küçük şehirlerde gerçekleşen cinayetler raporlanmamaktadır.

Değnilmesi gereken diğer önemli bir konu da, Cezayir ve Kampala'daki cinayetin mağdurlarının seks işçisi olmasıdır. Yerel bir LGBT aktivistin aktardığına göre Cezayir'de öldürülen kişi sokakta seks işçiliği yaparken saldırıya uğramıştır. Seks işçiliği yapmak ve özellikle sokakta seks işçiliği yapmak şiddete uğrama ihtimalini güçlendirmektedir. Kampala'da gerçekleşen cinayet sonrası, polis hiçbir adım atmadığını ve bunun sebebinin ise hakim olan damgalanma olduğunu sonraki bölümlerde değinildiği üzere görmekteyiz.

2.3.2 Cinsiyet kimliğinin tanınması için verilen mücadele

Gerçekleşen cinayetlerin koşullarına gelince, raporlar bazı detayların Uganda'da yaşanan olay dışında her cinayette görüldüğünü göstermektedir. Üç cinayetle ilgili rapor, mağdurun tanımadığı veya tehdit etmediği erkeklerin cinayeti gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Sadece Mauritius'ta gerçekleşen cinayet öncesi, mağdur ile saldırgan arasında cinayetten saatler önce bir tartışma geçtiği bilinmektedir. Cinayetlerin meşru müdafaa, hırsızlık veya kıskançlık gibi gerekçelerle işlendiğine dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Aksine, yaşanan olayların mağdurların yaşam koşulları – iki seks işçisinin olayında olduğu gibi – veya cinsiyet ifadeleriyle ilişkili olduğuna dair göstergeler mevcuttur.

Güney Afrika'da yaşanan olayda Transfobinin asıl motivasyon kaynağı olduğu açık şekilde ortadadır. Kendini drag queen olarak tanımlayan mağdur Daisy Dube, 2 Temmuz 2008'de kurşunlanarak öldürülmüştür. O gece Daisy ile birlikte dışarı çıkmış olan yakın bir arkadaşı, saldırının sebebinin Daisy'nin cinsiyet kimliği olduğunu ve Daisy ile kendisinin, kendileriyle dalga geçilmesine izin vermediklerini belirtmiştir. Daisy ile birlikte olan üç arkadaş, kendileriyle dalga geçen erkeklerin kendilerine, kırsal kesimlerde LGBT bireylerden bahsederken onları küçümsemek için kullanılan bir Sepedi kavramı olan ve "hermafrodit" anlamına gelen isitabone demekten vazgeçmelerini söylemişlerdir.

Son yıllarda Afrikalı trans aktivistler transgender kimlik ve ifade biçimleri ile toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin karşılaştıkları sorunlar hakkındaki farkındalığın azlığına dikkat çekmektedir. Bunlardan biri de Uluslararası Gey ve Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu (IGLHRC) ve Transgender, Intersex ve Transseksüel Uganda'yı (TITs) bir süre öncesine dek temsil eden Victor Mukasa'dır. Aşağıdaki açıklama, Balzer tarafından kendisiyle 2009 yılında yapılan bir röportajdan alınmıştır:

VİCTOR MUKASA: Genellikle, kadın gibi görünen veya kadınsı eğilimleri olan herhangi bir erkeğin gey olduğunun düşünülmesi gibi toplumsal cinsiyet kalıplarına uymayan insanlar da "otomatik" şekilde "eşcinsel" olarak etiketlenmektedir. Aynı şekilde, erkek gibi görünen veya erkeksi eğilimleri olan kadınlar da otomatik olarak lezbiyen olarak adlandırılmaktadır. Bizim topluluğumuzda da, birçok trans birey cinsiyet kimliği konusunda pek bir şey bilmekte ve dolayısıyla kendilerini eşcinsel olarak tanımlamaktadır... Ben, kendime sadece beş yıl önce trans olarak açıldım. Sonrasında arkadaşlarım bile benim Batı'daki "yeni bir yaşam biçimi"ni kopyaladığımı düşündüler. Kendime her zaman "lezbiyen" veya "butch lezbiyen" dedim. Sonraki bütün aktivist yaşamımda lezbiyen bir aktivisttim. Aslında bütün çektiğim acıların trans bir birey olmamdan kaynaklandığını o dönemde hiç anlamadım... Uganda'daki iki LGBT örgütünün lideri olarak dahi toplumsal cinsiyet kalıplarına uymayan bireyler için – ben de onlardan olsam da – hiçbir şey yapmadım. Afrika'daki çoğu LGBT örgütleri için durum hala aynıdır. Ancak bugün artık bu durum değişmektedir. Cinsiyet kimliği konusundaki farkındalığın artması ile birlikte birçok trans veya toplumsal cinsiyet normlarına uymayan bireyler açılmaktadır. İnsanlar Afrikalı bir Trans hareketine olan ihtiyacı kavradılar.

Victor, LGB aktivistlere toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin de var olduğunu hatırlatmak için Uganda, Kenya, Ruanda ve Burundi'den trans aktivistler tarafından yazılan "Nairobi Trans Deklarasyonu 2007"nin hazırlanmasında önemli rol oynamıştır. Paralel şekilde, Güney Afrikalı trans aktivist ve merkezi Cape Town'da olan TvT partner örgütü Gender Dynamix (GDx)'in üyesi Whitney Quanita Booysen 2011'de, trans bireyler ile ilgili kamuoyunda sanki spesifik talepleri yokmuş gibi bir tanınma olmadığını ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin de kendileri hakkında pek bir bilgiye sahip olmadıklarını belirtmiştir.⁸

TEBOGO NKOANA: Yardım sağlarken ve insanlara erişmeye çalışırkenki en büyük zorluk, kasabalar veya kırsal kesimlerde yaşayan siyah transgender bireyleri bulmaktır. Orada olmadıkları için değil, sadece bilgi eksikliğinden veya kişilerin kendilerini nasıl tanımlamaları gerektiğini bilmediklerinden dolayı bu durum ortaya çıkıyor. Bazıları kendilerine gey diyor, halbuki gey toplumu da onları reddediyor ve onlardan utaniyor. Bu konu hakkında az da olsa bilgi sahibi olan insanlar – ki TV'lerde çokça rastlanan bir sapkınlık olduğunu ve yüksek seviyede ayrımcılık ve damgalanma getirdiğini düşünüyorlar. Bu durum da insanları kendi kimliklerini ortaya çıkarma noktasında daha da korkutuyor.⁹

2.3.3 Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan "düzeltici" tecavüzler

Güney Afrika'da yaşayan ve kendilerini erkek olarak tanımlayan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler failer tarafından "düzeltici önlem" olarak adlandırılan bir tür tecavüzün mağduru olmuşlardır. Mayıs 2011'de bir trans erkek Pretoria'da tecavüze uğramıştır.¹⁰ Güney Afrika'da yaşayan lezbiyen kadınları hedef alan yaygın "düzeltici" tecavüzlerde mağdurların cinsiyet ifadeleri ve performansları da önemli rol oynamaktadır. Cape Town'dan 31 yaşında bir lezbiyen olan Tshidi, bir grup erkek tarafından dövülüp tecavüze uğradıktan sonra şunları söylemiştir: "Her defasında bana, bir kadının erkek gibi görünmeye çalışmasının sonucunun bu olduğunu söylüyorlardı." ¹¹ 2009'da, Cape Town'da faaliyet yürüten bir gey ve lezbiyen destek grubu, sayının hızla arttığını ve her hafta on yeni vaka ile uğraşmak durumunda olduklarını belirtmiştir.

Johannesburg'un kasaba şehri olan Kwa-Thema'da, Eudy Simelane, Girlie S'Gelane Nkosi ve Noxolo Nogwaza adında üç kişi 2009 ile 2011 yılları arasında tecavüze uğradılar ve öldürüldüler. Aktivistlere göre, yaşananlar mağdurların cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri sebebiyle gerçekleşmişti.¹² Mağdurlar, erkek kıyafetleri giyen, futbol oynayan ve erkeklerle sosyalleşen siyah erkeksi lezbiyenler olarak tanımlanmıştır. Değişilen bu vakalar TCİP verilerine dahil edilmemiş olsa da, mağdurların normlara uymayan cinsiyet ifadelerinin de düşünülmesi halinde Afrika'daki cinayet sayısının daha yüksek olacağı aşikardır. Kwa-Thema'dan 28 yaşındaki Muntu Masombuka'nın "eğer kadın isem, erkeklerin kadınlara ne yaptığını göstereceklerini söylediler," ¹³ şeklindeki açıklamasında olduğu gibi, kadınsı cinsiyet ifadesine sahip geyler de tecavüz ve saldırılara maruz kalmışlardır.

2.3.4 Devletin transfobik şiddete dahil olması

Polis ve cezaevi gardiyanları da dahil olmak üzere devletin kurumları tarafından desteklenen veya işlenen ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan işkence, dayak, gasp, tecavüz ve başka birçok türde kötü muamele rapor edilmiştir. Samuel Laeticia Opio, Kampala, Uganda'dan bir trans aktivisttir. Laeticia, 2006'da caddede polis tarafından sözlü ve fiziksel olarak tacize uğramıştır. Daha sonra karakola götürülmüş, saatlerce bekletilmiş, dayak yemiş, aşağılanmış ve özel eşyaları gasp edilmiştir. En sonuna da polis, medyaya haber vermek, resimlerini ulusal bir gazetede yayımlatmak ve onu uzun süre karkolda tutmakla tehdit edip kendisinden yüklü bir meblağ para almıştır.¹⁴

Seks işçileri polis şiddetine karşı genellikle savunmasızdırlar. Ugandalı trans kadın ve aktivist Beyonce Tushabe, TvT ekibiyle gerçekleştirdiği bir röportajda şunları söylemiştir: "Polis bir sorun. İhlalin kendisi. Tutuklandığımda – gerçek manada işkence edildim. İşkenceye maruz kaldım." Neden tutuklandığı sorulduğunda verdiği cevap şu olmuştur: "Çünkü ben bir trans bireyim. Sorun bu. 'Ben neden transgender bir bireyim?', 'Neden seks işçisiyim?'"

Bu sebeplerle tutukladılar beni." Bir gün, gün içerisinde Beyonce, elinde yiyeceklerle marketten gelirken ve seks işçiliği yaptığına dair hiçbir ibare yok iken tutuklanmıştır. Cezaevinde Beyonce'un cinsiyet kimliği görmezden gelinmiş ve diğer tutuklular ve gardiyanlar tarafından tacize maruz kalmıştır.

Lagos, Nijerya'da 2006 yılında hapse atılan bir trans kadın şunları söylemiştir: "Benim durumum insanlık ile hiçbir alakası olmayan bir durumdu. Zor kullanılarak, şeytanın aletleri kadar keskin olan jiletler kullanılarak saçım traşlandı. Bütün saçımı kaybettim, bütün o görkemli, dikkat çeken saçımı. En büyük acım da, transgender olmaktan çıkarıldım, her anlamda erkek görüntüsüne sokuldum."¹⁶

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler şiddetin mağduru olduğunda, kamu kurumları yaşanan vakalarla genellikle ilgilenmemektedirler. Zambiyalı örgüt Trans Bantu Zambia'nın da not ettiği gibi, trans bir kadın Mart 2009'da Lusaka'da dört erkek tarafından dövülmüş ve boş bir araziye terk edilmiştir ve gerekçeleri de mağdurun kendi arkadaşlarını "biyolojik" bir kadın olduğu noktasında kandırması olmuştur. Mağduru önceden evlat edinmiş olan ve aynı zamanda amir düzeyinde bir polis olan teyzesi, olay hakkında soruşturma başlatmış ancak kısa bir süre sonra kendisine soruşturmayı durdurması salık verilmiştir. Dava dosyası bir daha hiç açılmamıştır.¹⁷ Dar es Salaam, Tanzanya'da, bir trans kadın olan Aunty Victoria, intihar girişimi sonrasında 17 Mayıs 2009'da Muhimbili Ulusal Hastanesi'nde ölmüştür. Ölümünden önce ve sonra, yüksek seviyede saygısızlık ile karşılaşmıştır. GDX bu durumu şöyle açıklamaktadır:

Ugandalı trans aktivist Beyonce Tushabe Uganda basınına röportaj verirken.

Ölümünden saatler önce, çıplak ve bilinci kapalı şekildeyken, bir hastane çalışanı kendisinin fotoğraflarını çekmiştir. Fotoğraflar internete yüklenmiş, e-posta gruplarına gönderilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Bu saygısızlığa ek olarak, Muhimbili'deki morgun kapısı kilitlenmemiş ve yüzlerce insan onun cesedine bakmak için sıraya girmiştir. Gömülmeden önce, Allah'ın onun cesedini kabul etmesini sağlamak ve İslam inancına uygun şekilde doğduğu vücuda dönmesi amacıyla göğüsleri ve genital organı ameliyatla alınmıştır.¹⁸

Bu ve benzeri raporlar göstermektedir ki, her ne kadar az sayıda toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyi/trans bireyi hedef alan cinayet raporlanmış olsa da, genellikle ciddi, yoğun ve bizzat devlet kurumları tarafından yönlendirilen transfobik şiddet birçok bölgede devam etmektedir. Dahası, elde edilebilen raporların eksikliğinin, hem kamuoyuna hitap eden söylemlerde hem de gey ve lezbiyen hareketleri içerisindeki trans kimliğin tanınmasındaki azlık ile doğrudan ilişkisi vardır.

Asya'da TCIP:

2008 ile 2011 tarihleri arasında cinayetlerde görülen artış
(Mart 2012 itibarı ile):

2008 : 16

2009 : 14

2010 : 21

2011 : 20

2.4 ASYA'DA TRANS CİNAYETLERİNİN İZLENMESİ VE TRANSFOBİ

Asya özelinde, TvT araştırma ekibi, Ocak 2008 ile Aralık 2011 tarihleri arasında toplamda 13 ülkede öldürülen 71 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin bilgisine ulaşmıştır.

Pakistan'daki 170 milyon, Çin'de 1.3 milyar ve Hindistan'da 1.2 milyar olan nüfus sebebiyle, Filipinler ve Malezya'da raporlanmış olan cinayetlerin oranı kişi başına daha yüksektir. Bu bölümde, Asya'daki araştırmamızın genel bulgularını izlemeye ortaya çıkan sıkıntılara değinmekteyiz. Sonraki bölümde ise, Filipinler'deki duruma daha yakından bakmakta ve bu ülkeyi, aynı coğrafyada yer alan diğer birçok ülkede toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin içinde buldukları kısır döngüyü açıklayacak model ülke olarak incelemekteyiz.

13 ülkede erişilen raporlar:

Afganistan:	1
Azerbaycan:	2
Çin:	6
Endonezya:	4
Filipinler:	22
Güney Kore:	1
Hindistan:	10
Iran:	1
Irak:	3
Malezya:	6
Pakistan:	12
Singapur:	1
Tayland:	2

Asya: Ocak 2008 ile Aralık 2011 arasında toplamda raporlanmış 71 trans cinayeti bulunmaktadır (Eylül 2012 itibarı ile).

2.4.1 Asya'da Trans Cinayetlerini İzlemede Ortaya Çıkan Zorluklar: Hindistan, Irak, Malezya ve Pakistan örnekleri

Raporlanmış olan sonuçlar bütün resmi göstermemektedir. Aslında bu sonuçlar, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetleri izlemede ortaya çıkan zorlukları göstermektedir. Asya'da, Filipinler'deki LGBT Nefret Suçları Takibi ve trans örgütü STRAP'ın izleme faaliyetleri dışında, devlet kurumları, toplumsal hareketler veya STK'lar tarafından gerçekleştirilen herhangi bir sistematik izleme çalışması mevcut değildir. Bu bölgede çok geniş bir kültürel çeşitlilik vardır ve bu çeşitlilik de kendini, konuşulan yüzlerce dil ve Asya'daki hukuki ve sağlık hizmetleri açısından durumu inceleyen bölüm 3.3'te listelendiği gibi toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için kullanılan düzinelerce kavram ile ortaya koymaktadır. İngilizce yayımlanan Times of India gazetesi, örneğin, öldürülen hijralar için "eunuchs" kavramını kullanmaktadır. Aynı şey, Pakistan'da yayımlanan İngilizce gazeteler için de geçerlidir.

Dolayısıyla, Pakistan (12 cinayet) ve Hindistan (10 cinayet) için ortaya konan figürlerin dikkatli şekilde yorumlanması gerekmektedir. Bu ülkelerdeki STK'lar ve devlet kurumları tarafından gerçekleştirilen sistematik hiçbir çalışma olmadığı için ve

de TCİP ekibi sadece "eunuchs" veya "cross-dressers" gibi yerel terimleri kullanan bölgedeki İngilizce gazetelere erişebildiği için, büyük olasılıkla gerçekleşen birçok cinayet gözden kaçmıştır. Hindistan ve Pakistan'daki cinayetler Hindistan'da Bangalor ve Yeni Delhi olmak üzere iki bölgede, Pakistan'da ise Adalatgarha, Hayderabad, Karaçi ve Şik-hupura olmak üzere dört bölgede yoğunlaşmıştır. Hindistan'da işlenen toplamda on cinayetin mağdurları arasında bulunan üç kişi trans ve hijra toplumunun iyi bilinen liderleridir. Aynı şekilde, Hindistan'da işlenen cinayetler yoğun şiddet içermektedir: bir mağdur tecavüze uğramış ve hareket halindeki bir araçtan atılmıştır, iki kişi taşlanmıştır, iki kişi boğularak, üç kişi de boğazları kesilerek öldürülmüştür. Pakistan'daki tablo da neredeyse aynıdır: iki mağdur yakılmadan önce işkence edilerek öldürülmüştür, bir kişi boğularak, bir kişi bıçaklanarak ve arabayla ezilerek ve bir kişi boğazı kesilerek öldürülmüştür. Bu vakalarda göze çarpan şiddetin yoğunluğu, olayların nefret saikli olduğuna dair izlenim oluşturmaktadır. Pakistan'daki diğer vakalarda, muhtemel transfobik nefret saikli suçların göstergeleri mevcuttur: üç mağdur öldürülmeden önce tecavüze uğramış, bir mağdur kendi dairesinde partneriyle evlenme kararı aldıktan sonra kurşunlanmış, bir başka mağdur da kendisiyle birlikte olan iki diğer kişiyle bir parteye girerken "militanlar" olarak adlandırılan kişilerce kurşunlanmıştır.

Malezya'da, TVT araştırma ekibi 2008 ile 2011 yılları arasında 6 cinayeti raporlamıştır. Buna rağmen, Malezya'dan trans aktivist Mitch Yusof, bir röportajında şunları belirtmiştir :

*Son zamanlarda, trans toplumu içerisinde yaşanan birçok cinayeti fark ettik. Belki de her ay bir cinayet. Ve genellikle bu vakalara cinayet diyorlar, çünkü mağdurların hemen hepsi caddede çalışan seks işçileri. Dolayısıyla, bu vakalar sonrası tam bir iç soruşturma yürütüyoruz ki olayın bir nefret suçu mu yoksa başka saikle işlenmiş bir şiddet eylemi mi olduğu anlaşılın.*²⁰

2009 TDOR kapsamında Malezya'da yayımlanmış olan bir makale, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetleri izlerken karşılaşılan zorluklar ve olayların yaşandığı bağlamlar hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

*Malezya'da şiddete uğrayan transgender bireyler ve onların arkadaşları, aldıkları ölüm tehditleri ve polis tacizleri sebebiyle konuşmaya çekinmektedir; zira bir yandan da İslamcı radikaller transgender bireyleri sapkınlar olarak şeytanlaştırmaktadır. Birçok cinayet mağdurunun cinsiyetsizleştirildiğini veya gazetelerde kullanmadığı diğer cinsiyete ait isim olduğunu görmekteyiz. Birçok cinayet de medyadaki önyargılar sebebiyle hiç raporlanmamaktadır.*²¹

Malezya'da raporlanmış olan cinayetler, yüksek oranda şiddetin varlığını da göstermektedir: örneğin, bir mağdur önce yüksek bir binadan aşağı atılmış, sonra da üzerinden bir arabayla geçilmiştir. İlk TCİP raporunda, öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler gey olarak lanse edildiği için veya genel bir LGBT kategorisi altında değerlendirildiği için Irak'ta yaşanan cinayetleri izlemenin zorluklarından bahsetmiştik. Bu gibi yanlış raporlama biçimleri ciddi önem taşımaktadır; zira Irak'ta 2005 ile 2009 tarihleri arasında tahmin edilen gerçekleşmiş LGBT cinayeti sayısı 600 civarındadır.²²

Bize iletilmiş olan üç trans cinayetinin hepsi yoğun şiddet eylemleri sonucu gerçekleşmiştir. Her üç cinayet de, Ocak 2008'de Basra'da bir polis karakolunda gerçekleşmiş, mağdurlar yakalanıp aşağılandıktan sonra öldürülmüştür. İnternet üzerindeki bir videoda, bir polis karakolunda öldürülen bir trans birey gösterilmektedir. Bu videoda, ilk önce trans bireyi kadın kıyafetleri içerisinde ve polisler arasında kendisiyle dalga geçilirken ve korkmuş şekilde görmekteyiz; sonrasında ise kendisi gibi olan herkesin öldürüleceğini söyleyen bir ses duyulmaktadır.²³

2.4.2 Asya ülkelerindeki TCİP vakalarında görülen yoğun şiddet

Birçok Asya ülkesi söz konusu olduğunda, ya çok az vakaya ulaşabilmekteyiz veya vakalarla ilgili çok az bilgiye sahip olabilmekteyiz – ki bu durum daha derin bir analiz yapmamıza engel olmaktadır. Buna rağmen, yukarıda bahsedilen ülkelerde de olduğu gibi, birçok ülkede yüksek seviyede şiddet ve/veya nefret veya transfobik nefret saikli şiddetin diğer göstergelerine ulaşılmıştır. Örneğin, Endonezya'da, mağdurlardan bir tanesinin organları parçalanmış ve uzuvları vücudundan ayrılmıştır; diğer bir mağdur ise seks işçilerinin çalıştığı bir sokakta hayatını kurtarabilen diğer iki trans kadın ile dururken vurularak öldürülmüştür. Tayland'da mağdurlardan bir tanesi, bir beton parçasıyla dövülerek öldürülmeden önce tecavüze uğramıştır. Olayın faili, daha sonraki ifadesinde eşine kızgın olduğunu ve radikal bir şey yapmak istediğini belirtmiştir. Afganistan'da bir vakaya ulaşılmıştır ve mağdur bir düğünde dans ettikten sonra işkenceyle uzuvları vücudundan ayrılmıştır. Vücuundan arta kalan parçalar ise ailesine gönderilmiştir. Bu örnekler, halihazırda elde edilebilen az raporla ilgili detaylı bilgi eksikliğine işaret etmektedir ve bahsi geçen hemen her ülkede gerçekleşen cinayetlerde muhtemel nefret saikli şiddeti hatırlatmaktadır.

Dolayısıyla, TCİP için kullanılmış olan ana yöntem World Wide Web (www) üzerinde yapılan web araştırması, makalelerin ve blogların analizi olduğu için, TCİP'in Asya'da gerçekleştirilmesi zor olmuştur. Hindistan, Irak, Malezya ve Pakistan'da rapor edilmiş olan cinayetlerin sayısı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerin izlenmesindeki zorlukları, sistematik veri toplanmasını ve dolayısıyla daha iyi araştırma ve izleme yapıları oluşturulmasına yönelik ihtiyacı ortaya koymaktadır.

2.4.3 Filipinler'de TCİP bulguları ve Transfobi

Son dört yıl içerisinde, Asya ülkeleri içerisinde raporlanan cinayet sayısındaki en çok artış, Filipinler LGBT Nefret Suçları Takibi ve STRAP'ın toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili cinayetleri kaydettikleri araştırmalar üzerinden denebilir ki Filipinler'de gerçekleşmiştir. 2008'de rapor edilen beş cinayet varken, 2009'da bir, 2010'da dokuz ve 2011'de yedi cinayetin kaydı tutulmuştur. Bu cinayetleri izlemek, TGEU'nun araştırma ekibi ile STRAP arasındaki muhteşem işbirliği; Filipinler LGBT Nefret Suçları Takibi'nin profesyonel izleme faaliyetleri; ve Filipinliler arasında Transfobi konusundaki ilgiyi artıran Filipinler'deki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hareketinin yüksek görünürlüğü ve örgütsel statüsü sayesinde mümkün olmuştur. Konunun bu ve benzeri boyutları TCİP bulgularını geneli itibarı ile anlamaya yöneliktir; ancak bu bölümde daha spesifik olarak Filipinler'e odaklanılmaktadır.

Filipinler'de rapor edilmiş olan cinayetlerin büyük bölümü bıçaklama sonucu gerçekleşmişti (11). Öldürülenlerden bir kişinin henüz ergenlik döneminde olduğu bilinmektedir. Erişebildiğimiz ve bize iletilen tasvirlerde, gerçekleşen cinayetlerin muhtemel transfobik nefret saikli eylemler olduğuna dair

göstergeler mevcuttur; failerin mağdurun trans olduğunu anlaması ve bıçaklayarak öldürmesi", "mağdurun vücudunun tamamen çıplak şekilde bulunması" ve eylemlerin rahatsız edici derecede şiddet içermesi gibi: öldürülenlerden dört tanesi önceden işkenceye maruz kalmıştır, iki tanesi tecavüze uğramıştır ve iki kişi de kaçırılmış ve İslamcı bir grup tarafından öldürülmüştür. Dahası, mağdurlardan bir tanesi polis karakolunda öldürülmüştür. Veriler aynı zamanda 22 mağdurdan beşinin başkent Manila'da, diğer ikisinin ise Bagui Şehri, General Santos Şehri, Jolo Kasabası, Puerto Princesa ve Sumisip Kasabası'nda öldürüldüğünü göstermektedir. Diğer mağdurların hepsi farklı şehirlerde öldürülmüştür (Aklan, Buguey, Ilocos Sur, Malasiqui, Obanda, Occidental Mindoro ve Santa Barbara). Filipinler'de röportaj yaptığımız toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler Transfobiyle olan deneyimlerini aktarmışlardır. STRAP üyesi Santy, Filipinler'de Transfobinin şiddetle nasıl iç içe geçtiğini ve dolayısıyla toplumun mağduru yaşadığı şey için suçladığını; bunun da bir başka mağduriyet katmanı oluşturduğunu belirtmiştir:

*Üniversitedeki ilk yılımda, kadın gibi görünüyordum... Kadın gibi giyiniyordum. Bir gün evime dönerken, bir adam bana tecavüz etti. Tam anlamıyla tecavüze uğradım. Tabii ki korktum ve tecavülden sonra öleceğimi düşündüm. Polis karakoluna gittim, ancak bana sadece güldüler. Bana söyledikleri şey şuydu: "Neden şikayetçi oluyorsun? Zevk aldın mı?"... Bana güldüler!"*²⁴

*Bu kısır döngü, transfobik nefret saikli şiddetin mağdurlarının sessizleşmesine sebep olmaktadır. Santy bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: "Daha önce tecavüze uğramış birkaç kişiyi tanıyordum, ama bilirsiniz, bu konu hakkında sadece sustular, çünkü utanacağını, kimsenin seni dinlemeyeceğini biliyorsun."*²⁵

Transfobiyi, onu rapor etmeye çalışırken deneyimlemenin kısır döngüsü, sadece toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri etkilemez, ayrıca içinde buldukları toplumları da korkutucu derecede etkiler; bu durum, failerin cezadan muaf tutulmasıyla da sonuçlanır.

Trans bireyler hakkında araştırma yapan Sam Winter, Filipinler'deki Transfobiyi gözler önüne sermektedir:

*Trans bireylere yönelik önyargılar, Tayland ve Filipinler gibi aynı grubun bireylerinin daha önce toplumsal bir statüye sahip olduğu (medyum veya iyileştirici olarak) trans dostu toplumlarda bile mevcuttur. Her iki ülkede de ebeveynler genellikle çocuklarının farklı bir cinsiyet kimliğine sahip olmalarına hiddetlenmektedirler. Güncel bir çalışma göstermektedir ki, Taylandlı trans kadınların (Phuying kham pet) % 21'i ve Filipinli trans kadınların (transpinay) % 40'ı, geçiş süreçlerinde aileleri tarafından reddedildiklerini belirtmişlerdir.*²⁶

Santy kendi hikayesiyle bu değerlendirmeyi onaylamaktadır:

*Ebeveynlerin kendi kızları ya da oğullarının gey veya trans olduğunu öğrendiklerindeki ilk tepkisi şudur: "Şeytan seni ele geçirmiş!" Yani her şekilde din ile ilişkilendiriliyor durum: "Bu bir günah", "Sodom ve Gomora"... Son derece katı bir Katolik ailede büyüdüm. Sürekli olarak tavuk kafesindeydim. Babam bir defasında beni makyaj yaparken yakaladı. Son derece sinirlendi ve beni bir tavuğun kafesine koydu.*²⁷

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili çalışmasına referansla, Winter, "Filipinli trans kadınların % 30'u toplumun kendilerini reddettiğini düşündüğünü" belirtmektedir.²⁸ Santy, mesela bir işe başvururken yaşanan diğer ayrımcılık türlerinden de bahsetmektedir. Filipinler'de trans bireylere yönelen istihdamdaki ayrımcılık, trans kadınların (transpinays) seks işçiliğine başlamalarına veya ülkeyi terk etmelerine sebep olmaktadır.²⁹

Berlin'de Ekim 2011'de gerçekleştirilen TvT araştırma sonuçlarının sunumunda, STRAP'ın önceki başkanı Naomi Fontanos, Doğu ve Güneydoğu Asya'daki birçok toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin başka ülkelere göç etmek zorunda bırakıldıklarını belirtmiştir.³⁰ Santy'nin açıkladığı gibi, birçok toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey, 1980'lerden bu yana Japonya'ya göç etmektedir.³¹ Filipinli ama 2012'ye dek Tokyo'da yaşamış olan trans kadın Ai, Filipinli birçok trans kadının Japonya'yı daha iyi istihdam ve yaşama fırsatları olduğu için tercih ettiğini belirtmektedir.³²

Filipinler örneği, Transfobi ve transfobik nefret saikli şiddetin, trans dostu olarak algılanan ölkeler ile toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sömürge dönemi öncesinde belirli bir toplumsal statüye sahip olduğu ölkelerde de var olduğunun kanıtıdır.³³ Asya'daki diğer birçok ölkede ve dünyada göröldüğu gibi, Filipinler'deki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler kendi aileleri tarafından reddedilmekte, iş piyasasında ayrımcılığa uğramakta ve seks işçiliğine itilmektedirler – bütün bu faktörler bu bireylere yönelen Transfobi ve ayrımcılığın artmasına sebep olmaktadır. Çoğu birey için bu kısır döngüden çıkmanın yolu, ölkelerini terk etmektir.

Irak'taki ve diğer ölkelerdeki veri eksikliği ile Filipinler'deki Transfobi ve nefret suçlarının sayısı Asya'daki TCİP bulgularının buzdağının sadece üst kısmı olduğunun kanıtıdır. Birçok ölkedeki gerçek durum ile ilgili daha kapsamlı bir öngörüye sahip olabilmek amacıyla bölgesel ve yerel araştırma ve izleme faaliyetleri için daha fazla destek gerekmektedir.

Haritalar: © Avrupa Birliği: Eurostats. İdari sınırlar için EuroGeographics'e bakınız.

Orta ve Güney Amerika: Ocak 2008 ile Aralık 2011 tarihleri arasında raporlanmış toplamda 644 trans cinayeti bulunmaktadır (Eylül 2012 itibarı ile).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
Arjantin	2	3	3	10	18
Bolivya	-	1	5	1	7
Brezilya	57	68	99	101	325
Dominik Cumhuriyeti	-	4	4	4	12
Ekvator	1	2	5	1	9
El Salvador	1	5	-	1	7
Guatemala	1	12	14	4	31
Honduras	4	15	8	8	35
Jamaika	-	-	1	-	1
Kolombiya	13	13	15	18	59
Kosta Rika	3	-	-	-	3

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
Küba	-	1	-	-	1
Meksika	4	9	14	33	60
Nikaragua	-	2	-	-	2
Panama	-	-	-	1	1
Paraguay	2	-	1	-	3
Peru	1	4	2	2	9
Puerto Riko	-	2	5	1	8
Şili	1	1	-	1	3
Uruguay	-	1	-	1	2
Venezüella	4	22	5	17	48
TOPLAM	94	165	181	204	644

Orta ve Güney Amerika ükesindeki TCİP bulguları: belgelenmiş olan cinayetlerin sayısı 2008'den bu yana her sene artmıştır. En hızlı yükseliş Brezilya ve Meksika'da görülmüştür.

2.5. ORTA VE GÜNEY AMERİKA'DA TRANS CİNAYETLERİNİN İZLENMESİ VE TRANSFOBİ

Orta ve Güney Amerika özelinde, TCİP 21 ülkede 2008 ile 2011 tarihleri arasında 644 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin cinayetini raporlamıştır. Bu sayı, tüm dünyada yapılan toplam rapor sayısının yüzde 79'una denk düşmektedir. Brezilya, kaydedilen 329 cinayet ile tüm dünyada en çok cinayetin işlendiği ülke durumundadır. Üç Orta ve Güney Amerika ülkesinde 50 ile 60 civarında cinayet raporlanmıştır: Kolombiya (59), Meksika (60) ve Venezüella (48). Orta ve Güney Amerika dışında, sadece ABD'deki sayı sunulan verilere yakındır (54). Buna rağmen, raporlanmış cinayet verileri ülkelerdeki toplam nüfusa oranlandığında, Orta Amerika'daki Guatemala, Honduras ve Puerto Rico'daki cinayet yoğunluğunun oldukça tedirgin edici olduğu görülmektedir.

Tabloda da görüldüğü gibi, cinayetlerin sayısı her yıl artmaktadır; 2008'de 94 iken, 2011'de 204'e yükselmiştir. Bu hızlı yükseliş Brezilya ve Meksika'da da gözlenmiştir.

Değinen sayı, özellikle toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan şiddetin sadece bir bölümünü ortaya koyduğu için, kaygı vericidir. Aynı zamanda, bu bölgede rapor edilen cinayet sayısının, bu bölgedeki şiddetin Afrika, Asya veya Okyanusya gibi bölgelerde daha az cinayet kayda geçtiği için oralardan daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanması mümkün değildir. İspanyolca veya Portekizce konuşulan çoğu Güney ve Orta Amerika ülkesinde, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetleri medyada travesti (Portekizce/İspanyolca) cinayeti olarak kayda geçmektedir ve bu durum cinayetlerin raporlanmasını kolaylaştırmaktadır; halbuki diğer ülkelerde böylesi bir tanımlama mevcut değildir.

Dahası, birçok Orta ve Güney Amerika ülkesinde, bazı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler toplum nezdinde son derece görünürdür ve belirli bir seviyede grup örgütlenmeleri, aktivizm ve cinayetlerin yerel olarak izlenmesi faaliyetleri mevcuttur. Takip eden bölümde, bu konularla birlikte göreceli olarak nüfus büyüklüklerinin önemine de değinilecektir. Sonrasında, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan şiddet ve cinayetlerin bu ülkelerdeki askeri diktatörlük geçmişiyle, devlet ve devlet dış aktörler tarafından uygulanmış olan şiddet temelli rejimlerle ve yoksulluk ile dışlanma pratikleriyle ilgili olduğu dile getirilecektir.

2.5.1 Orta ve Güney Amerika'da İzleme

2008 ve 2011 tarihleri arasında TCİP verilerinde görülen artış, kısmen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerin daha yoğun şekilde izlenmesiyle, kısmen de TvT araştırma ekibinin yerel grup ve STK'larla olan işbirliğindeki artış ile açıklanabilir. Çeşitli ağlar, gruplar ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler tarafından ele geçirilmiş politik alan üzerinden birçok izleme ve belgeleme çabası ortaya çıkmıştır.

Bazıları TvT partner örgütleri olan grup ve ağlar, transfobik şiddetin görünür kılınmasında önemli rol oynamışlardır. Örneğin, Brezilya'dan ASTRAL (Associação de Travestis e Liberados) 1999'da Rio de Janeiro şehir konseyi önünde bir eylem düzenlemiş ve şunu belirtmiştir: "Rio de Janeiro ve Brezilya'daki travestiler onaylıyor: Polis AIDS'ten daha fazla öldürmektedir!"³⁴ 2010'da, RedLacTrans, hükümeti "insanlığa karşı suçları örtmekle ve Honduras'taki trans bireylerin insan haklarını garanti altına almamakla"³⁵ suçlayan "Honduras'taki Nefret Suçları Deklarasyonu"nu yayımlamıştır.

ORTA VE GÜNEY AMERİKA'DA AKTİF FAALİYET YÜRÜTEN EN BİLİLEN GRUPLAR AŞAĞIDAKİLERDİR:

ARJANTİN	ATTA (Asociación de Travestis, Transexuales y Transgéneros) ve ALITT (Asociación de Lucha por la Identidad de Travestis y Transexuales)
BOLİVYA	TransRedBolivia
BREZİLYA	ANTRA (Articulação Nacional das Travestis e Transexuais)
DOMİNİK CUMHURİYETİ	TRANSSA (Trans Sempre Amigas)
EKVADOR	Proyecto TRVNSGEN3RO ve Asociación Trans El Oro
GUATEMALA	Reinas de la Noche ve RedTrans
KOLOMBİYA	Observatorio Ciudadano Trans
KOSTA RİKA	Mundo Trans
MEKSİKA	TV Mex – Travestis México
NİKARAGUA	Red Nicaraguareense de Activistas Trans
PARAGUAY	PANAMBI (Asociación de Travestis, Transexuales y Transgéneros del Paraguay)
PERU	Instituto Runa
ŞİLİ	OTD (Organización de Transexuales por la Dignidad de la Diversidad)
URUGUAY	ATRU (Asociación Trans del Uruguay)

Bunlara ek olarak, 17 Orta ve Güney Amerika ülkesindeki travesti ve trans kadın ağı olan RedLacTrans (Red Latinoamericana y del Caribe de Personas Trans) da önemli gruplardan bir tanesidir.

Aktivistler aynı zamanda, 1980'den bu yana, daha önce de belirtilmiş olan GGB adlı grup tarafından yönetilmiş olan belgeleme ve izleme çalışmalarını da yürütmüşlerdir. Brezilya özelinde, bazı hükümet kurumları LGBT örgütleri ile işbirliği içerisinde izleme projeleri oluşturmuş ve yürütmüşlerdir. Brezilya Federal Hükümeti, 2012 yılında, LGBT aktivistlerle yakın işbirliği içerisinde gerçekleştirilmiş olan ilk Brezilya'da Homofobik Şiddet Raporu'nu yayımlamıştır ve rapor dahilinde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan şiddet ve cinayetlerle ilgili veriler yer almıştır.³⁶

The Centro de Apoyo a las Identidades Trans A.C (Trans Kimliklerin Desteklenmesi Merkezi), TVMEX adındaki bir grup üzerinden faaliyetlerine başlayan Meksikalı bir STK'dır ve 2011'den bu yana bütün Orta ve Güney Amerika ülkelerinde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetleri belgelemektedir.³⁷ Bölgesel bağlamda, ADT'nin bir organı olan Amerika Kıtalar Arası İnsan Hakları Komisyonu (IACHR)'dan da bahsedilmelidir. ADT'nin cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi noktasında onayladığı karar tasarılarının geçmesinde anahtar rol oynayan bu kurumun LGBTI Koalisyonu'nun çalışmaları sonucunda, Kasım 2011'de IACHR Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve Interseks Bireylerin Hakları Ünitesi'ni kurmuştur. Ünite, LGBTI bireyleri hedef alan cinayetleri, şiddeti, ayrımcılığı ve insan hakları ihlallerini belgelemekte ve raporlaştırmaktadır.³⁸

Kolombiya'da, sadece Santiago de Cali'de 13, diğer şehir ve bölgelerde 13 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans birey cinayetini 2008 ile 2011 tarihleri arasında raporlayan Observatorio Ciudadano Trans (Trans Vatandaş Gözlemevi) adlı yerel bir izleme projesi bulunmaktadır. Bir insan hakları örgütü, Kolombiya'nın bir şehri olan Medellín'de Ocak 2010 ile Kasım 2011 tarihleri arasında toplamda yedi toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetini belgelemiştir.

Kolombiya örneği, yerel izleme faaliyetlerinin toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerin görünürlüğüne önemli ölçüde etkilediğini ve daha geniş ölçekte yürütülen izlemenin kendisini beslediğini göstermiştir. Dahası, hakkında en çok verinin toplandığı üç ülkede – Brezilya, Kolombiya ve Meksika – toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetleri belgeleyen trans, LGBT ve insan hakları projeleri yürütülmektedir.

2.5.2 Nüfus büyüklüğü ve toptan raporlamanın dikkate alınması

TCİP verileri toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan raporlanmış cinayetleri toplu şekilde kaydettiği için, farklı ülkelerdeki transfobik şiddetin seviyesinin göstergeleri olarak tek başlarına ele alınamazlar. En çok cinayet verisine sahip Brezilya, 200 milyon civarındaki nüfusu ile hem bölgenin en büyük nüfusuna sahiptir hem de dünyanın en yüksek nüfuslu ülkelerindedir. Yine yüksek sayıda cinayet verisine sahip olan diğer üç ülke olan Kolombiya, Meksika ve Venezüella'nın nüfusları da yüksektir.

Nüfus genişliği ile ilişkilendirildiğinde, daha küçük Orta ve Güney Amerika ülkeleri olan Guatemala, Honduras ve Puerto Riko'da kayda geçmiş toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayeti sayısı kaygı verici düzeydedir. Örneğin, 2008 - 2011 dönemi içerisinde, milyon kişi başına düşen cinayet oranı Brezilya'da 1.7 iken, Guatemala'da 2.1, Puerto Riko'da 2.2 ve Honduras'ta 4.3'tür – bu da Honduras'ta öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey oranının, Brezilya'da öldürülen aynı gruptan kişi sayısı oranının iki katından fazla olduğu anlamına gelir.

TRAVESTİ e RESPE

TCİP verilerinin bir başka özelliği, Guatemala ve Venezüella'da erişilen raporlamanın toptan halde yapılmış olmasıdır; yani cinayetlerin gerçekleşme tarihleri, mağdurlar, failer, cinayet mahalli veya cinayetlerin gerçekleşme koşullarının detayları hakkında herhangi bir bilgi sunulmadan gerçekleştirilmiş olmasıdır. Guatemala'da, 2009 tarihinde dokuz cinayet, 1 Ocak 2010 ile Mart 2010 tarihleri arasında da 13 cinayet gerçekleşmiştir. Venezüella'da, 2009'da toplamda 18 cinayet raporlanmıştır.

TCİP verilerinin raporlama pratiklerine bağlı olduğunu, farklı nüfus büyüklükleri gibi konularla ilişkili değerlendirilmesi gerektiğini akılda tutarak, ileriki bölümde belgelenmiş olan cinayetlerden elde edilebilecek içgörüler tartışılacaktır.

2.5.3 Risk altındaki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans seks işçileri

15 Nisan 2011'de, Brezilyalı travesti Inete Parabia eyaletine bağlı Campina Grande şehrindeki bir cadde 30 defa bıçaklanarak öldürülmüştür. CCTV'ye bağlı bir kamera dört adamın Inete'yi nasıl taciz edip öldürdüklerini kaydetmiştir. Haftalar öncesinde 2 Mart 2011'de bir Brezilya şehri olan Belo Horizonte'de öldürülen bir başka travesti Priscila cinayetini gösteren yine bir CCTV kaydı uluslararası tepkiye neden olmuştur. Son yıllarda, Orta ve Güney Amerika'da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetler, internet ve diğer medya kanalları üzerinden yürütülen

Okulları, sağlık hizmetlerini, trans topluluklarını ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans seks işçilerini hedef alan "Travesti ve Saygı" kampanyasının posterini. Kampanya Ulusal CYBH/AIDS Programıyla işbirliği içerisinde Brezilya trans hareketi tarafından organize edilmiş ve Brezilya Ulusal Kongresi tarafından 2001 yılında başlatılmıştır.

politik kampanyalar ve onların TCİP verileri ve diğer izleme projeleri ile desteklenmesi kamuoyunda belli bir dikkatin oluşmasını sağlamıştır. Buna rağmen, bu cinayetleri ortaya çıkaran koşullar pek tartışılmamıştır. Inete, Priscila ve diğer cinayet mağdurlarının önemli bir kısmının caddelerde seks işçiliği yapan kişiler olduğu gerçeği göz ardı edilmiştir.

Dünyanın diğer bölgelerinde de olduğu gibi, TCİP tarafından raporlanan mağdurların en büyük kısmını Orta ve Güney Amerika'da da seks işçileri oluşturmaktadır. Bu bölgede rapor edilmiş olan toplam 643 mağdurun 258'inin mesleğiyle ilgili kayıt mevcuttur. 258 kişinin toplamı 201'i yüzde

78'i seks işçisidir. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans seks işçileri özellikle caddelerde çalıştıklarında hakaretlere, fiziksel tacize, tecavüze ve cinayetlere açıktırlar. RedLacTrans, daha önceki bölümde de belirtilmiş olan Honduras'ta Nefret Suçları Deklarasyonu'nu, Honduraslı trans örgütü Colectivo Unidad Color Rosa'nın hem başkan yardımcısı Neraldys hem de başkanı Imperia Gamaniel Parson caddede Mayıs ve Ağustos 2010'da seks işçiliği yaparken vurulduktan sonra yayımlamıştır.

Lima, Peru'da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans seks işçileri, müşteriler, komşular, çeteler, belediye takip birimi (Serenazgo) ve polis tarafından cinsel şiddet, hırsızlık ve dayak eylemlerinin gerçekleştiğini belirtmişlerdir. 2006 sonbaharında gerçekleştirilen bir çalışmaya katılan 107 kişinin yüzde 65'i aynı yıl içerisinde fiziksel ve/veya sözlü şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Birçok vakada, saldırganlar mağdurların silikonlarına saldırmış, onlara cinsel şiddet uygulamış, mağdurların saçlarını kesmiş veya eşyalarını gasp etmiştir.³⁹

Arjantin'de dört bölge ve beş şehirde Şubat – Haziran 2006 yılı tarihleri arasında 257 katılımcı ile gerçekleştirilen bir çalışmada, katılımcıların yüzde 84.2'si seks işçiliği yaptıklarını, yüzde 77.5'i de imkanları olsa seks işçiliğini bırakmak istediklerini belirtmişlerdir.⁴⁰ Aynı çalışma, katılımcıların yüzde 73'ünün zorunlu okul eğitimini tamamlamadıklarını, yüzde 39'unun ayrımcılık korkusuyla eğitimlerine devam etmediklerini, diğer yüzde 30'unun da parasızlık sebebiyle okulu bıraktıklarını ortaya koymaktadır.⁴¹ Yine aynı çalışma, katılımcıların yüzde 90'ının şiddete maruz kaldığını, yüzde 64.5'inin fiziksel saldırıya maruz kaldığını, yüzde 41.5'inin de cinsel tacizle karşılaştığını göstermektedir. Şiddete maruz kalan yüzde 90 içerisindeki yüzde 74.2, şiddeti caddede tecrübe ettiğini belirtmiştir.⁴² Özetle, Arjantinli toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler istisnai olmaktan çok sürekli şekilde şiddete maruz kalmaktadır ve bu grup içerisindeki seks işçileri şiddeti en yoğun haliyle yaşayan gruptur.

Venezüellalı avukat ve trans aktivist Tamara Adrian toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerden bahsederken, bu toplumsal grup için hiçbir kamu politikası olmamasına işaret etmiştir: “Kural olarak düşünülüyor ki, bu insanlar fuhuş yapan insanlar zira alternatifleri yok ve kimse bu insanlara iş vermez.

Bu durum sömürüyü beraberinde getiriyor, çünkü toplumdaki en kırılgan gruplardan birinden bahsediyoruz.”⁴³ Adrian'ın bu açıklaması kısır bir döngüye işaret etmektedir çünkü Orta ve Güney Amerika'da travestiler genellikle fahişeler olarak algılanmaktadır, kendilerine yönelik önyargılar fazladır ve bu durum da onları toplumun çeperlerine itmektedir. Rio de Janeiro'daki trans toplumu içerisinde 2000 ve 2001'de yürüttüğü yoğun bir etnoğrafik alan çalışmasında Balzer, benzeri bir kısır döngünün bağlam ve dinamiklerinin altını çizmiştir; bu döngü Brezilya'daki son askeri diktatörlük (1964 – 1985) ve askeri yetkililer tarafından yürütülen transfobik propaganda ve cinayetlerle ilgilidir.⁴⁴ Takip eden paragraflarda, bu tarihsel bağlama değinilmektedir ve bahsedilen kısır döngünün dinamiklerine odaklanılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler diktatörlükten kısa bir süre öncesine dek geniş bir toplumsal kabul görmüş olsalar da, sonrasında Brezilya'da bu bireyler fuhuş, AIDS, uyuşturucu ve suç ile kamuoyu algısında yerlerini almışlardır. Balzer'in çalışmasına katılan birçok kişi, transfobik ortamlarda nasıl yetiştiklerini, okul veya ailelerini terk ettiklerini, seks işçiliği yapan akranlarıyla nerelerde tanıştıklarını ve kısaca kalacak yeri ve çalışacak işlerini nasıl bulduklarını anlatmışlardır. Bazıları herhangi bir iş başvurusunda nasıl ayrımcılıkla karşılaştıklarını ve dolayısıyla seks işçiliğine nasıl itildiklerini anlatmıştır. Sadece çok az bir kesim, seks işçiliğini bırakma veya hiç başlamama olanağına aileleri, arkadaşları veya sevgilileri/eşlerinin desteği sayesinde sahip olmuşlardır. Balzer'in Rio de Janeiro'daki görüştüğü eski seks işçisi ve aktivist bir katılımcı şu şekilde konuşmuştur: “Travestilerle ilgili önemli olan konu şirketlerde karşılaştıkları ayrımcılık. Ayrımcılık var olmaya devam ediyor. İnsanlar travesti dendiğinde sadece seks düşünüyor. ‘Travesti mi? – Seks!’”⁴⁶ Ne yazık ki bu gibi dar kalıplaşmış anlayış ifadeleri Don Kulick'in sürekli refere

edilen 1998 tarihli kitabı *Travesti: Sex, Gender and Culture among Brazilian Transgendered Prostitutes* (*Travesti: Brezilyalı Transgender Fahişeler Arasında Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Kültür*) ve bazı sağlık uzmanlarının ifadelerinde de görülmektedir.⁴⁷ Seks işçiliğinin algılanması ve bu konuya yönelik bakış açısından ayrı olarak bir de toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans seks işçilerinin seks işçiliği yaparken karşılaştıkları riskler de önem taşımaktadır. Travesti seks işçilerinin müşterilerinin dikkatini çekmek için kendi bedenlerine endüstriyel silikon enjekte etmeleri şeklindeki genelleşmiş pratik, seks piyasasındaki arz ve talep dinamiklerinin sonucu olarak görülebilir. Ancak bu pratik, bazen ölüme varan ciddi sağlık sorunları oluşturmaktadır. Daha önce değinilen ve Rio de Janeiro'da yine silikon enjeksiyonu yapmış ve bundan kurtulmuş olan aktivist şöyle konuşmuştur: “Silikon enjeksiyonunun hikayesi şudur: Birçok kişi halihazırda bundan dolayı ölmüştür.”⁴⁸ Orta ve Güney Amerika özelinde TCİP'in gerçekleştirdiği araştırma süresince, araştırma ekibi birçok silikon enjeksiyonu sebepli ölüm raporlamıştır.

Seks işçiliği yapanların karşılaştığı daha ölümcül risklerden biri de yüksek seviyelerdeki transfobik şiddettir. Balzer'in Brezilya'da yürüttüğü araştırma esnasında, sadece bir hafta içerisinde Copacabana'daki Avenida Atlantica adlı Rio de Janeiro'nun en bilinen seks işçiliği alanında 6 trans birey öldürülmüştür. O günlerde, aynı bölgede sadece en cesur veya en umutsuz trans bireyler seks işçiliği yapmaya devam etmiştir.⁴⁹ Brezilya'da gerçekleştirilen güncel araştırmalar ve on yıl sonraki TCİP verileri göstermektedir ki, mağduru olma riski coğrafik ve söylemsel dinamikler değişim gösterse de hala devam etmektedir.⁵⁰ Kelebekler (*Borboletas da Vida*, 2004) ve Gün be Gün Yaşamak (*Basta um*

Dia, 2006) adlı filmlerinde Vagner de Almeida, Rio de Janeiro eyaletinde toplumsal cinsiyet farklılıklarına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan kronikleşmiş şiddeti ele almaktadır. Çoğu kişi evinden çıkmaya bile korkmaktadır ancak hakaretler, şiddetli saldırılar, tecavüz ve hatta cinayetlerin arasında seks işçiliği yapmak zorundadır. Hutta ve Balzer'in görüştüğü kişiler, kendi evlerinin yanısında birçok homofobik veya transfobik saldırı ve cinayetin gerçekleştiğini belirtmişlerdir.⁵¹

Arjantin ve Peru'da gerçekleştirilmiş olan çalışmalar da, diğer Güney Amerika ülkelerinde vahşi şiddet eylemleri ve cinayetlerin mağduru olma riskini doğrulamaktadır.

2.5.4 Vahşet ve Transfobinin belirtileri

TCİP'te kaydı olan birçok mağdur yoğun bir fiziksel zulme maruz kaldıktan sonra öldürülmüştür. Vurulma ve bıçaklanmadan ayrı olarak, birçok cinayette dayak, taşlama veya boğma eylemleri mevcuttur. Birçok mağdurun vücudu kesilmiş, parçalanmış, yakılmış veya işkenceye maruz kalmıştır. Santiago, Dominik Cumhuriyeti'nde, Jeva Padilla'nın cesedi Nisan 2009'da plastic bir çanta içerisinde bulunmuştur; ceset üzerinde 40 kurşun izi, yanıklar ve yüz ile genital bölgede kesikler görülmüştür. . Sadece iki gün sonra 'Ramon' Martine'in cansız bedeni pembe bir plastik çanta içerisinde bulunmuş ve yine ceset üzerinde yanık ve bıçak izleri bulunmuştur. Arjantin şehri Oran'da, Mariana Aricuri'nin cesedi Ocak 2011'de bir tepe üzerinde, yoğunlukla yüzüne aldığı bıçak darbeleriyle bulunmuştur. . Mağdurun elleri kesilip koparılmış ve bulunamamıştır.

2010 yılında Bolıvyaya şehri Gran Chaco'da işkence edilmiş bir cesede rastlanmıştır. Mağdurun anal bölgesine süpürge sopası sokulmuş ve boğularak öldürülmüştür. Mayıs 2009'da Uruaçı, Brezilya'da 19 yaşındaki Ketlin'in uzuvları balta ile vücudundan koparılmış ve göğüsleri sökülmüştür.

Aktivistler tarafından gerçekleştirilen raporlamalarda, cinayetlerin motivasyonlarından biri olarak transfobiden bahsedilmektedir. Bu durum, örneğin bir kuaför salonu sahibi ve Machala, Ekvador'daki bir trans örgütü olan Asociacion Trans El Oro'nun üyesi Johana Pinzon'un vakasında da görülmüştür. Ekim 2010'da Johana Pinzon ve arkadaşı Debora, Debora'nın evinde ölü bulunmuştur. Asociacion Trans El Oro'nun sözcüsü olayı bir nefret cinayeti olarak açıklamıştır. Mart 2011'de 21 yaşındaki travesti ve seks işçisi Jessica, çalışma arkadaşlarının belirttiği üzere Santa Fe mahallesindeki "seks işçilerinden nefret eden" bir adam tarafından Bogota, Kolombiya'daki bir caddede bıçaklanarak öldürülmüştür. Mayıs 2010'da, Monica de Jesus Carvalho'nun cesedi Brezilya'nın Stella Maris adlı şehrindeki bir çöp konteynırı içerisinde kurşunlanmış şekilde bulunmuştur. Mağdurun arkadaşlarının belirttiğine göre, Monica, çevrimiçi bir sosyal ağ üzerinden daha önce bir trans bireyi öldürmüş olan biri tarafından ölüm tehditleri almaktaydı. Birçok rapora göre, fail Monica'yı kendisine cinsel olarak yöneldiği gerekçesiyle öldürdüğünü belirtmiştir. Temmuz 2009'da, Bianca üç genç erkek tarafından Brezilya'nın Joao Pessoa şehrinde öldürülmüştür; gençlerin gerekçesi Bianca'nın kendileriyle oral seks yapmak istemesidir. Yine Brezilya'nın Campinas şehrinde 25 yaşındaki Camille Gerin'i öldüren bir adam, Camille kendisiyle cinsel ilişkiye girmek istediği için bu cinayeti işlediğini belirtmiştir. Brezilya'da polis bazı cinayetler sonrasında "homofobi" veya "LGBT bireylere yönelik önyargıları" açık şekilde soruşturmuştur.

Raporlanan bazı vakalarda, saldırı bir grup toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyi/trans bireyleri toplu şekilde hedef almıştır. 6 Temmuz 2011'de, Chihauhau, Meksika'da bir grup trans kadın yoldan geçen bir arabadan açılan ateşle içlerinden biri olan Thalia'yı öldürecek şekilde hedef alınmıştır. 17 Eylül 2011 sabah erken saatlerde, Venezüella şehri Cristobal'da bir grup trans kadın seks işçisi bir motorsikletten açılan ateşle saldırıya maruz kalmışlardır. Bunun sonucunda "Jorge Alexis" Ortiz Hernandez ölürken, 18 yaşındaki "Jhon Jairo" Rodriges ve 19 yaşındaki "Yerison" Carnacho yaralanmıştır. Yetkililer bu vakada "homofobi"nin muhtemel saik olabileceğini düşünmüşlerdir. Aralık 2010'da, Brezilya'nın Curitiba şehrine bir restoranda oturan bir grup travestiye yönelik iki erkek tarafından ateş açılmış, Mirela ve Eduarda Lernes Resende öldürülmüş, üç diğer kişi de yaralanmıştır. Diğer vakalarda, failerin açıklamaları ve polisin tahmini doğrultusunda, failerin bu saldırıları kişilerin toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler olmaları sebebiyle işledikleri düşünülmüştür. Örneğin, Sinaloa, Meksika'da Mart 2009'da işlenen bir cinayette, polis bir trans seks işçisi olan Virgen Castro Carillo'nun müşterisi tarafından bir toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey olduğu anlaşıldıktan sonra öldürüldüğünü düşünmektedir. Eylül 2009'da, Brezilya'nın bir şehri olan Jundai'de Samara da Silva'nın cesedi işkence edilmiş şekilde bulunmuştur. Fail, mağdurun kadın olduğunu düşündüğünü ama trans biriyle karşılaştığını ve dolayısıyla öldürdüğünü söylemiştir.

2011 Brezilya'daki Homofobik Şiddet Raporu, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan "transfobinin zulmü"nden bahsetmektedir.⁵² Dahası, cinayet mağduru olan raporlanmış LGBT bireylerin yarısı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireylerdir.⁵³ Karşılaşılan şiddetin ortaya çıkışının, trans seks işçilerinin sürekli şekilde maruz kaldıkları riskler bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde bazı yazarlar Afro-Brezilyalıların LGBT bireyleri hedef alan şiddetin mağdurları içerisinde çoğunluğu oluşturduklarını ve marjinalizasyon, yoksulluk ve evsizlik gibi faktörlerin şiddet ve ayrımcılık ile kesiştiğini belirtmişlerdir. Bu gibi bulgular, dünyanın çeşitli bölgelerinde de geçerlidir.⁵⁴

2.5.5 Devlet kurumlarının olaylarla başa çıkmadaki başarısızlığı ve şiddeti

Bogota'da yaşayan Jessica, yukarıda da bahsedildiği gibi Mart 2011'de bıçaklanmıştır ve arkadaşları tarafından bir hastaneye götürülmüştür. Ancak doktorlar tarafından acil bir müdahalede bulunulmamıştır ve arkadaşları ölümünden hastaneyi sorumlu tutmaktadır. 28 Kasım 2011'de Dominik Cumhuriyeti'nde, 26 yaşındaki travesti Yuliper Madera bir grup erkek tarafından boğazından kurşunlanmıştır. Yuliver Madera iki saat boyunca polis gelip kendisini hastaneye götürmesini beklemiştir ve çok kan kaybetmiştir. Yoğun kan kaybı sebebiyle, ameliyatı da gerçekleştirilememiştir. TRANNSA aktivistlerinin söylediğine göre, arkadaşları kan vermeyi önermişler ancak hastanedeki doktorlar gey ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans oldukları için bu öneriyi reddetmişlerdir.

Tanık ve aktivist raporlarına göre, bazı mağdurlar birçok saldırı biçimini aynı anda yaşamıştır. Sadece ciddi şekilde saldırıya maruz kalmamışlar, aynı zamanda hastanelerde temel müdahaleler yapılmamış ve diğer kamu yetkilileri tarafından gözardı edilmişlerdir. Eunapolis, Brezilya'da Simone (Carleone) Santos Rodrigues 9 Eylül 2011'de öldürülmüştür. Çevredekiler polisi, mağdurun evine iki erkeğin girdiğini ve daha sonra ellerinde kanla çıktıklarını gördükten sonra saat 17:40'ta aramış olsalar da, polis olay yerine ancak saat 21:00'de varmıştır. Brezilya şehri Belford Roxo'da, 16 Temmuz 2011'de öldürülen trans seks işçisi Shayara Soares Santana Pereira'nın aile üyeleri, polisin cinayeti ciddi şekilde soruşturmaması sebebiyle bir kampanya başlatmışlardır. 2 Kasım 2011'de Rio Verde, Brezilya'da öldürülen Luana de Oliveira Moreira'nın vakasında, mağdurun arkadaşı katilin eşgalini tespit etmiş ancak polis ifadeyi aldıktan sonra katili yakalamamıştır.

Bu gibi raporlar, "benzeri suçların işlenmesi sonrası yürütülen soruşturmalarda sorunlar mevcuttur; bu sorunlar işlenen suçların mağdurların cinsiyet kimliği veya cinsel yönelimi sebebiyle işlenip işlenmediğine dayalı olarak soruşturmadaki tutumla ortaya çıkmaktadır,"⁵⁵ diyen IACHR tarafından da desteklenmektedir. Meksikalı trans aktivist Rocío Suarez, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin karşılaştıkları "kurumsal ayrımcılığın", "suç mağdurlarının kamu yetkililerinden destek ve koruma talep etme olasılıklarının düşüklüğünü gösterdiğini" belirtmiştir.⁵⁶

Orta ve Güney Amerika'daki kamu kurumları, dünyanın diğer birçok bölgesinde de olduğu gibi, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere hizmet sunmakta sadece sınıfta kalmamakta, aynı zamanda kendi yetkilerini de istismar ederek şiddetin birincil uygulayıcısı olmaktadır. Özellikle polis, özelde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans seks işçilerine, daha genelde de trans bireylere yönelik şiddet biçimleri uygulamaktadır. Çözülmemiş birçok suç sebebiyle, TCİP failer hakkında sistematik bir veri sunamamaktadır. Buna rağmen, birçok vakada failerin polis oldukları veya kullanılan suç aletlerinin polislerin kullandığı silahlar olduğu belirtilmektedir.

Ağustos 2010'de kurşunlanan ve Honduras trans örgütü Colectivo Unidad Color Rosa'nın başkanı olan Imperia Gamaniel Parson'un iki katili, örgütün yeni direktörüne göre polisti. Belem, Brezilya'da 22 yaşındaki Mica (Michel Felipe) Teles dos Santos 7 Aralık 2010'da öldürülmüştür. Mica on arkadaşı ile birlikteydi ve bu arkadaş grubundan bir kişi bir polis aracı geçerken bir şaka yapmıştır. Polislerden biri, "Gülmeye devam edin ve ne olacağını görün!" diye cevap vermiştir. Yirmi dakika sonra, bir motosikletin üzerinde iki adam belirmiştir. Biri Mica'yı göstererek, "Evet, sen!" diye bağırıştır. Aynı kişi Mica'ya ateş etmiş ve hastaneye kaldırılan Mica, ölmüştür. Arkadaşları ve akrabalarına göre, Mica sürekli olarak iki polis tarafından taciz edilmekteydi ve kendisinin vurulduğu yerde ve evinin önünde polisler tarafından yürütülen vücut aramaları ile aşağılanmaktaydı.

Yine Campinas, Brezilya'da, bir seks işçisi olan Bianca Oliveira, 2 Şubat 2008'de 24 yaşında bir jandarma eri tarafından kendi dairesinde vurularak öldürülmüştür. Mayıs 2008'de, Sao Bernardo do Campo, Brezilya'da bir mağdur 15 defa iki ayrı silahtan çıkan kurşunla vurulmuştur ve bu silahlardan biri o bölgede polis tarafından kullanılan silahlarla benzerlik taşımaktadır. Barranquilla, Kolombiya'da 22 yaşındaki "Erick de Jesus" Mendoza Cruz

ve 30 yaşındaki "Willis Argemiro" Alarcon Badillo emekli bir polis tarafından 29 Mart 2008'de vurularak öldürülmüştür. Lima, Peru'daki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans seks işçileri polis veya çok sınırlı şekilde denetlenebilen belediye takip birimleri (Serenazgo) tarafından yoğun şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.⁵⁷

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin olaylar karşısındaki kırılganlığı, birçoğu kendi tercih ettikleri isimler ve cinsiyeti gösteren resmi belgeleri kullanmadıkları için artmaktadır. Polis, tutuklamalar için yasalarda ceza öngörülmesine de mağdurların yanlarında belgelerin bulunmamasını bahane olarak sunmuştur.⁵⁸ 2003 ve 2007 yıllarında Brezilya'da gerçekleştirilen bir araştırma, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan şiddetin uygulayıcıları arasında polis ve özel güvenlik güçlerinin önemli yer tuttuğunu göstermiştir.⁵⁹ Bu araştırmaya göre, 1999'da travestilerin şikayet ettiği ("Polis AIDS'ten daha fazla öldürüyor!") gibi, polis şiddeti devam etmektedir. Önceki bölümlerde dile getirildiği gibi Arjantin ve Peru'da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireylerle yapılmış olan çalışmalar da benzer bir gerçekliği ortaya koymaktadır. Peru'da, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan şiddetin failerinin dörtte üçü ya polis ya da belediye takip birimleri mensuplarıdır (Serenazgo).⁶⁰ Arjantin'deki çalışmaya katılanların yüzde 83.3'ü polis tarafından kötü muameleye maruz kaldıklarını belirtmiştir: yüzde 82.7'si yasadışı şekilde tutuklandıklarını, yüzde 57.9'u polis tarafından dövüldüğünü, yüzde 50'si cinsel tacize maruz kaldığını ve yüzde 17.3'ü de işkenceye maruz kaldığını belirtmiştir.⁶¹

2.5.6 Şiddetin toplumsal, politik ve tarihsel bağlamı

Orta ve Güney Amerika'da gerçekleşen ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan şiddetin, ortaya çıktığı spesifik toplumsal, politik ve tarihsel bağlam içerisinde ele alınması gerekmektedir. Devam eden bölümde, Honduras'ta 2009'da gerçekleşen askeri darbe ve ölüm timleri ile hatırlanan otoriter güç biçimleri ile neredeyse bütün Orta ve Güney Amerika ülkelerinde gerçekleşmiş olan ve yirminci yüzyılda onlarca yıl süren askeri diktatörlükleri de içeren önemli konulara değinilecektir.

Honduras'ta, demokratik yollarla seçilen başkan Manuel Zelaya Rosales'in sivil-askeri bir darbeye 2009'da devrilmesi, tüm bölgede en yüksek oran olan her 100,000 kişiden 82'sinin cinayete kurban gitmesiyle sonuçlanan bir dönemi başlatmıştır. Aynı zamanda, LGBTİ bireylere yönelik şiddet de, ölüm tehditleri ve LGBTİ insan hakları savunucularının öldürülmesi de dahil olmak üzere artış göstermiştir.⁶² Dahası, 2002 yılında çıkarılan Polis ve Toplumsal Birliklilik Yasası, "özellikle seks işçileri olmak üzere birçok insanı keyfi şekilde gözaltına almak, resmi olmayan ve yargı denetiminden uzak gözaltı merkezlerinde ve tanımlanmayan son derece özne "toplumsal birliklilik" ve 'ahlak' kavramları altında tutmak amacıyla kullanılmıştır." ⁶³ Önceden açıklandığı üzere, Brezilya için kaydedilen TCİP verileri birçok yüzlüdür. Bunlardan biri olan yaygın toplumsal Transfobi, Brezilya'nın son diktatörlüğü ile ilgilidir. 1960'ların başında, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler –sonradan travesti olarak adlandırılan - anaakım tiyatrolarda performans sergilemiş ve geniş toplumsal kesimler tarafından kabul görmüşlerdir.⁶⁴ Yirmi yıllık bir askeri diktatörlüğe sebep olan 1964 askeri darbesinden sonra toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler "Brezilya aile ahlakı"na tehdit oluşturdukları argümanı ile askeri baskının hedefi haline gelmişlerdir.

Askeri sansür, televizyon veya tiyatrolarda herhangi bir travesti şovuna izin vermemeye başlamıştır. Balzer'in görüştüğü kişilerin çoğu askeri polis tarafından tutuklandıklarını ve baskıya maruz kaldıklarını veya ailelerini terk edip sokaklarda yaşamaya başladıklarını belirtmiştir. Bu döneme ait raporlar korkunç detayları onaylamaktadır: 1972'de, 25 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey Rio de Janeiro'daki bir plajda tutuklanmıştır; 1970'lerin ortasında 2,000 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin tutuklanmasına vesile olan sistematik bir cadı avı başlamıştır; ve 1981'de bir haftada 1,500 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey askeri operasyon sonucunda tutuklanmıştır. Diğer raporlar, Brezilyalı aileler arasında başlayan ve zorunlu hastaneye yatırma pratiklerini ve istismar edici "tedavi"leri içeren – mesela elektrokonvülsif terapi - yaygın Transfobik tutumu gözler önüne sermektedir. Ülkeyi terk edebilen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler büyük bir göç dalgasını ve Brezilya'dan Fransa, İtalya, Portekiz ve İspanya'ya göç geleneğini başlatmışlardır.

Bugün, benzer göçler, Gisberta'nın 2006 yılındaki Portekiz'deki cinayet olayında da görüldüğü üzere gerçekleşmektedir. Transfobi ve şiddetin yaygın olduğu Güney Amerika ülkelerini terk eden Gisberta ve diğerleri, bir sonraki bölümde de anlatıldığı gibi, Avrupa'da ölümcül şiddeti de içeren kesişen ayrımcılık ve şiddete maruz kalmışlardır. Brezilya'da kalanlar ise çeperlere itilmiş alt kültürler içerisinde seks işçileri olarak kendi kendilerini örgütlemek zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla denebilir ki, trans seks işçiliğindeki artış, diktatörlüğün baskısıyla doğrudan ilintilidir. 1980'lerin ortasında, travesti kavramının fuhuş ve suç ile ilişkilendirildiği diktatörlüğün sona ermesinden sonra, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin durumu daha da kötüleşmiştir. Askeri polis bu defa toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri ölüm timleri ve yasadışı grupların desteği ile "avlamaya" başlamıştır. "İğrenen" vatandaşlar, trans seks işçileri üzerine arabalarını sürüp ezdiklerinde veya aynı gruptan insanları demir çubuklar ve tahalarda dövüklerinde haklarında işlem yapılmıştır. 1980'lerin sonu 1990'ların başında, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerde ciddi bir artış görülmüştür.⁶⁵ CGB'nin son iki onyılda verileri ve TCİP'in son dört yıldaki verilerinin gösterdiği gibi, Brezilya'daki cinayetlerin sayısı hızlı şekilde artmıştır.

Brezilya'daki yüksek seviyedeki toplumsal Transfobi ve fazla sayıdaki TCİP cinayet verilerini anlamaya çalışırken, askeri diktatörlüğün toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan eylemleri, bu eylemlerle ilintili olarak ortaya çıkan bu bireylerle ilgili imaj, seks işçiliğine itilmeleri ve kendilerine yönelen zulüm dikkate alınmalıdır. Orta ve Güney Amerika'da askeri diktatörlükler yirminci yüzyıl boyunca etkili olduğu için, diğer Orta ve Güney Amerika ülkelerindeki trans toplulukları üzerindeki etkilerini de araştırmak gerekmektedir.

"Ölüm timleri" ve yasadışı grupların devam eden faaliyeti, Orta ve Güney Amerika'daki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerin ilgili bağlam içerisine yerleştirilmesiyle büyük oranda ilintilidir. Evsizler, seks işçileri ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler de dahil olmak üzere "istenmeyen" insanlardan "temiz" alanları - onları avlayarak veya öldürerek - temizlemek için tüccarlar veya devlet birimleri tarafından tutulan böylesi grupların faaliyetleri Brezilya, Guyana ve Peru'da raporlanmıştır.⁶⁶ Bu konu, daha önceki devlet şiddeti eleştirimiz ile ilgilidir. Hutta, Brezilya'da ortaya çıkan bu gibi "yok etme gruplarının" varlığı ve faaliyetlerinin, son askeri diktatörlük zamanında ortaya çıkan ve sömürge dönemi ile onlara bağlı

köle ekonomileriyle ilişkilendirilebilecek olan otoriter ve cinsiyetlendirilmiş güç biçimlerine nasıl bağlı olduğunu açıklamıştır.⁶⁷

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetler, bu raporda yapılması mümkün olmayan başka biçimlerde de ilgili bağlamlar içerisine oturtulabilir. Yine de, son yıllarda şiddetli çatışmaların arttığı Meksika bağlamından bahsedilebilir. Bir yanda, devlet birimleri tarafından gerçekleştirilen işkence, keyfi gözaltılar ve cinayetlerden bahsedilmektedir. Diğer yanda, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri hedef alan cinayetler, uyuşturucu kartellerinin intikam açıklamaları ile desteklenmektedir. Başka vakalarda görülmektedir ki, mağdurların bedenleri parçalanarak işkenceye maruz bırakılmıştır ve bu durum uyuşturucu kartellerinin uyarısı olarak göze çarpmaktadır.

Avrupa: Ocak 2009 ile Aralık 2011 arasında toplamda raporlanmış 53 trans cinayeti bulunmaktadır (Eylül 2012 itibarı ile).

AVRUPA'DA TCİP

2008 ile 2011 tarihleri arasında elde edilmiş olan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetleri (Mayıs 2012 itibarı ile):

2008: 13

2009: 19

2010: 9

2011: 12

11 ülkede elde edilen raporlar:

Almanya:	2	Polonya:	1
Arnavutluk:	1	Portekiz:	1
Birleşik Krallık:	3	Rusya:	2
Fransa:	1	Sırbistan:	1
İspanya:	4	Türkiye:	23
İtalya:	14		

2.6. AVRUPA'DA TRANS CİNAYETLERİNİN İZLENMESİ VE TRANSFOBİ

Avrupa'da, 2008 ile 2011 yılları arasında toplamda 11 ülkede TCİP araştırma ekibi 53 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetini raporlamıştır.

Diğer bölgelerde olduğu gibi, Avrupa için toplanan TCİP verileri de öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin raporlarının izlenmesinde ortaya çıkan zorluklar bağlamında düşünülmelidir. Özellikle, Orta ve Doğu Avrupa'da, iyi organize olmuş trans ağlarının ve izleme sistemlerinin olmaması ve dil engeli dolayısıyla TCİP verileri gerçek durumu tam anlamıyla ortaya koyamamıştır.

Verilerin analizi göstermektedir ki, raporlanan çoğu cinayet Türkiye ve Güneydoğu Avrupa'da gerçekleşmiştir.

2.6.1 Türkiye'deki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetler ve toplumsal Transfobi

Türkiye'den gelen veriler iki sebeple en endişe verici verilerdir. Öncelikle, Avrupa'da raporlanmış cinayetlerin çoğunluğu Türkiye'de gerçekleşmiştir (23); ve ikinci sebep olarak da son yıllarda cinayet sayısında artış görülmektedir (2008: 4, 2009: 7, 2010: 6, 2011: 6). Bahsedilen cinayetlerin çoğunluğu Türkiye'nin büyük şehirleri olan İstanbul (6), İzmir (6) ve Ankara'da (4) gerçekleşirken, Bursa (2), Antalya (1), Diyarbakır (1), Eskişehir (1), Gaziantep (1) ve Gebze'de (1) de cinayetler gerçekleşmiştir.

Bu cinayetlerin büyük çoğunluğu transfobik nefret saikine dair göstergelere sahiptir. Mağdurlardan biri, "kardeşi travestilik yaptığı için" ve "namusunu temizlemek için" öldürdüğünü polise itiraf eden abisi tarafından öldürülmüştür. Başka bir katil polise "Sandım ki o bir kadın, ama bir travesti çıktı. Bunu öğrendikten sonra öldürdüm onu," demiştir. Diğer cinayetler de yüksek seviyede şiddet içermiştir; "başın vücuttan koparılması", "bacak ve başın vücuttan koparılması", "43 defa bıçaklanma", "17 defa bıçaklanma", "12 defa bıçaklanma", "boğazından midesine kadar 12 defa bıçak darbesi alma", "8 defa kurşunlanma", "öldürülmeden önce işkenceye maruz kalma", vb. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler veya seks işçiliği yapmaları durumunu hedef alan nefret saikli şiddeti ortaya koyan başka cinayetler de mevcuttur. Seks işçiliği ile ilgili bir kitapta kendisinden bahsedilen bir trans birey, evlat edindiği oğlu ile birlikte kendi evinde öldürülmüştür. Seks işçiliği yapan bir başkası, kendi bölgelerinde seks işçilerini görmek istemeyen iki erkek tarafından öldürülmüştür. Bir başkası önceden ölüm tehditleri almıştır. İki kişi de öldürüldükten sonra çıplak veya yarı çıplak halde bulunmuştur.

Bahsedilen şiddet ve cinayetlerin gerçekleştiği koşullar muhtemel bir transfobik veya orospufobik nefret saikli şiddetin muhtemel göstergeleridir – “orospufobi” kavramı seks işçilerini hedef alan şiddeti, ayrımcılığı ve düşmanlığı ifade etmektedir. Mağdurların mesleğinin belirtildiği beş vakada da, hepsinin “seks işçisi” olduğu ifade edilmiştir. Ek olarak, mağdurlardan bir tanesi seks işçilerinin çalıştığı bir alanda öldürülmüştür ve bu durum, dünyanın diğer bölgelerinde de olduğu gibi, trans seks işçileri cinayetlerin hedefi olma konusunda yüksek risk taşımaktadır. Bir trans ve seks işçileri hakları savucusu olan Kemal Ördek, bu bulguları doğrulamaktadır. Bir röportajında şöyle söylemiştir:

İstihdam ve eğitim alanlarındaki var olan ayrımcılık ile aile üyeleri ve akranlarından gördükleri şiddet sebebiyle Türkiye’deki trans kadınların büyük çoğunluğu seks işçiliği yapmaktadır ve seks işçiliği seks işçilerini koruyacak şekilde değil de onları mağdur edecek şekilde düzenlenmiştir; bu durum ise trans kadınların kanun uygulayıcılar, çeteler ve müşteriler tarafından sürekli şekilde hedef alınmasına sebep olmaktadır. Fiziksel saldırıların çoğu, polis ve/veya mahkemeler trans seks işçilerinin maruz kaldıkları şiddeti meşrulaştırdıkları için, toplumun çeperlerindeki güvensiz alanlara itilen trans seks işçilerine yönelmektedir.⁶⁹

Olaylar çerçevesindeki dinamikleri anlattıktan sonra Kemal Ördök, toplumsal bazda etkin olan Transfobiye de değinmiştir:

Toplumun her katmanında var olan transfobiye ve yasal ve fiili korumanın bilinçli eksikliğini de içeren bu olumsuz tablonun bir sonucu olarak, 2011'de raporlanmış olan 50'den fazla ve 2012'de (Ocak ile Mayıs arasında) 15 civarında nefret suçu gözlemlenmiştir. Trans bireyler bu sürekli cinayetler, linç girişimleri, taciz, sözlü şiddet, kurumsal ayrımcılık ve çoğunlukla polis tarafından gerçekleştirilen kurumsal şiddet döngüsü içerisinde yalnız bırakılmışlardır.⁷⁰

Eskişehir'den bir toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey olan Eylül Yıldız, polisin olaya nasıl yaklaştığını görmek amacıyla kendisine tecavüz eden bir adama karşı nasıl suç duyurusunda bulunduğunu anlatmıştır: "Bütün yaşadıklarım bu şekilde devam etti. Birçok trans arkadaşım benzer şeyleri yaşıyor ve sistem bu şekilde devam ettiği sürece, aynı şeyleri yaşamaya devam edeceğiz."⁷¹

Today's Zaman adlı bir gazetede 30 Kasım 2010'da "Nefret Suçları Artan Şekilde Transgender Bireyleri Hedef Alıyor" başlığıyla yayımlanan makalede gazeteci Lale Kemal kendi deyimiyle şiddetin yargı eliyle meşrulaştırılmasına değinmektedir:

Birçok travesti ve transseksüeli hedef alan cinayetler ve transgender bireylere yönelik polisin Ankara'daki son şiddeti endişe verici gelişmelerdir. Mahkemeler travesti ve transseksüellerin aleyhine "haksız tahrik" prensibini uygulayarak failleri ödüllendirmektedir.⁷²

Türkiye'deki LGBT Hakları Platformu'nun bir avukatı tarafından hazırlanmış olan 2010 yılına ait bir araştırma raporu konuyla ilgili bulguları şu şekilde özetlemiştir:

Yargı birimleri LGBT bireylere yönelik toplumsal önyargıları onaylayan ve halihazırda var olan eşitsizliği yeniden üreten kararlar vererek ayrımcılığı beslemektedir. Toplumsal algıya paralel şekilde yargı birimleri tarafından ortaya konan tavır üzerinden, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde gerçekleşmiş olan nefret suçları görünmez kılınmakta ve cezanın dikkate alınmasında faillerin sahip oldukları motivasyon umursanmamaktadır.⁷³

Aynı rapor, Yargıtay'ın fuhşa gönderme yaparak toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler hakkındaki önyargısına da, Yargıtay'ın verdiği şu karar üzerinden değinmektedir: "Travestilerle cinsel ilişkinin AIDS, frengi veya bel soğukluğu gibi cinsel yolla bulaşan hastalıklara yol açtığı bilinmektedir."⁷⁴ Türkiye'deki bütün trans toplumu üzerinde etkiye sahip olan nefret saikli şiddete ek olarak, polis ve mahkemeler tarafından isteksiz şekilde yürütülen soruşturma ve kovuşturma da büyük bir sorundur.

Kemal Ördök'e göre, geçmişe kıyasla son zamanlardaki yargılamalarda, her ne kadar hala "iyi hal" indirimlerine gidilebilse de, göreceli olarak daha doğru cezalar faillere verilmektedir. Bir sonraki bölümde de gösterildiği gibi, bu ve benzeri sorunlar sadece Türkiye'ye mahsus değildir; aksine Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde de deneyimlenmektedir.

2.6.2 Almanya, İtalya, Portekiz ve İspanya'da Trans Cinayetlerinin İzlenmesi ve Transfobi

Avrupa Birliği'nde Transfobik Nefret Suçları başlıklı 2009 yılına ait bir rapora göre, bazı AB ülkelerinde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin büyük çoğunluğunun polise hiç güvenleri bulunmamaktadır: en yüksek oran yüzde 85 ile Yunanistan'da bulunurken, Macaristan (yüzde 68), İtalya (yüzde 54) ve Fransa (yüzde 51) oranlarıyla Yunanistan'ı takip etmektedir.⁷⁵

Raporun yazarlarına göre, genelde farklı kesimleri hedef alan, özelden ise kültürel olarak damgalanmış trans bireyler gibi grupları hedef alan nefret suçları mağdurları ve tanıklar tarafından “adalet sistemi tarafından dikkate alınmayacağı veya polis in iddiaları umursamayacağı” gibi sebeplerle yeterince raporlanamamaktadır.⁷⁷ Bu eğilim, transfobik nefret suçlarının ve olayların raporlanamamasına da sebep olmaktadır. Hafif cezalar veya faillerin motivasyonlarına dair değerlendirmenin yokluğu birçok Avrupa ülkesinde tecrübe edilmektedir; örneğin Almanya’da, biraz önce değinilmiş olan çalışmaya katılanların yüzde 46’sı polise hiç güvenlerinin olmadığını belirtmişlerdir.⁷⁸

TvT araştırma ekibi Almanya için 2008 yılında iki cinayetin bilgisine ulaşmıştır. Bu cinayetler transfobik cinayetler, toplumsal alanda etkin olan Transfobi sebebiyle devlet kurumlarının gerekli adımları atmaması ve ayrımcılığın kesişmesinin örnekleri olarak kayda geçebilir. Mayıs 2008’de 30 yaşındaki bir trans birey, Essen’de 16 yaşında bir erkek tarafından öldürülmüştür ve katil daha sonra mağdur ile flört ettiğini ve kendisinin “kadın olmadığını” fark edince cinayeti işlediğini belirtmiştir. Bu tür cinayetler dünyanın her yerinde ve Avrupa’da özellikle Polonya ve Türkiye’de işlenmiştir. Haziran 2008’de, 31 yaşındaki Sırbistanlı göçmen trans seks işçisi Silvana Berisha, Hamburg’da 20 yaşındaki bir erkek tarafından 39 defa bıçaklanmış ve başı elektronik bir cihaz ile ezilerek kendi dairesinde öldürülmüştür. Yapılan duruşmada fail, meşru müdafaa ile hareket ettiğini belirtmiştir. Mahkeme hakimi olayı “yok etmek amacıyla sahip olunan isteğe” bağlasa da, olayda herhangi bir transfobik motivasyona değinmemiş ve faili adam öldürmekten yedi yıl hapse mahkum etmiştir.

Her iki cinayet vakasında da, hem cinayetler hem de mahkeme süreçleri uygun olmayan şekilde Alman medyasında ele alınmış, mağdurların kimlik isimleri kullanılmış, mağdurlar “transvestit” ve “kadın kılığındaki erkek” olarak tanıtılmışlar ve bütün bu tutum da her iki cinayetteki transfobik motivasyonu görünmez kılmıştır. Bu önemli konuya bir sonraki bölümde değinilecektir.

Bu bölümün başında, 2006’da gerçekleştirilen ve Portekizli yetkililer ve medyanın Avrupa’da rapor edilen en korkunç transfobik nefret saikli şiddet eylemlerinden biri hakkındaki tamamı ile yanlış tutumuna, Avrupa trans hareketinin bir tepkisi olarak ortaya çıkan TGEU’nun ilk uluslararası kampanyası “Gisberta için Adalet”ten bahsedilmiştir. Bu olaydan iki yıl sonra Portekiz’de bir başka vahşi cinayet işlenmiştir. Gisberta gibi Brezilya’dan Portekiz’e göç eden ve seks işçiliği yaparak hayatını kazanan Luna, Lisbon’da bir çöp konteynirinde dövülerek öldürülmüş halde bulunmuştur. Luna ve Gisberta’nın durumu Güney Avrupa’daki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlerle ilgili önemli bir soruyu akla getirmektedir. Hem Luna hem de Gisberta seks işçiliği yaparak hayatlarını kazanmak zorundaydılar. Her ikisi de Brezilya’daki olanak yetersizlikleri ve şiddetten kaçarak Portekiz’e gelmiştir ve fakat yine şiddet ve olanaksızlıklarla karşılaşmıştır. TCİP verileri bu durumun Güney Avrupa için özel bir durum olduğunu göstermektedir. İspanya’da raporlanmış iki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetinde de mağdurlar göçmendir: biri Kolombiya’dan gelen bir seks işçisi, diğeri ise Fas’tan gelen bir göçmendir. İtalya’da rapor edilen 14 cinayetin mağdurlarından dördü Brezilya’dan ve bir tanesi de Arjantin’den gelen göçmenlerdir. Ne yazık ki, İtalya’daki bu cinayetlerle ilgili son derece az veriye ulaşılabilmektedir. Buna rağmen, ulaşılabilen veriler yüksek orandaki şiddeti ortaya koymaktadır (“ciddi şekilde dövülüp üzerinden arabayla geçilen”, “dövülen, grup halinde tecavüz edilen ve bıçaklanarak öldürülen”, “defalarca bıçaklanan ve kafasına kurşun sıkılan”, “dövülen ve boğularak öldürülen”).

2.6.3. Avrupa’daki diğer TCİP bulguları ve Transfobi

Şubat 2011’de Polonya’da, Almanya’da Mayıs 2008’de gerçekleşen ve Türkiye’de Temmuz 2011’de gerçekleşen cinayetlere benzer bir transfobik cinayet meydana gelmiştir. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bir birey/trans birey, kendisiyle flört eden

adamın kendi trans kimliğini öğrenmesi sonrası bıçaklanarak öldürülmüştür.⁷⁹

Avrupa'da gerçekleşmiş olan raporlanmış cinayetlerin önemli bir kısmı muhtemel transfobik nefret saikli şiddetin emarelerini göstermiş olsa da, transfobik cinayetler olarak sınıflandırılmazlar. Bilgi eksikliği ve medya tarafından gerçekleştirilen yanıltıcı ve uygunsuz haberlerin dışında, faillerin cezalandırılmasına yönelik isteksiz tutum ve faillerin motivasyonunun polis veya mahkemeler tarafından değerlendirilmemesi, medya raporları ve mahkeme kararlarına dayanan TCİP açısından ortaya zorluklar çıkarmaktadır. Bir önceki bölümde dile getirilmiş olan Silvia Berisha cinayetiyle ilgili mahkeme kararı bu ve benzeri zorlukları ortaya koymaktadır. Yukarıda bahsedilen AB'de gerçekleşen nefret suçları ile ilgili çalışma da bu zorluklara değinmiştir:

Transfobik nefret suçlarının cezalandırılmamasına sebep olan genel faktörleri değerlendirdik ve sonuç olarak ceza sisteminin trans kadınları erkek olarak tanımladıklarını gördük:

- a. erkekler tarafından trans kadınları hedef alan saldırıların "erkekten kadına" olarak algılanmadığını, bunun yerine "erkekten erkeğe" saldırılar olarak dikkate alındığını fark ettik.*
- b. trans kadınların kadın olarak ve trans kadın olarak kırılma noktalarının gözden kaçırıldığını gördük.*
- c. birçok vakada trans kadınların polis tarafından mağdur yerine yaşanan olayın sebebi olarak görüldüğünü tespit ettik.⁸⁰*

Bütün AB ülkelerinde 13 farklı dilde gerçekleştirilen çalışma AB ülkelerindeki yaygın Transfobiye de vurgu yapmaktadır. 2,669 toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin katılım gösterdiği çalışmada, tüm katılımcıların "%79'u transfobik yorumlardan fiziksel ve cinsel saldırılara varacak şekilde" tacize maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Aynı çalışma "trans bireylerin transfobik nefret saikli bir vakayla karşılaşma oranlarının, gey ve lezbiyenlerin homofobik nefret saikli eylemlerle karşılaşma oranlarının üç katı olduğunu göstermiştir."⁸¹

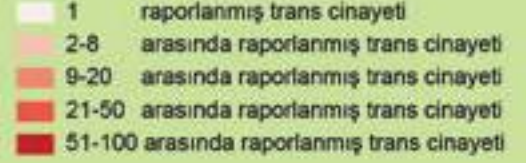
Araştırmalardan ortaya çıkan diğer TVT verileri ve TVT uzman anketleri, cinayet dışındaki transfobik nefret saikli şiddet ve eylemler ile birçok Avrupa ülkesinde transfobik medya haberlerini ortaya koymaktadır. Almanya'da, örneğin, en korkuncu 2010'da Berlin'de Doğu Avrupa'dan gelen göçmen trans seks işçilerine yönelen ve birçok trans bireyin hastaneye kaldırılmasına sebep olan şiddet eylemleri dizisi olmak üzere 2008 ile 2011 yılları arasında birçok transfobik nefret saikli fiziksel saldırı gerçekleşmiştir. Saldırılarından önce televizyonda son derece transfobik bir yayın çeşitli grupları yasadışı şekilde adalet getirmeye davet etmiştir. Hamile olan bir trans erkekle ilgili Temmuz 2008'de yapılan son derece transfobik bir haber, Alman Basın Konseyi'nin resmi şikayeti ile sonuçlanmıştır. Kasım 2009'da, bir trans birey Göttingen Üniversitesi kampüsünde ölüm tehdidine maruz kalmıştır.

İrlanda'da son derece transfobik medya yayınları ve tanıtımlar 2009, 2010 ve 2012 yıllarında gündeme oturmuştur. 2010'da bir trans kadın fiziksel saldırıya uğramış, taciz edilmiş ve Varşova'nın merkezinde herkese genital organlarını göstermesi için zorlanmıştır. Mağdur, Polonyalı trans örgütü Trans-Fuzja tarafından bu nefret suçunu polise şikayet etmesi için ikna edilmeye çalışılmışsa da, mağdurun polise olan güvensizliği sebebiyle raporlama gerçekleştirilememiştir. 2009'da Belgrad, Sırbistan'da bir trans birey bir kuir film festivalini terk ettikten sonra fiziksel saldırıya maruz kalmıştır. 2010'da, Malmö, İsveç'te 3. Avrupa Transgender Konseyi'ne katılan Türkiyeli trans bireyler bir gece fiziksel saldırıya maruz kalmışlar ve şikayetlerini sundukları Malmö polis merkezinde transfobik ve ırkçı bir şekilde muamele görmüşlerdir. İspanya'da 2008 ve 2009 yıllarında birçok transfobik şiddet eylemi raporlanmıştır. Bunlar, mağdurların hastaneye kaldırılmasına sebep olan taşlama, yakma, bıçaklama, keskin aletler ve silahlarla saldırılar gibi eylemlerdir. Bu saldırılardan biri, failin mağdurun cinsiyet kimliğini cinsel ilişki sırasında fark etmesi sonrası gerçekleşmiştir. 2008 yılında yaşanan bir vakada Ekvadorlu bir trans kadın Madrid'teki bir-

polis karakolundaki polisler tarafından gözaltına alınmış, hakarete maruz kalmış ve aşağılanmış. 2009'da göçmen bir trans kadın polisler tarafından transfobik hakaretlere maruz kalmış ve göçmenlerin sığındığı bir merkezde de aşağılayıcı muamele ve sağlık hizmetlerinden yararlanamama durumuyla karşılaşmıştır.

TvT araştırma ekibi tarafından bulgusuna rastlanan özet bir transfobik nefret saikli şiddet veya transfobik medya haberleri listesi, cinayet mağduru olan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin çoğunun Almanya, İtalya, Portekiz ve İspanya'da olduğu gibi göçmen olduklarını veya Arnavutluk, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, Türkiye ve Birleşik Krallık'ta olduğu gibi seks işçisi olduğunu gösteren Avrupa'daki TCİP verilerini desteklemektedir. Dolayısıyla, daha ileri araştırmalarda Transfobi, ırkçılık ve orospufobi gibi farklı ayrımcılık biçimlerinin kesişiminin incelenmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, kendisine ait konu belgesi İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği'nde Avrupa Konseyi eski İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammerberg'in de dediği gibi, "transgender bireyleri ve örgütlerini kendileriyle ilgili politikalar ve yasal önlemler geliştirme süreçlerine dahil etmek ve onlara danışmak" ⁸² son derece önemlidir. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin insan hakları durumunu geliştirmeye yönelik politikalar, trans seks işçilerini, göçmenleri ve beyazlar dışındaki bireyleri de kapsamalıdır. Trans göçmenler, seks işçileri ve beyazlar dışındaki trans bireylerin sesleri duyulmalıdır. Önerilen politikalardan etkilenen insanları dahil etmenin güzel bir örneği, önceden referans olarak verilmiş olan Pembe Hayat tarafından bir araya getirilen Seks İşçilerinin Hakları İnsan Haklarıdır! adlı kitaptır.⁸³

Haritalar: © Avrupa Birliği; Eurostats. İdari sınırlar için EuroGeographics'e bakınız.

Kuzey Amerika: Ocak 2008 ile Aralık 2011 tarihleri arasında raporlanmış 55 trans cinayeti bulunmaktadır (Eylül 2012 itibarı ile).

Kuzey Amerika özelinde 2008 ile 2011 yılları arasında TCİP toplamda 55 cinayeti raporlamıştır. Cinayetlerden biri Kanada'da gerçekleşmiştir. Puerto Riko'yu dışarıda tutarak söylenirse, ABD için 54 cinayet kaydedilmiştir.

2008: 18

2009: 13

2010: 9

2011: 14

2.7. KUZEY AMERİKA'DA TRANS CİNAYETLERİNİN İZLENMESİ VE TRANSFOBİ

Tabloda görüldüğü gibi, ABD'de raporlanmış olan cinayet sayısı, 2010 haricinde her yıl 13 ile 17 vaka arasında yeni kayıt olacak şekilde yüksektir.

Aktivist gruplar ve girişimler sayesinde, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetler ABD içerisinde az da olsa kamuoyunun dikkatine sunulmuştur. Önceden de belirtildiği gibi, TDOR'un 1999 yılında başlatılmasından sonra, her yıl öldürülen trans bireyler anılmaktadır. Uluslararası TDOR internet sayfasında 1970'ten bu yana öldürülen trans bireylerin listesi bulunmaktadır.³⁴ 1970 ile 2011 tarihleri arasında, Puerto Riko'nun dışında ABD'de toplamda 323 trans cinayeti raporlanmıştır; bu sayı Kanada için 13'tür. Her ne kadar son on yılda TDOR uluslararası

bir karaktere bürünmüşse de, 2000'lerin ortasına dek ABD'de öldürülen trans bireyler uluslararası aktivizmde en baskın veriyi oluşturmuştur. 2008'de, dünya çapında öldürülen ve raporlanmış cinayetlerin yarısından fazlası ABD özelinde raporlanmıştır. ABD'de, öümcül şiddet vakaları özellikle Kimberly Pierce'in 1999 yapımı Erkekler Ağlamaz (Boys Don't Cry) adlı 1993'te tecavüze uğrayıp öldürülen Brandon Teena hakkındaki filmiyle görünürlük kazanmıştır. Daha güncel bir vaka olan CeCe McDonald'a yönelik saldırı ve sonrasında kendisinin cezalandırılması, ABD'deki birçok kişiyi siyah trans kadınların durumu hakkında politize etmiştir.⁶⁵ ABD'de 1997'den bu yana toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik şiddet ile ilgili anketler de gerçekleştirilmiştir. Trans bireyleri hedef alan şiddet ve cinayetlerle ilgili geniş literatür ve aktivizm sebebiyle bu bölüm sadece bazı anahtar bulgular ve var olan raporlara ayrılmaktadır.

Yukarıda bahsedilmiş olan örgütler ve diğerlerinin iddia ettiği gibi, trans seks işçileri, göçmenler ve beyazlar dışındakiler orantısız bir şekilde şiddet, ayrımcılık ve dışlanmadan etkilenmektedirler. TCIP verilerinin tartışıldığı bir sonraki bölümde, raporlanan cinayetlerle birebir ilgili olan çeşitli türden şiddet, marjinalizasyon ve suçlu hale getirme pratiklerinin kesişimine odaklanılmaktadır.

1995'ten 2009'a dek aktif olan Toplumsal Cinsiyet Kamu Savunuculuğu Koalisyonu (GenderPAC) İlk Ulusal Transgender Bireylere Yönelik Şiddet Anketi'ni 1997'de yayımlanmıştır; 2008'de adı "30'un Altında 70" olarak değiştirilen ve 30 yaş ve altı trans

bireylere yönelik cinayetleri gözler önüne seren raporu "30'un Altında 50"yi 2006 yılında yayımlamıştır.⁶⁶ 1995'te kurulan ve 1980'de kurulan New York Şiddet Karşıtı Projesi'nin bir programı olan Ulusal Şiddet Karşıtı Programlar Koalisyonu (NCAVP), sürekli şekilde lezbiyen, gey, biseksüel, transgender, kuir ve HIV'den etkilenen (LGBTQH) bireylere yönelik ve bu gruplar arasındaki şiddetle ilgili raporlarını yayımlamaktadır.⁶⁷ San Francisco'daki Transgender Hukuk Merkezi (TLC), New York'taki Sylvia Rivera Hukuk Projesi (SRLP), Transgender Eşitliği için Ulusal Merkez ve Ulusal Gey ve Lezbiyen Görev Gücü, trans bireyleri ilgilendiren şiddet ve ayrımcılık ile ilgili raporlar yayımlamış, kampanyalar organize etmiş ve araştırmalar gerçekleştirmiştir.

2.7.1 Suçlu haline getirme ve marjinalizasyonun çeşitli türleri

Kanada'da 2008'de yaşanan cinayetin mağduru bir Aborijin (İlk Milletler) idi. Kendi toplumundan insanlar mağdurun cinsiyet kimliğinin cinayette rol oynadığını düşünmüşlerdir. ABD'de raporlanmış olan 53 vakanın beşinde mağdurların etnik veya ırksal arka planı detaylandırılmıştır. Buna ek olarak, medyada mağdurlarla ilgili sunulan fotoğraflar öldürülenlerin çoğunun beyaz ırktan olmayan kişiler olduğunu göstermiştir. 53 vakanın 31'inde mağdurlarla ilgili fotoğraflar mevcuttur. Bu fotoğraflardaki mağdurların neredeyse hepsinde (28) mağdurların Afro-Amerikan, Latin veya bir başka beyaz olmayan ırktan oldukları görülmektedir. Birçok mağdurun ismi de Anglo kökenli değildir.

Beyaz ırktan olmayan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin transfobik şiddetten orantısız bir şekilde etkilendiklerini ortaya koyan bu bulgular, NCAVP raporları tarafından da desteklenmektedir. Kurumun 2011 raporu, kendi raporladıkları 30 LGBT bireye yönelik “nefret saikli cinayet” ile ilgili şu yorumda bulunmaktadır: “Bu cinayetlerin %87’sinde mağdurlar beyaz ırktan değildir; mağdurların %40’ı transgender kadınlardır.”⁸⁸ GenderPAC’ın 30’un Altında 50 adlı raporu da, “Beyaz ırktan olmayan gençlerin vakalarının %91’ini oluşturduğunu, Siyah ve Latin kökenli mağdurların ise büyük çoğunluğa (%87) tekabül ettiğini”⁸⁹ belirtmektedir.

İrkçı ve transfobik şiddet, yoksulluk, eğitime erişimdeki engeller, evsizlik ve istihdam imkanlarına sınırlı erişim gibi faktörlerle birleşmektedir. Marjinalizasyonun çeşitli formlarının sonucu olarak bazı beyaz ırktan olmayan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler onları daha ileri boyuttaki riskler ve şiddet biçimlerine iten seks işçiliğini yapmaya başlamaktadırlar.⁹⁰

TCİP bulguları seks işçiliği yapan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin yoğun şiddete maruz kalmalarının yüksek ihtimal olduğunu göstermiştir. TCİP’in 39 vakada mağdurların hangi işte çalıştığına dair bir bilgisi yokken, hakkında böyle bir bilgiye sahip olduğu 14 mağdurların 11’inin seks işçiliği yaptığı bilinmektedir. Bu bağlamda, TCİP bulguları dünyanın diğer çeşitli bölgelerindeki bulgularla ABD’deki bulguların bir

birine benzediğini ortaya koymuştur. Dahası, öldürülen ve seks işçisi olduğu bilinen en az 9 mağdurların da, Transfobi, ırkçılık ve istihdama sınırlı erişimin keşşmesini gösterecek şekilde beyaz olmayan ırktan olduğu bilinmektedir.

Marjinalizasyonun bu ve benzeri türlerinin, trans göçmenler, seks işçileri ve beyaz ırktan olmayan kişilerin kırınganlığını arttıran baskıcı politikalar, yasalar ve devlet uygulamaları bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. ABD çapında (Nevada hariçinde) seks işçiliği yasadışı olduğu için, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans seks işçilerinin polis veya adalet birimlerine erişimleri son derece sınırlıdır; adalet hizmetlerine erişimlerinin olduğu durumlarda da şiddet ile tehdit edilmekte veya şiddete maruz kalmaktadırlar. Aynı şekilde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans göçmenler, seks işçileri ve beyaz ırktan olmayan kişiler sürekli şekilde polis kontrolleri, suçlamalar ve taciz ile karşılaşmakta ve bu sebeple de polis ve diğer kamu yetkililerine güvenmemektedirler.⁹¹ 1990’ların sonlarından bu yana, özellikle göçmenlik mevzuatı daha katı hale gelmiş ve bu durum da yoksul göçmenleri geri gönderilme riskiyle karşı karşıya bırakmıştır.⁹²

Gehi, “Transgender göçmenler için gözaltı merkezlerinin çoğu zaman ölüm cezasına eşdeğer olduğunu” belirtmiştir.⁹³ 20 Temmuz 2007’de, Güney Los Angeles’taki bir gözaltı merkezinde Victoria Arellano adında Meksikalı bir trans kadın ölmüştür.

Yetkililer daha önceden uyanılmış dahî olsalar, kadının ihtiyacı olan AIDS ile ilgili ilaçları kendisine sunulmamıştır. Yaptıkları tek şey, gözaltındaki diğer 70 kişinin protestoları ve topladığı imzaların sonucunda kendisine bir ambulans gönderilmesiydi. Ancak çok geçti.⁹⁴

2.7.2 Transfobinin diğer özellikleri ve göstergeleri

Kuzey Amerika'da raporlanmış olan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetleri dünyanın diğer bölgesindeki cinayetlerle kıyaslandığında, çoğu mağdurun (28) vurularak öldürüldüğü anlaşılmaktadır. Bu durum, ABD'de ateşli silahlara erişim ve bunların kullanımı ile ilgili soru işaretleri oluşturmaktadır.

Kaydedilen cinayetlerin bazılarında, dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi, transfobik motivasyonlarla ilgili göstergeler mevcuttur. Savcılara göre, seks işçisi olan Dana A. "Chanel" Larkin, Milwaukee, Wisconsin'de, müşterisine kendisinin kadın olmadığını söyledikten sonra 7 Mayıs 2010'da vurularak öldürülmüştür. Bazı cinayetler son derece vahşi şekilde işlenmiştir; bir güzellik uzmanı olan ve beyaz ırktan olmayan Angie Zapata, 17 Temmuz 2008'de kendi dairesinde, failin belirttiği gibi "o susana dek" kafasına yangın söndürücü tüp ile defalarca vurularak öldürülmüştür. 12 Şubat 2008'de, 15 yaşındaki Leticia (Larry) King, okuldan bir başka arkadaşına kendi ismini Larry'den Leticia'ya değiştireceğini söyledikten sonra, 14 yaşındaki Brandon McInerney tarafından başından vurularak öldürülmüştür. Yargı sürecinde fail, "geylerden nefret eden ve cinayeti işleyen, üstün olduğunu düşünen beyaz ırktan biri" olarak tanımlanmıştır.⁹⁵

Son yirmi yılda, dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan Transfobinin ve cinayetlerin yoğunluğu ve sayısı artış göstermiştir. Konuyla ilgili birçok değerlendirme, yoğunlaşmış raporlama ve izleme yapılabilse de, durum son derece vahimdir.

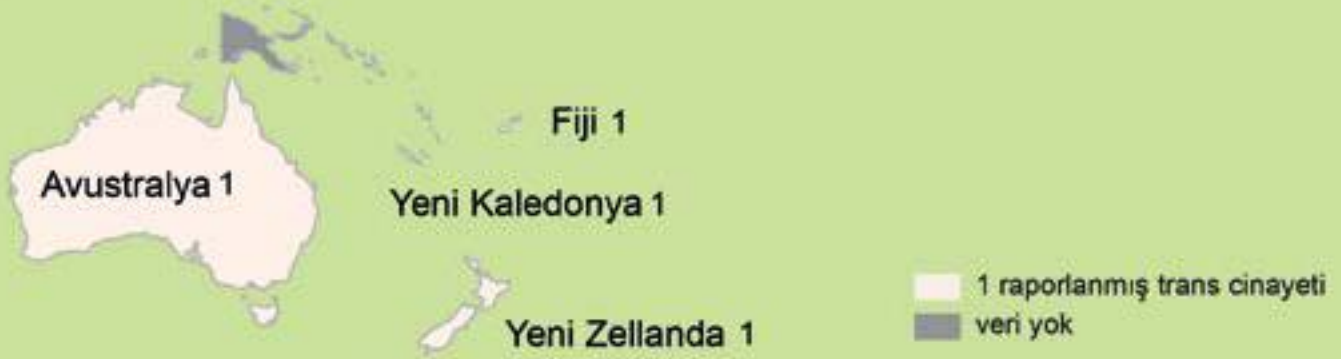
2.8. OKYANUSYA'DA TRANS CİNAYETLERİNİN İZLENMESİ VE TRANSFOBİ

TCİP bulgularındaki sayının azlığı, dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi sadece cinayetleri izlemede ortaya çıkan sorunlarla ilgili değildir; aynı zamanda Avustralya'daki 22 milyon insanla birlikte bölgedeki toplamda 35 milyon insanın oluşturduğu küçük nüfus ve farklı adalardaki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili çeşitlilik gösteren durum ile de ilgilidir. Okyanusya'daki TCİP bulgularını değerlendirmek için, bahsedilen bu ve benzeri çeşitlilik, bölgeden aktivistlerle gerçekleştirilen röportajlar ve TvT uzman anketlerinden elde edilen veriler dikkate alınacaktır.

2.8.1 Tonga ve Fiji: Transfobiye Karşı Trans-Saygı

Tonga'da kendilerine leiti adını veren son derece görünür ve aktif bir trans toplumu olsa da, transfobik şiddet eylemleriyle ilgili raporlara ulaşılamamaktadır. Bu, kısmen Tonga kültürüyle de alakalıdır. Bir leiti aktivisti olan Joleen Mataele bir röportajında şöyle söylemiştir:

Kendi kültürümüz ve tabular yüzünden, çok fazla suskunluk mevcut. Bir leitiyi hedef alan herhangi bir taciz veya başka bir olumsuz durumda bunu kimse gündeme getirmeyecektir, çünkü mağdurlar ailelerinin bu konu hakkında şüpheleneceğinden korkacaktır.⁹⁶

Haritalar: © Avrupa Birliği: Eurostats. İdari sınırlar için EuroGeographics'e bakınız.

Okyanusya: Ocak 2008 ile Aralık 2011 arasında raporlanmış toplam 4 trans cinayeti bulunmaktadır (Eylül 2012 itibarı ile).

Okyanusya özelinde TCİP araştırma ekibi dört ülkede 2008 ile 2011 tarihleri arasında gerçekleşen dört raporlanmış cinayetin bilgisine ulaşmıştır. Bu cinayetlerin bilgileri aşağıdaki şekildedir:

- 1.) Lil' Romeo, Brown Plains, Avustralya'da 24 Ağustos 2008'de öldürüldü.
- 2.) Pascale, 31 Aralık 2008'de, Yeni Kaledonya'nın başkenti Noumea'da öldürüldü.
- 3.) Anonim bir trans birey 2008'de Fiji'de öldürüldü.
- 4.) Diksy Jones, 6 Mayıs 2009'da Upper Hut, Yeni Zellanda'da öldürüldü.

Buna rağmen, dünyanın diğer yerleri ile kıyaslandığında, bazı leitilerin gündelik yaşamlarında gördüğü Trans-Saygı ve Tonga Leiti Derneği (TLA)'nin aldığı destek son derece ilgi çekicidir. Tonga Katolik Kilisesi'nin saygı duyulan bir üyesi olan ve TLA'nın da eş-kurucusu Joleen Mataele şu şekilde konuşmuştur:

Tonga kütürü ve Tonga'daki ana dinler leiti bireylere yönelik düşmanlık tarihine sahip değildirlen... 1992'den bu yana, biz [TLA üyeleri] kamuoyundan herhangi bir tepki almadan kondom kullanımı konusunda faaliyetlerimizi yürütmekte, toplumsal cinsiyet hassasiyeti ve CYBH ve HIV konusunda da eğitimler düzenlemekteyiz.⁹⁷

Aldıkları destek aynı zamanda TLA'nın ünlü patronu ve Tonga Kraliyet Ailesi üyesi Princess Salote Lupepau'yu salamasına Pura Vahine Ari'i 'Oe Hau Tuita tarafından da dile getirilmiştir. TLA, bütün Okyanusya ülkelerinden ve başka ülkelerden toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin katıldığı ve AIR New Zealand tarafından da desteklenen ve aynı zamanda Batılı bilimsel dergilerde de konu edilmiş olan "Miss Galaxy" adlı yarışmayı organize etmektedir.⁹⁸ "Miss Galaxy" adlı yarışma, TLA ve diğer

Tonga kurumları ve örgütler arasındaki bağlantıyı da ortaya koymaktadır. Joleen'in bu konudaki değerlendirmesi şu şekildedir:

Bu yarışma bir eğlence biçimi olmaktan çıkmış, TLA, Sağlık Bakanlığı, Tonga Aile Sağlığı Kurumu ve diğer örgütler arasında HIV ve AIDS farkındalığı ve CYBH konusunda bir işbirliğine dönüşmüştür.⁹⁹

TLA'nın Kraliyet Ailesi ile olan bağı ve aldığı destek, letilere yönelik ayrımcılığın yaşanmadığı anlamına gelmemektedir. Bir başka röportajda, Joleen Tonga'dan bireylerin bir leitiye yönelik çoğunlukla bilgisizlikten dolayı gerçekleştirdiği ayrımcılıktan bahsetmiştir.¹⁰⁰

Tonga'daki durumun aksine, Fiji'deki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin durumu keskin şekilde Transfobinin çeşitli yüzleri tarafından etkilenmektedir. Fiji'de Transfobi toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri çocukluktan itibaren etkilemekte ve bu bireylerin okulu bırakmalarına ve evlerini terk etmelerine sebep olmaktadır. Fiji Transgender Güçlendirme Ağı'ndan Selina şunları söylemiştir:

Büyürken, ailemdeki kişiler beni olmadığım biri yapmaya çalıştılar... Beni odun kırmaya, rugby oynamaya zorladılar. Tabii ki bunlar işe yaramadı. Ve bazen dövülmeye başladım, ayrımcılıkla karşılaştım. Bir gün, artık bu duruma katlanamayacağımı anladım ve evi terk ettim... Evlerimizden ve okuldan ret ile karşılaşıyoruz. Her şey sadece caddede yaşayabileceğimiz şekilde sonuçlanıyor.¹⁰¹

Fiji'deki birçok toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey için, iş başvurularında da karşılaşılan ret durumu, bireylerin kendi kimliklerini bastırmalarına veya hayatlarını seks işçiliği yaparak kazanmalarına vesile olmaktadır. Selina bu durumu şöyle özetlemektedir:

Kendi hayatımı bu şekilde kazanıyordum. Kazandığım para kirama, yemeğime ve bir ay içerisindeki temel ihtiyaçlarıma yetiyordu. Yani hikayem şimdiki genç transgender bireylerin hikayesiyle aynı. Çoğumuz gibi onların da bir işi var. Ama kadın kıyafetlerini giyip işlerine gidemiyorlar. Belki de sadece gözlerine kalem çekiyorlar veya benzeri şeyleri yapıyorlardır. Veya sadece kendi özel hayatlarında mesela gece dışarı çıktıklarında, klübe gittiklerinde bunları yapabiliyorlardır. Çünkü işe öyle gidemezler, işlerini kaybederler. İşte bu yüzden çoğumuz seks işçiliği yapmayı tercih ettik, çünkü 7/24 kadın gibi giyinebiliyoruz, 7/24 kadın gibi yaşayabiliyoruz, çünkü seks işçiliği bizim rahatlık alanımız.¹⁰²

Seks işçiliği bir yanıyla yoksulluktan çıkış ve istenilen cinsiyet ifadesinin garantisi iken, diğer yönüyle transfobik şiddet riskiyle karşılaşma ihtimalini güçlendirmektedir. Selina, polis ve köylüler arasında transfobik nefret saikli şiddet konusundaki işbirliğinden bahsetmiştir:

Örneğin, ben diğer arkadaşarımla birlikte caddede çalışırken, polisler gelip bizi araçlarına bindiriyorlar ve bizi şehirden uzakta boş bir araziye bırakıyorlardı, bu durumda yürüyerek geri dönmemiz gerekiyordu. Sonra da köylülere gidip bizden bahsediyorlardı, kadın gibi giyinmiş erkeklere dikkat edin diyerek. Böylece köylüler bizi beklemeye başlıyorlardı... Dayak yiyorduk. Bazı köylüler iyi davranıyordu. Hepsi aynı değil. Bazıları iyi, bazıları da kötüydü.¹⁰³

Asya Pasifik Seks İşçileri Ağı'ndan trans aktivist Khartini Slamah, trans bireylerin Fiji'de askeri polisler tarafından denize atıldıklarına dair bir bilgi sunmuştur. Aynı şekilde askeri polislerin, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin eşyalarını veya paralarını çaldığını belirtmiştir.¹⁰⁴

Selina, 2008'de gerçekleşen bir transfobik cinayetten bahsetmiştir. Mağdurun evinin toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için korunaklı bir alan olduğu belirtilmiştir. Buna rağmen, kendisi başka bir yerdeyken evi taşlanarak öldürülmüştür.⁹⁵ Fiji ile ilgili TvT uzman anketinde, sarhoş kişiler tarafından gerçekleştirilen nefret saikli cinayetler de dahil olmak üzere son dört yılda başka transfobik nefret saikli şiddet eylemleri de not edilmiştir; ancak bu vakalarla ilgili detaylara erişilememiştir.

2.8.2 Solomon Adaları, Yeni Zelanda, Yeni Kaledonya ve Avustralya'daki TCİP bulguları

TvT uzman anketi, Solomon Adaları'nın başkenti Honiaria'da Haziran 2007'de iki trans bireyi hedef alarak gerçekleşen bir transfobik nefret saikli şiddet eylemini raporlamıştır. İki mağdur bir partiden çıkıp evlerine doğru yürümekteydiler. Mağdurları fark eden dört erkek onları takip etmiş ve birine tecavüz etmişler ve sonrasında da mağdurları dövmüşlerdir. Olay polise hiçbir şekilde intikal etmemiştir çünkü mağdurlar saldırganlar tarafından ölümle tehdit edilmişlerdir. Transfobik nefret saikli şiddet eylemleri, ayrımcılık karşıtı korunmanın olduğu Yeni Zelanda'da da gerçekleşmektedir. Yeni Zelanda'da herhangi bir nefret suçları mevzuatı bulunmamasına rağmen, 2002 tarihli Cezalandırma Kanunu'nun 9 (1)(h) bölümünde, bir kişiye yönelik cinsiyet kimliği temelli düşmanlık, saldırganların aleyhine olacak şekilde mahkeme tarafından ceza arttırıcı gerekçe olarak listelenmiştir. Mahkeme, bahsedilen kanun maddesini 64 yaşındaki dolap marangozu Diksy Jones kendi evinde 6 Mayıs 2009'da transfobik bir cinayete kurban gittiğinde dikkate almıştır. 2011'deki Uluslararası Trans Anma Günü'nde, Yeni Zelanda İnsan Hakları Komisyonu kendi web sayfasında şunları belirtmiştir:

Aralık 2010'da, iki erkek Diksy Jones'u öldürmekten suçlu bulunmuş ve 9,5 yıl ile 10 yıl olmak üzere hapis cezası almışlardır. Wellington'daki Yüksek Mahkeme'nin hakimi Robert Dobson, daha genç olan faile daha yüksek hapis cezası vermiştir çünkü "vahşi ve trajik" cinayetin bir nefret suçu olduğunu belirtmiştir. Hakim bu kararı ise, failin polise verdiği ifadede, "Diksy'i evine dek bir transvestiti dövmek" amacıyla takip ettiğini ve "Ben Adem ile Havva'ya inanıyorum, Adem ile Steve'e değil, dolayısıyla Diksy'nin yaşamasına gerek yok" demesini gerekçe göstererek vermiştir.⁹⁶

Ne yazık ki, bu gibi net açıklamalar uluslararası arenada son derece azdır; zira transfobik cinayetlerin çoğu raporlanmamakta, olaylar mahkemeye taşınmamakta veya polis ve mahkemeler tarafından nefret suçu veya önyargı saikli eylemler olarak nitelendirilmemektedirler. Bazı durumlarda, yalnızca yerel topluluklarla veya mağdurların yakın arkadaşlarıyla, Fiji'deki cinayet veya Solomon Adaları'ndaki tecavüz olayı gibi, doğrudan iletişim transfobik şiddet eylemini açığa çıkarabilmektedir. Raporlanan veya mahkemeye taşınan olaylarda ise, transfobik motivasyon dışında herhangi başka bir motivasyonun olup olmadığı ise çoğunlukla belirlenmemektedir.

Noumea, Yeni Kaledonya'da, Tahitili bir trans birey olan Pascale'ın 2008 yeni yılının arefesindeki cinayeti, "namus cinayeti" olarak sınıflandırılmıştır. Yeni Kaledonya'da yayımlanan bir gazete, bir seks işçisi olan Pascale'ın, Pascale kendi "transvestit" arkadaşları ("fete-entre amis travestis") ile bir partide eğlenirken, ilişkide olduğu eski müşterisi tarafından öldürüldüğünü belirtmektedir. Fail, Pascale'ın bir başka erkekle öpüştüğünü görünce onu bıçaklamış ve diğer kişiyi de yaralamıştır. Fail, "tutku cinayeti" yerine vahşice işlenmiş "namus cinayeti"nden 15 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.

Duruşma sürecinde failin eşcinselliğini baskılayan biri olduğu belirtilmiştir ve failin avukatı, failin “transvestit katili” (“un egorgeur de travesti”) olarak tanımlanmasına öfkelenmiştir. Baskılanmış eşcinsellik, utanç ve trans bireylerin partisi gibi de-taylara sahip ve vahşice işlenen bir “namus cinayeti” transfobik bir motivasyon içerebilir. Ancak bunu suç ile ilgili raporlar ve mahkemedeki tutanaklar üzerinden tespit etmek zordur, zira nefret unsuruna dair herhangi bir tartışma yaşanmamıştır; aksine her ne kadar Pascale’in bir transseksüel olduğu ve kadın ismi kullandığı en başta mahkemede belirtilmiş olsa da, duruşmalar sürecinde hep erkek ismi kullanılmış ve transfobik bir yaklaşım sergilenmiştir.

Çok nadiren de olsa TVT ekibi, yaşanan olaylarda transfobik motivasyonun olmadığına dair göstergelere de erişmiştir. Bir drag king performans sanatçısı olan ve Brisbane, Avustralya’da bir erotic shop’ta çalışan “Lil” Romeo, gece mağazaya düzenlenen bir hırsızlık girişiminde öldürülmüştür. “Lil” Romeo, saldırganı yakalamak isterken bıçaklanarak öldürülmüştür. Katil Tara Gilbert 15 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.¹⁰⁷ Bu, şimdiye dek edindiğimiz ve mağdurun cinsiyet kimliği/cinsiyet ifadesinin cinayette herhangi bir etkisinin olmadığı az sayıda ki cinayetten bir tanesidir.

Okyanusya özelinde raporlanmış olan TCİP bulguları değişik özellikler göstermektedir: bir yanda öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili bilgilerin izlenmesinde yaşanan genel sorunlar ve bölgesel özellikler (düşük nüfus, son derece değişken durumlar); diğer yanda Fiji ve Solomon Adaları gibi ülkelerde gerçekleşen

vahşi nefret saikli şiddet eylemleri ve trans dostu olarak düşünülen Yeni Zelanda’da mağdurun cinsiyet kimliğinin sebep olduğu bir vahşi cinayet. Sonuç olarak, Okyanusya özelindeki bulgular, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetler ve transfobik şiddetin, dünyanın her yerinde ciddi bir sorun olmaya devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu soruna küresel bir sorun olarak yaklaşılmalıdır.

2.9 TRANS CİNAYETLERİNİN İZLENMESİ: İÇGÖRÜLER VE ZORLUKLAR

Bu bölümde, TCİP üzerinden elde edilebilecek içgörülere ve bu içgörülerin trans aktivizm biçimleri ve diğer araştırma türlerinde ortaya konan toplumsal ve politik konular bağlamında nasıl ele alınabileceğine değinilmiştir. TCİP’in odaklandığı asıl konu sebebiyle, öncelikle Transfobiye değinilmiştir; ancak bu durum Trans-Saygının hiç var olmadığı anlamına gelmez, zira Tonga örneği bunun kanıtıdır. Buna rağmen, araştırma bulguları göstermektedir ki, Güney ve Doğu ülkeleri olarak lanse edilen ve sömürge dönemi öncesi kültürlerin bir parçası olarak var olduğu düşünülen trans dostu ülkelerde bile toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin şiddet ve cinayetlerle hedef alındığını ve bunun da yaygın toplumsal Transfobiyle bağlantılı olduğunu görmekteyiz. Değişik ülkelerle ilgili edinilebilecek fazlasıyla bilgi bulunmaktadır ve bu ülkelerde hala toplumsal, tarihsel ve politik açılardan değişimler sürekli şekilde yaşanmaktadır; dolayısıyla TCİP bulgularının kullanılması üzerinden değişik bölge ve ülkeler arasında genellemeler ve kıyaslamalar yapmanın doğru olmadığını düşünmekteyiz. Bu noktada en önemli olan konu belgelenen

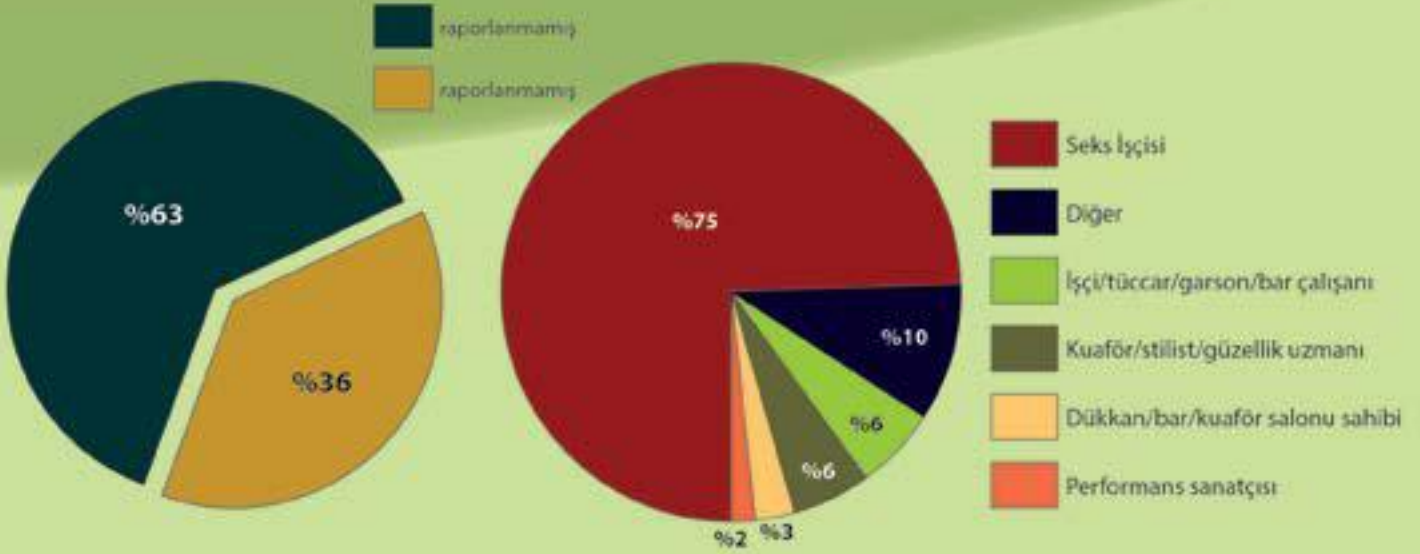
cinayetler, Transfobi ve diğer konular arasında kurulacak olan ilişkidir.

Kuzey Amerika, Avrupa ve bir düzeye kadar Orta ve Güney Amerika'da, ayrımcılık türleri arasındaki etkileşim cinayetlerde önemli rol oynamıştır ve özellikle göçmenler, farklı ırktan bireyler ve diğer marjinalize edilmiş grupları etkilemektedir. Asya özelinde yürütülen araştırmanın bulguları, trans dostu olarak algılanan ülkelerde (örneğin Filipinler) dahi toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan transfobik şiddetin varlığını ortaya koymuştur. Afrika'daki bulguların analiz edilmesi kısmen zordur ve bu zorluk önemli ölçüde izleme yaparken ortaya çıkan engeller dolayısıyladır; Afrika'da gerçekleştirilen izleme çalışmaları geneli itibarı ile gey ve lezbiyen kimliklerinin etkisi altındadır ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan şiddeti belgelemek bu sebeple zorlaşmaktadır. Bu noktada, lezbiyenleri ve trans erkekleri hedef alan "düzeltici" tecavüzler örneğinde görüldüğü gibi, Transfobi homofobiyle kesişmektedir. Orta ve Güney Amerika'daki yüksek sayıda trans cinayeti ve yüksek orandaki şiddet tarihsel ve güncel politik ve toplumsal bağlamda ele alınarak açıklanabilir. Raporlanan yüksek sayıdaki cinayet, kısmen de çeşitli STK'ların, aktivistlerin ve bazı hükümet kurumlarının yürüttüğü profesyonel izleme çalışmalarına ve yaşanan vakalarla ilgili geniş medya ilgisine bağlıdır. Okyanusya'da, Tonga gibi yerlerde trans-saygıya, Fiji gibi yerlerde yüksek oranda transfobik şiddete ve trans dostu olarak algılanabilecek Yeni Zelanda'da ise transfobik cinayetlere rastlanmaktadır. Tekrarlamak gerekirse, bu bulguların erişilebilen veriler bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dünyanın bütün bölgelerinde rastlanan ortak bir bulgu, toplumsal Transfobinin toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin evlerini ve okullarını bırakmalarına, iş piyasasından dışlanmalarına ve çok az yoldan sadece biri olan seks işçiliğine hayatlarını idame ettirebilmek için girmelerine sebep olmasıdır. Bu durum transfobik şiddet ve cinayetler gibi birçok riski içerisinde barındırmaktadır.

Diğer bir ortak bulgu ise devlet yetkilileri tarafından uygulanan şiddet veya şiddete karşı mağdurlara sunmadıkları koruma, devlet kurumlarına yönelik mağdurların güvensizliği ve Transfobinin toplumsal eşitsizlik ile birleşmiş olmasıdır. Bu bulguya, örneğin, Orta ve Güney Amerika'daki çeşitli ülkelerde, Filipinler'de, Uganda'da, Fiji'de, ABD'de, Türkiye'de, Almanya'da ve diğer bazı AB ülkelerinde rastlanmıştır.

Dahası bu çalışmada, TCİP'in başlı başına toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin görünürlüğüne, gazetelerdeki haberlere, web sayfalarındaki yazılara ve yerel ve bölgesel izleme faaliyetlerine nasıl bağlı olduğu hatırlatılmıştır. TCİP bulgularında ortaya çıkan önemli bir içgörü de, izleme ve cinayetler arasındaki bağlantıyla ilgilidir. Orta ve Güney Amerika'da en çok cinayetin raporlandığı üç ülke olan Brezilya, Kolombiya ve Meksika'da trans, LGBT ve insan hakları projeleri toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetleri belgelemektedir. Aynı şekilde, Asya'da en çok cinayetin raporlandığı ülke olan Filipinler'de Filipinler LGBT Nefret Suçları Takibi adlı profesyonel bir izleme projesi mevcuttur.

Çoğu öldürülen trans kadının veya toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin eşcinsel veya erkek olarak tanımlanması gerçeğinden ayrı olarak, raporlanmış çoğu cinayetin transfobik cinayet olarak sınıflandırılmasının önünde başka zorluklar da vardır: cinayetler sonrası gerçekleştirilen uygunsuz veya transfobik raporlamalar – ki genellikle cinayetleri madde kullanımı, “tutku cinayeti”, meşru müdafaa, vb. şekillerde ortaya koymaktadır; transfobik şiddeti soruşturma ve faileri cezalandırma noktasında polis ve yargı birimlerinin beceriksizliği ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan cinayetlere sebep olan motivasyonlar ile ilgili farkındalık azlığı. Sonuç olarak, toplumsal Transfobi sadece şiddet eylemleri ve cinayetlere sebep olmamakta, aynı zamanda

transfobik şiddet ve cinayetleri görünmez kılmaktadır. Böylesi şiddet eylemleri ve cinayetler yerel trans toplulukları üzerinde ağır etkiler bırakmaktadır. Transfobik nefret saikli şiddetin tanınmadığı veya vakalar sonrasında yürütülen soruşturma veya kovuşturmanın transfobik olduğu durumlar, sadece yetkili kurumlara yönelik güvensizliği oluşturmamakta, aynı zamanda hedef alınan topluluk içerisinde güvensizlik duygusu ve toplumsal dışlanma hissi yaratmaktadır.

3. DÜNYADA TOPLUMSAL CİNSİYET FARKLILIĞINA SAHİP BİREYLERİN/TRANS BİREYLERİN HUKUK VE SAĞLIK AÇILARINDAN DURUMU

"Trans Bireyleri Patolojikleştirmeye Son Verin Eylemi, Haziran 2010, Barcelona"

3.1 Giriş

TvT Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açısından Durumun Haritalanması var olan yasalar ile ilgili özet bir sunum gerçekleştirirken alandaki pratiklerle ilgili de detaylar sunmaktadır. Şu anda, takip eden bölgelerde, bu yayına ek olarak verilen tablolarda da görülebileceği üzere, toplamda 72 ülke listelenmiştir.

Afrika:	9 ülke
Asya:	13 ülke
Avrupa:	25 ülke
Okyanusya:	10 ülke
Orta ve Güney Amerika:	18 ülke

Azerbaycan, Kazakistan ve Rusya hem Asya'da hem de Avrupa'da listelenmiştir. Hindistan ve Avustralya için, ülkede yer alan farklı eyaletlerin her biri ile ilgili tablolar TvT web sayfasında bulunmaktadır. Daha fazla ülke, zaman geçtikçe var olan ülke listesine eklenmektedir.

Bu haritalama çalışması, dünyanın altı farklı bölgesinden aktivist ve araştırmacılarla yakın işbirliği içerisinde hazırlanmıştır. Bu haritalama çalışması, 15'ten fazla uluslararası araştırmacı ve aktivist tarafından gözden geçirilen 30 sayfalık bir uzman anketine dayanmaktadır ve detaylı bilgi, yorum ve kendi ilgili ülkelerindeki spesifik durumlarla ilgili açıklamalar sunan 70'ten fazla aktivist ve uzmana

Tanımlar

Tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınması: Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin tercih ettiği cinsiyetin yasal olarak tanınması sürecidir. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin yasal cinsiyeti, kendisinin doğum sonrası edindiği cinsiyetten farklı olabilir.

“Suç haline getirme” ve “cezalandırma” arasındaki fark: “Suçlu haline getirme” resmi olarak var olan yasalar ve diğer yasal önlemleri ifade ederken, “cezalandırma” polis, mahkemeler ve savcılar tarafından yasaların ve düzenlemelerin yasal zemin ile veya değil uygulanmasıdır. Bu ayrımı yapmaktayız zira hala bazı ülkelerdeki yasalar “cross-dressing” durumunu cezalandıran yasalar örneğinde olduğu gibi toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri özellikle hedef almaktadır. Bunun aksine, yasal bir zemine dayanmadan veya trans bireyleri hedef almak için oluşturulmamış yasalarla trans bireylerin hedef alındığı ülkeler de mevcuttur.

“Cross-dressing” durumunun suç haline getirilmesi/cezalandırılması: Cross-dressing konusundan bahsederken “sözde” ifadesini kullanmamız gerekir zira örneğin bir trans kadının kendi perspektifinden kadın gibi giyinmek cross-dressing olmayabilir, aksine kendi hissettiği/yaşadığı ifade ettiği cinsiyet kimliği olabilir. Dolayısıyla “cross-dressing” teriminin kullanımı kişiye göre (muhtemelen heteronormatif) bir üçüncü kişinin “bir erkeğin kadın kıyafeti giymesi” olarak tanımlanabilir. Böylesi bir üçüncü kişi bakış açısı bazı yasalarda da ifade edilmiştir.

dağıtılmıştır. Bu çalışmanın ana hedefi, bu alanda çalışan akademisyen veya hukukçulardan ziyade, kendi ülkelerindeki politik süreçler ve var olan yasal ve toplumsal pratiklerle ilgili uzmanlık sunan trans aktivistlerle işbirliği yapmaktır. Bu yaklaşım, örneğin bazı durumlarla ilgili hukuk metinlerini belirleme kabiliyeti gibi zorluklar ortaya çıkarmışsa da, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili anahtar sorunlar ve gelişmeleri değerlendirme olanağı sunmuştur. Güney ve Doğu bölgelerde, TGEU'nun TvT araştırma ekibi kendi bölgelerindeki araştırmayı koordine etmeleri amacıyla birçok trans örgütü ile beraber çalışmıştır (EK A'ya bakınız). Dolayısıyla, böylesi bir araştırmanın faydalı sonucu, toplumsal cinsiyet

farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri ilgilendiren hukuk ve sağlık açılarından durum ile ilgili bölgesel ve bölgelerarası bilgi alışverişini sağlamış olmasıdır.

Bu çalışmaya ek olarak sunulan tablolardan ayrı olarak, periyodik şekilde güncellenen ve başka bilgileri de içeren interaktif tablolardan oluşan Hukuk ve Sağlık Durumu Haritalaması TvT web sayfasında sunulmuştur. TvT haritalama çalışmasının anahtar özelliği, sadece var olan yasaları değil, aynı zamanda aktivistler ve insan hakları çevreleri için ilgi oluşturmayı amaçlayan alandaki yasal pratikleri ve önerilen mevzuat örneklerini de haritalamasıdır.

TVT Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açısından Durumun Haritalanması dört farklı kategoriden oluşmaktadır:

1) Tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınması: isim ve cinsiyet değişikliği,

2) Ayrımcılık karşıtı mevzuat, nefret suçları ve sığınmacılık mevzuatları,

3) Suç/Suçlu haline getirme, cezalandırma ve devlet kaynaklı ayrımcılık,

4) Trans-spesifik sağlık: hormon terapisi ve hormonlar, cinsiyet yeniden atama tedavisi ve bedensel değişiklikler.

3.1.1 Tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınması: isim ve cinsiyet değişikliği

Bu bölüm, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için yasal olarak isim ve cinsiyet değiştirmeyi garanti altına almak amacıyla oluşturulmuş yasal önlemler hakkında detaylı bilgi sunmaktadır. Bu bölüm, “psikiyatrik tanı”, “cinsiyet yeniden atama ameliyatı” veya “kısırlaştırma” gibi gerekliliklerden bahsetmektedir. Ne yazık ki, bu haritalama çalışması, Arjantin ve Hindistan’ı dışarda tutarak, cinsiyetin yasal olarak değiştirilmesinin mümkün olduğu 72 ülkeden 31’inde, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hasta olarak kabul edilmesi yani kişiye “psikiyatrik tanı” zorunluluğunu gözler önüne sermektedir. Dahası, insan haklarını açık şekilde ihlal eden “cinsiyetin yeniden atanması ameliyatı” ve “kısırlaştırma”, yasal olarak tercih edilen cinsiyetin tanınması için zorunludur. Aynı şekilde, Richard Köhler, Avrupa Konseyi’nin bir araştırmasındaki verilere dayanarak, çoğu Avrupa ülkesinde tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınması için var olan yasalarda cinsiyetin yeniden atanması ameliyatı ve kısırlaştırmanın, bütün Avrupa ülkelerinde ise psikiyatrik tanının (toplumsal cinsiyet kimliği bozukluğu) gerekli olduğunu belirtmiştir.

Hindistan’da bu konuda ayrı bir mevzuat olmasına rağmen, hükümet direktifleri ve yasal yönergelerde yapılan değişiklikler, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin pasaportlarda, seçmen kimlik kartlarında ve de nüfus sayımlarında “Erkek”, “Kadın” ve “Diğer” şeklinde tercih ettikleri cinsiyetin yasal olarak tanınmasına izin vermektedir. Buna rağmen, pratikte, bir sonraki Asya ile ilgili bölümde de belirtildiği gibi çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. 2012’de onaylanan Arjantin Cinsiyet Kimliği Yasası, Avrupa’daki tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınmasıyla ilgili mevzuat örneklerini etkilemiş olan tıbbi ve kişileri patolojikleştiren söylemlere değil; aksine toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin insan hakları ve istedikleri kimliğe sahip olma haklarına açık şekilde dayandırılmış olan bir iyi uygulama örneğidir. “Başlangıç Yerine” adlı bölümde Susan Stryker’in da belirttiği gibi, Arjantin’deki mevzuat, “diğer ülkelerin takip etmesi gereken altın standarttır.” Bundan dolayıdır ki TGEU, kendi düzenlediği 4. Avrupa Transgender Konseyi’ne bir Arjantinli trans aktivisti 37 Avrupa ülkesinden katılan 200’den fazla trans aktiviste Arjantin Cinsiyet Kimliği Yasası’nı sunması için davet etmiştir.¹⁰⁸

Çalışmadaki tablolar, haritalanan ülkelerde isim ve cinsiyetin yasal olarak nasıl değiştirildiğini açıklayan alandaki gerçek yasal durumu da göstermektedir. Bazı ülkelerde var olan yasal önlemlere dayanarak, başvuru olan bireyler aylar ve hatta yıllarca beklemektedirler – örneğin Danimarka ve Güney Afrika (bir sonraki bölümde Güney Afrikalı trans aktivisti Liesl Theron ile yapılmış olan röportaja bakınız) – bazı ülkelerde ise herhangi bir yasal önlem alınmamış olsa da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler isim değiştirmek için başka yasal yolları denemektedirler – örneğin Sırbistan. TVT haritalama çalışması isim ve cinsiyetin yasal yoldan değiştirilmesi için yetkililer tarafından gündemde olan mevzuat değişikliği önerilerini de detaylı şekilde listelemektedir. Bu haritalama,

bir yandan var olan yasal önlemleri ve durumu bir yandan da var olan trans aktivizmini göstermektedir.

Hukuk Profesörü Tamara Adrian'ın Bölüm 3.4'te Orta ve Güney Amerika özelinde de anlattığı gibi, bu konuyla ilgili herhangi bir mevzuatın olmayışı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için çeşitli zorluklar oluşturmaktadır.

3.1.2 Ayrımcılık karşıtı mevzuat, nefret suçları ve sığınmacılık mevzuatları

TvT tabloları trans kimliğinin/cinsiyet kimliğinin ülkelerin ayrımcılık karşıtı yasaları ve nefret suçları yasalarına dahilyle ilgili detaylı bilgi sunmuştur. Aynı şekilde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin ülkelerin sığınmacılıkla ilgili mevzuatında dikkate alınıp alınmadıklarına da değinilmiştir. Haritalama çalışması, “cinsiyet kimliğinin” çok az yerde ayrımcılık için zemin oluşturabileceği belirtilmiştir; örneğin Hırvatistan, Ekvador, Macaristan, İtalya, Sırbistan, İsveç ve Avustralya'nın bazı eyaletlerinde. Aynı haritalama çalışması, var olan yasal önlemler ve yönergelerin nasıl uygulandığını ortaya koyan yasal durumu ve var olan önlemlerle çelişen önerileri de gündeme taşımaktadır. Bu öneriler, “cinsiyet kimliği” kavramının var olan yasal mevzuata eklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu gibi öneriler, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Şili, Japonya, Moğolistan, Namibya, Norveç, Filipinler, Polonya, Puerto Riko, İsviçre ve Venezüella'da gündeme gelmiştir.

Trans-spesifik nefret suçları mevzuatı örnekleri ise, “cinsiyet kimliğinin” ayrımcılık için bir zemin oluşturduğu mevzuat örneklerine kıyasla çok daha azdır. Böylesi mevzuat örnekleri sadece Hırvatistan, Gürcistan, Macaristan¹⁰⁹, Yeni Zelanda ve Avustralya ile Birleşik Krallık'ın (İskoçya) bazı bölgelerinde bulunmaktadır. İskoçya'nın nefret suçları mevzuatı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin dahil konusunda,

“transgender kimliği” kapsamlı bir şekilde tanımladığı için iyi uygulama örneklerinden bir tanesidir. İskoçya'daki ilgili kanun, TGEU ve ILGA-Europe'un İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği – İyi Örnekler Kataloğu'nda detaylandırılmıştır.¹¹⁰ Trans-spesifik nefret suçları mevzuatı önerileri Brezilya, Şili, Ekvador, El Salvador, Macaristan, İtalya, Japonya, Kosova, Kırgızistan, Moğolistan, Puerto Riko, Rusya, Samoa, İspanya, İsveç, İsviçre ve Venezüella'da gündeme getirilmiştir.

3.1.3 Suç/Suçlu haline getirme, cezalandırma ve devlet kaynaklı ayrımcılık

TvT tabloları toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri ve “cross-dressing” ile “cinsiyet yeniden atama ameliyatı” (konuyla ilgili önceki açıklamalara bakınız) gibi trans kimlikle ilgili konuları suç/suçlu haline getiren yasal önlemleri detaylı şekilde göstermektedir. Nijerya, Samoa ve Tonga gibi Güney ve Doğu'daki bazı ülkelerde, bu yasalar sömürgeci güçler ve misyoneler tarafından oluşturulmuştur. Buna rağmen, bu gibi yasalar artık uygulanmamaktadır. Örneğin, “cross-dressing” durumunun yasadışı olduğu ülkelerde, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler cezalandırılmamakta, aksine son derece görünür ve kabul edilen bir şekilde kendi kültür ve toplumlarında saygı görmektedirler. Bu durum, Joleen Mataele ile Bölüm 4.6'da yapılan röportajda da görüldüğü gibi Tonga'da ve Samoa'da geçerlidir. İtalya'da faşist dönemden kalan ve “cross-dressing”i cezalandıran bir yasa özellikle seks işçisi trans bireyleri hedef alarak bazen kullanılmaktadır. Fransa'nın başkenti Paris'te, 1799'a dayanan bir yasa “cross-dressing” durumunu yasaklamaktadır; ancak bu yasa uzun süredir uygulanmamaktadır.

Buna rağmen suç veya suçlu haline getirci herhangi bir yasa olmasa da fuhuş karşıtlığı, kabahetlerle mücadele veya kamu düzenini korumak gibi

başka amaçlar için oluşturulmuş yasalarla toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin cezalandırıldığını görmekteyiz. Bu duruma, Afrika, Asya ve Orta ve Güney Amerika'da ve Avrupa'da da tek ülke Türkiye'de rastlanmaktadır. Dahası Namibya ve Singapur gibi ülkelerde trans kadınlar eşcinsel erkekler olarak görülmekte ve eşcinsellik karşıtı yasalar tarafından cezalandırılmaktadırlar. TvT tabloları, suç/suçlu haline getirme durumu ile toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin cezalandırılması arasındaki farkları açıkça gösterecek şekilde tasarlanmıştır. Dolayısıyla bu tablolar, var olan yasal önlemlerin varlığının ötesinde ortaya çıkan yasal durum ile ilgili kapsayıcı bir anlayış ortaya koymaktadır.

TvT ekibine, trans etkinliklerinin gerçekleştirilmesi noktasında devlet kaynaklı olarak ortaya çıkan ayrımcılıkla ilgili olarak Kolombiya, Ekvador, Kazakistan, Nikaragua, Polonya, Puerto Riko ve Venezuela'dan veriler ulaşılmıştır. Nijerya'da cross-dressing karşıtı yasanın varlığı trans örgütlerinin kurulmasını engellemektedir.

3.1.4 Trans-spesifik sağlık: hormon terapisi ve hormonlar, cinsiyet yeniden atama tedavisi ve bedensel değişiklikler

TvT araştırması toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sadece hukuki durumuyla ilgili değil, aynı zamanda toplumsal durumu ile ilgili de veri sunmaktadır. TvT tabloları toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sağlık durumuyla ilgili trans-spesifik hormon terapisi ve hormonlar, cinsiyet yeniden atama tedavileri ve bedensel değişiklikler ile ilgili doğrudan bir fikir sunmaktadır. TvT tabloları aynı zamanda, "psikiyatrik tanı" ve fonların varlığı gibi gereklilikleri de kapsayacak şekilde, tıbbi olarak kontrol edilen hormon terapileri ve cinsiyet yeniden atama tedavilerinin birçok boyutuna

vurgu yapmaktadır. Küba, Japonya ve Surinam dışındaki tıbbi olarak kontrol edilen hormon terapisinin sağlandığı bütün ülkelerde, terapi için gerekli ilk şartlardan biri psikiyatrik tanıdır (cinsiyet kimliği bozukluğu). Ayrıca, Avustralya, Japonya, Kosova, Kırgızistan, Puerto Riko, Rusya, Sırbistan ve Singapur'da tıbbi olarak kontrol edilen hormon terapileri için gereken fon sağlanmamaktadır.

Sunulan tablolar aynı zamanda, karaborsada satılan ve hiçbir tıbbi denetime açık olmayan hormonlara ulaşmak veya yine tıbbi denetimden uzak endüstriyel silikonları uygulamak gibi alternative pratikleri de listelemiştir. Bu gibi "alternatifler", trans-spesifik sağlık hizmetlerinin sunulmadığı, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin tıbbi olarak denetlenen tedavinin gerekliliklerini yerine getirmediği, hormon terapisi için gerekli olan fonun olmadığı veya hormonlara reçetesiz şekilde eczanelerden ulaşma imkanının olduğu ülkelerde kullanılmaktadır. Bu "alternatifler" ciddi sağlık sorunlarına ve hatta ölüme sebep olabilmektedir. Bu gibi sonuçlar, TCİP ile ilgili Bölüm 3.4'te Tamara Adrian tarafından değinildiği gibi, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sıklıkla endüstriyel silikon ve/veya yağ kullandığı Orta ve Güney Amerika ülkelerinde ortaya çıkmaktadır.

Birçok ülkede trans-spesifik sağlık hizmetlerinin olmayışı, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin komşu ülkelere ve hatta başka kıtalara gidip cinsiyet yeniden atama ameliyatını gerçekleştirmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu gibi örnekler Afrika, Asya, Orta ve Güney Amerika, Avrupa ve özellikle hiçbir şekilde trans-spesifik sağlık hizmetinin olmadığı Pasifik Adaları'nda rastlanmaktadır. Hizmetlerden yararlanmak isteyen bireylerin kendi ülkelerinde bu hizmetlerden faydalanmak için başka ülkelere yolculuk etmesi ciddi sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Tanımlar

Cinsiyet yeniden atama ameliyatı (GRS): Bu bir tıbbi kavramdır ve bazı aktivistler bu ameliyata cinsiyet onaylama ameliyatı da derler. Bu ameliyat, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyin/trans bireyin bedeninin birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin kendi kendini algılama biçimiyle uyumlu hale getirilmesi içindir.

Hormon terapisi: Hormon terapisi burada, kişinin fiziksel görünümünün kendi cinsiyet kimliği ile uyumlu hale gelmesi amacıyla tıbbi olarak denetlenen ve düzenlenen şekilde hormon (östrojen veya testosteron) alma sürecini ifade etmektedir.

Psikiyatrik tanı: Burada, birçok ülkede özel sınıflandırma sistemlerine dayandırılarak kullanılan, DSÖ'nün güncel Uluslararası Hastalıklar Sınıflandırması (ICD-10) veya Amerikan Psikiyatri Derneği'nin Ruhsal Bozukluklar Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı (DSM-IV-TR)'de "cinsiyet kimliği bozukluğu" (GID) olarak tanımlanan psikiyatrik tanıyı ifade etmekteyiz.

3.2. AFRIKA'DA HUKUK VE SAĞLIK HİZMETLERİ AÇILARINDAN DURUM

3.2.1 Giriş

Afrika kıtası 56 ülkeden oluşur, bir milyarın üzerinde nüfusu vardır ve büyük ekonomik, politik ve kültürel farklılıklar gösterir. Afrika'da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri ifade etmek için "transgender", "transvestit", "transseksüel", "FTM", "MTF" ve "LGBTİ" kavramları dışında birçok farklı terim kullanılmaktadır. Bunlar, Uganda'da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili olumlu anlam içeren ve gey, lezbiyen ve biseksüeller için de kullanılan "kuchu"; Zimbabwe'de toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler arasında birbirlerine hitaben kullandıkları ve yaygın toplumsal cinsiyet normlarından ayrıldıklarını ifade eden "matrix"; ve Namibya'da bazı MTF bireyler tarafından kullanılan "meme"dir. Başka birçok terim kullanılsa da, bu terimlerin önemli bir kısmı aşağılayıcı anlam taşır."

TvT Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açılarında Haritalama dokuz Afrika ülkesini kapsamaktadır (Ağustos 2012 itibarı ile): Angola, Botswana, Mısır, Kenya, Namibya, Nijerya, Güney Afrika, Uganda ve Zambiya. Aşağıda da tartışıldığı gibi, birçok yasal ve politik konu Afrikalı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip /trans aktivistler ve hareketler tarafından son beş yılda gündeme getirilmeye başlanmıştır. Bu bireyler için devam eden zorluklar arasında, Avrupalı sömürgeciler tarafından oluşturulan ve hala "cross-dressing" durumunu (Nijerya) veya eşcinselliği (Namibya) yasadışı hale getiren ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan yasalar bulunmaktadır. Bu bireyler aynı zamanda fuhuş karşıtı yasalar ile kamu düzenini sağlamayı amaçlayan yasalar tarafından cezalandırılmaktadır (Botswana, Mısır, Nijerya, Uganda, Zambiya). Bazı durumlarda bu gibi yasalar, trans

RÖPORTAJ

örgütlerinin resmen kurulmasını engellemektedir (Nijerya). Hormonlara erişim, ameliyat ve ameliyat sonrası bakım da dahil olmak üzere trans-spesifik sağlık hizmetleri son derece sınırlıdır veya sadece yüksek ücretli özel sağlık kurumları veya başka ülkelere yapılacak seyahat ile (örneğin Güney Afrika) mümkündür.

2007 tarihli “Nairobi Trans Deklarasyonu” sonrasında trans aktivistler LGBTI toplumu içerisinde daha görünür olmaya başlamıştır. Deklarasyon, Nairobi, Kenya’da organize edilen Yüzleri Değiştirmek, Alanları Değiştirmek LGBTI Konferansı sırasında açıklanmıştır. Deklarasyon, Uganda, Kenya, Ruanda ve Burundi’den trans aktivistler tarafından LGB aktivistlere trans bireylerin de hareket içerisinde olduğunu hatırlatmak amacıyla yazılmıştır. Trans aktivistler bu durumu toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için enerji verici bir an ve örgütler için umut verici bir gelişme olarak tanımlamışlardır. Örneğin TITs Uganda, bu etkinlik sonrası ortaya çıkmıştır. Dahası, Afrikalı bir trans hareketinin doğmasına vesile olacak şekilde özellikle Doğu ve Güney Afrika’dan trans aktivistler deneyimlerini paylaşmışlar ve işbirliğine girişmişlerdir. Bu işbirliği kendini, Kasım 2010’da Botswana, Kenya, Namibya, Güney Afrika, Uganda ve Zambiya’dan trans ve interseks aktivistleri bir araya getiren GDX & SIPD Değişim Projesi ve trans aktivistler ile örgütlerini güçlendirmek noktasında önem taşıyan ve Frankofon ülkeler olan Burundi ve Ruanda’dan aktivistleri de dahil eden, 2008 tarihli GDX ve IGLHRC Cinsiyet Kimliği Stratejik Atölyesi gibi projelerde göstermiştir.¹² Son olarak, Uganda’dan Atipik Cinsiyet Gelişimine Sahip Bireyler için Destek Girişimi (SIPD) ve GDX, siyah transgender ve interseks bireylerin sorunlarına odaklanan bir örgüt olan Transgender ve Interseks Afrika (TIA) ile birlikte Transitioning Africa’yı (Geçiş Yapan Afrika) (TA) oluşturma girişimini başlatmıştır.

3.2.2 “Şu an hareket, yeni bir dönemin zirvesindedir.”

Liesel Theron ile, Afrikalı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hukuk ve sağlık hizmetleri açılarından durumu ile ilgili röportaj

Liesel, Afrika’da gerçekleştirilen TvT Hukuki ve Toplumsal Durum Haritalamasını sen koordine ettin. Doğduğun ülke olan Güney Afrika, Afrika’da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin tercih ettikleri cinsiyeti yasal olarak değiştirebildikleri birkaç ülkeden biri. Ülkedeki mevzuatı nasıl değerlendiriyorsun, bu mevzuat gerçek hayata nasıl yansıyor ve ne gibi değişiklikler gerekiyor?

Her ne kadar Kanun 49 Güney Afrika’da 2003’te değiştirilmiş olsa da, Güney Afrika İçişleri Departmanı bu ilerici yasayı uygulamamaktadır; bundan dolayı da sorduklarımız içerisinde en önemli soru mevzuatın gerçek yaşama nasıl yansıdığıdır. Gender DynamiX, İçişleri Departmanı’na baskı yapabilmek için çeşitli hukuk uzmanları ile işbirliği içerisinde. Kanun 49’a göre, trans bireyler genital ameliyat geçirmeden kendilerine ait belgelerdeki cinsiyet bölümünü değiştirebilirler ve böylesi bir mevzuat Güney Afrika’yı böylesi bir kolaylıkla, doğum belgeleri de dahi olmak üzere, cinsiyet değişimine izin veren (teoride) ilk ülkelerden biri yapmaktadır.

Senin örgütün olan Gender DynamiX, kıtanın en gelişmiş ekonomisi olan ve daha çok insan hakları taraftarı ve Apartheid-sonrası bir anayasaya sahip bir ülke olan Güney Afrika’da bulunuyor. Kendi ülken ile Afrika’daki diğer ülkeler arasında, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin örgütlenebilme ve harekete geçebilme olanakları noktasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar görüyorsun?

Liesl Theron, çalışmalarına resmi olmayan şekilde 2005'te başlayan Gender DynamiX (GDX)'in kurucularındandır. Örgüt, Güney Afrika Toplumsal Kalkınma Departmanı tarafından resmi olarak 2007 yılında tanınmıştır. Örgüt, Afrika'daki transgender, transseksüel ve toplumsal cinsiyet normlarına uymayan bireylerin ilk örgütüdür.

Benzerlikler noktasında birçok ülkenin aslında muhafazakarlığa doğru kaydığını söyleyebilirim. Güney Afrika'nın liberal anayasası, ayrımcılık karşıtı kanunu ve Kanun 49 örneği bizi hemen sevindirmemeli. Ülkemizin çeşitli yerlerinde bazı insanlar olumlu deneyimler yaşarken, birçok insan ayrımcılık ve dışlanma tecrübesiyle karşılaşılıyor. Diğer birçok Afrika ülkesinde de olduğu gibi, en belirgin iletişim yolları, Facebook başta olmak üzere, internet ve cep telefonları. Bu durum, herkesin internet veya diğer imkanlara erişme olanağının olduğunu göstermez.

Farklılıklar konusunda ise, her ne kadar bizim liberal anayasamız insanların haklarına erişimleri veya tam vatandaşlık haklarını yaşamaları noktasında tam bir rahatlık sağlayamıyorsa da, en azından trans hakları noktasında örgütlenmek Güney Afrika'da yasal.

Kıta genelinde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin tecrübe etmek zorunda oldukları konular transfobik şiddet ve ayrımcılık. TvT araştırmasına göre neredeyse hiçbir ülkede bir ayrımcılıkla mücadele mevzuatı veya nefret suçları yasası mevcut değil. Bu mevzuatların oluşturulması ve cinsiyet kimliği ile cinsiyet ifadesi ibarelerinin bu muhtemel kanun metinlerine eklenmesi noktasında aktivizm örnekleri var mı?

Afrika'daki örgütlü LGBTİ aktivizmi şu an bir nefret suçları mevzuatı noktasında sıkı bir lobicilik çalışması yürütmekte. Bizim Güney Afrika'daki kolektif yaklaşımımız hem Cinsel Yönelim hem de Cinsiyet Kimliğinin muhtemel yasaya beraber eklenmesidir. Dini liderler/gruplar, topluluk liderleri ve hizmet sunan kişi veya gruplara yönelik bilinçlendirme çalışmaları.

TvT araştırmasına göre, Güney Afrika kıtada tıbbi olarak denetlenen hormon terapilerinin, cinsiyet yeniden atama ameliyatlarının ve ameliyat sonrası tedavinin kamu olanakları kullanılarak gerçekleştirilebildiği çok az ülkeden biri. Güney Afrika'da insanların başka ülkelere gidip sağlık hizmetlere erişmeye çalışması hangi boyuttadır? Sence bu noktadan hareketle, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri sağlık hizmetleri konusunda en çok ilgilendiren konular nelerdir?

Botsvana'daki durumdan anladığım kadarı ile, ihtiyaç sahibi bireyler orada psikoloji veya terapi ile ilgili hizmetler ile hormonlara Güney Afrikalı uzmanlar üzerinden ulaşabilmektedir. Bu durum şimdilerde, oradaki aktivistler kendi ülkelerinden uzmanları da bilgilendirip cesaretlendirmeye başladığı için değişmiş olabilir. Güney Afrika'da trans bireyler ameliyat hizmetlerine erişebilmektedir. GDX'in 2011'de edindiği bilgiler, Kenya ve Zambiya'daki trans bireylerin tıbbi hizmetlere kendi ülkelerinde, ameliyat da dahil olmak üzere, erişebildiklerini; ancak bu ülkelerdeki uzman veya doktorların Mısır gibi başka ülkeler veya kıta dışındaki ülkelere geldiği bilinmektedir. Bu yeni bir gelişme olduğu için, etkisini henüz bilemiyoruz – başka ülkelerden gelen doktorlar ayrılmıyorsa ne olacak veya yerel doktorlar bu konuyla ilgili bilgilendirmedikleri sürece trans bireyler tıbbi hizmetlere nasıl erişebilecekler? Yine de bu durum trans bireyler için bir fırsatlar penceresi açabilir. Aynı şekilde, başka ülkelerden trans bireylerin Cape Town'daki Groote Schuur Hastanesi'ne ulaştıklarını biliyoruz. Yine GDX, Namibya'dan bir psikolog ve bir trans birey tarafından bu konuyla ilgili daha fazla bilgi almak amacıyla aranmıştır.

Güney Afrikalılar ile ilgili olarak diyebiliriz ki, başka bir ülkeye seyahat ve ameliyat masraflarını karşılamak imkanı olan özellikle trans kadınların ilk tercihi Tayland'tır. Yine aynı olanaklara sahip trans erkekler ise Sırbistan'a gitmeyi tercih etmektedirler; GDX

bu şekilde son iki yılda Sırbistan'a giden üç trans erkeğin bilgisine sahiptir.

31 Aralık 2009 tarihli "Nairobi Trans Deklarasyonu"ndan bugüne, bir Afrikalı trans hareketinin adımları görülebilir. Kıtadaki uluslararası trans hareketi hakkında bizi bilgilendirmen mümkün mü?

"Nairobi Trans Deklarasyonu" özellikle Doğu Afrika trans hareketini oluşturdu ve harekete geçirdi. O zamanlarda Güney Afrika'da küçük bir hareket mevcuttu ama bu deklarasyon ile Doğu Afrika da buna eklenmiş oldu. Şubat 2008'de Afrikalı Lezbiyenler Koalisyonu (CAL) "CAL Enstitüsü" adını verdikleri bir haftalık bir atölye düzenledikleri zaman, trans hareketi görünürlüğünü artırdı ve Güney Afrika, Uganda ve Kenya'yı aştı. CAL Enstitüsü sırasında son derece görünür olan ve lezbiyen olarak bilinen aktivistler, trans olduklarını açıkladılar ve bu durum Afrikalı lezbiyen toplumu/hareketinde büyük bir şok dalgasına sebep oldu. En güçlü üç ya da dört liderleri kendilerini trans olarak tanımladı. Bu bir dönüm noktasıydı. 2012'de Transtioning Africa (Geçiş Yapan Afrika) (TA) Uganda'dan SIPD ve Güney Afrika'dan GDX ve TIA'nın girişimiyle kuruldu. 2012'de gerçekleştirilen ilk projeler başarılı geçmiştir. Uganda, Kenya, Güney Afrika ve Zimbabve'den gelecek katılımcılar için bir çağrı yayınladık. İki tür aktivite var, birincisi Liderlik ve Hareket Güçlendirme Kampı. Buna ek olarak, örgütlerin kendi kurumsal kapasitelerini güçlendirmek amacıyla Örgütsel Gelişim atölyeleri. TA'dan destek alan iki örgüt, Zambiya'dan Trans Bantu ve Güney Afrika merkezli Afrikalı transgender ve interseks kadınların feminist kökenli toplum sağlığı ve güçlendirme kolektifi olan S.H.E.'dir.

Şu an, hareket zirve noktasındadır. Birçok örgüt ortaya çıktı ve güçlü aktivistler kendilerini gösterdi. İnsanlar kendilerini gerçekleştirme ve birçok düşüncüyü eleştirme sürecindedir. Trans hareketi

Botsvana'dan bir trans erkek olan ve aynı zamanda Rainbow İdentity'nin kurucusu ve direktörü olan Skipper Mogapi, hormonlara erişim, cinsiyet yeniden atama ameliyatları, yasal olarak isim ve cinsiyet değiştirme konularında şunları söylemiştir:

GRS trans bireyler için sadece özel hastanelerde mümkün olmaktadır. Doktor yine de psikiyatrik tanıyı vermek zorundadır. Devlet hastaneleri trans bireyler için GRS hizmeti sunmamaktadır, bu hizmet sadece interseks bireyler için vardır. Hormonlar konusunda ise, devlet sana yenileme hormonlarını sunmaktadır; yani eğer erkek bedene sahipsen sana ancak testosteron vermektedir, östrojen değil. Hormonlara özel hastanelerden belli bir ücret karşılığında ulaşabilirsiniz ve sahip olduğunuz sağlık güvencesi bunu karşılamaz.

Botsvana'da GRS geçirmeden kişi kendi ismini değiştirebilir; ancak cinsiyet değiştirilemez. Kişi eğer cinsiyetini kendi yasal belgeleri üzerinde değiştirmek istiyorsa önce mahkemeye başvurmalı ve geçiş yapmasının zorunlu olduğunu belirten belgeleri edinmelidir. Bundan sonra mahkemeler başvurucuya izin verip vermemeyi değerlendirir ve kişi onay alırsa mahkeme İçişleri Bakanlığı'na emir gönderir.

nin büyümesi şu an sağlıklı bir noktada ve birçok mücadele biçimi ortaya çıkmış durumda zira aktivistler kendi liderlik rollerini değerlendirmekte ve ideolojilerini söylemlere dökme noktasında yüksek sesle konuşmaktalar. Şu an devam eden böylesi müzakereler arasında şunları sayabiliriz: trans feminizm, "içeriden" ataerki sorunu, trans hareketi içerisindeki toplumsal cinsiyet dengesizlikleri, LGB toplumu ve hareketi ile yan yana mı durmalı yoksa ayrı mı...

3.3 ASYA'DA HUKUK VE SAĞLIK HİZMETLERİ AÇILARINDAN DURUM

3.3.1 Giriş

TvT Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Haritalaması, Orta Asya'da Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'ı; Doğu Asya'da Hong Kong, Moğolistan, Japonya ve Güney Kore'yi, Güneydoğu Asya'da Filipinler, Singapur ve Tayland'ı ve Azerbaycan, Hindistan ve Rusya'yı kapsamaktadır.

Orta Asya ülkeleri özelinde, trans hareketleri ve aktivistlerinin kamuda görünürlük sağlamalarını engelleyen trans etkinliklerine (Kazakistan) ve örgütlerine (Özbekistan) karşı devlet kaynaklı bir ayrımcılık mevcuttur. İsim ve cinsiyetin yasal olarak değiştirilmesi ancak patolojikleştirme ile mümkündür. Özbekistan'da cinsiyetin belgeler üzerinde değiştirilmesi ancak kısırlaştırma ile mümkündür. Kazakistan'da ise durum her ne kadar yasal açıdan cinsiyetin tanınmasına yönelik bir mevzuat varsa

da gerçek hayattaki prosedürler sebebiyle karmaşıktır. Azerbaycan ve Rusya örneklerinde de görüldüğü gibi, hiçbir Orta Asya ülkesinde hormon terapi veya GRS/GRT kamu kurumları tarafından fonlanmamaktadır.

Hindistan özelinde, bölgeler arasında hormonlara erişim ve GRS/GRT noktasındaki farklılıklar sebebiyle dokuz ayrı eyalet haritalanmıştır.¹³ Ayrıca, başka birçoğuyla birlikte aravani, hijra, jokka, kinnar, kothi gibi farklı çokça cinsiyet kimliği mevcuttur; bazı kişiler ise trans erkek, trans kadın veya transgender kavramlarını kendilerini ifade ederken kullanmaktadır. Bazı tahminlere göre, toplam Hindistan nüfusu olan 1.2 milyar içerisinde, Hindistan'ın en görünür trans topluluğu olan hijraların nüfusu bir milyona yakındır. Sömürge dönemi içerisinde Britanyalılar, hijra ve aravanilerin bedensel değişiklik ritüellerini yasaklayan kastrasyon (hadım) karşıtı yasalar ile eşcinsellik karşıtı yasaları gündeme getirmiş ve onaylamışlardır. Dünyanın diğer birçok bölgesinde de olduğu gibi Hindistan'da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler, kamu düzenini koruyan yasalar gibi başka amaçlarla oluşturulmuş yasalar tarafından da hedef alınıp taciz edilmektedirler.

Yasal olarak tercih edilen cinsiyetin tanınması ile ilgili olarak, Hindistan Hükümeti kişilerin kendi kimlik kartları, seçmen kimlik kartları ve oy sayımları sırasındaki belgelerinde "Diğer" kategorisini seçmeleri imkanını yaratmıştır. Buna rağmen, People Like Us (PLUS) adlı örgütten Agniva Lahiri'nin bir TvT röportajında şunları belirtmiştir:

Bu gibi adımlar sadece kağıt üzerinde kalmaktadır ve genellikle MTF transgender bireyleri kapsamaktadır. Her ne kadar fırsatlar yaratılmış olsa da hükümet nezdinde "transgender kavramına dair bir bilinç oluşmadığı için, yetkililer konuyla nasıl ilgilenilmesi gerektiğini bilmemektedirler. Pasaportları veren kurumlar bize diğer/üçüncü cinsiyet kategorisini seçme

*yetkisi verirken, gümrük memurları konu hakkındaki cehaletlerinden ötürü bizi taciz etmeye devam etmektedirler. Cinsiyet değiştiren insanlar için veya toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler için hukuki konular son derece karmaşık olabilmektedir.*¹⁴

Birçok rapora göre, Tamil Nadu adlı güneydeki bir eyaletteki aravani aktivistler, hükümet tarafından, aravani kimliğini yemek karneleri üzerinde üzerinde tanıyan belgeleri veren ve tercih edilen devlet hastanelerinde bedava GRS hizmeti sunan Aravani Refah Kurulu'nun kurulmasına yönelik lokomotif görevi gören çeşitli başarılar elde etmişlerdir.¹⁵

Özetle, haritalanmış olan çoğu Asya ülkesinde suç/suçlu haline getirme, cezalandırma ve devlet kaynaklı ayrımcılık sorun olmaya devam etmektedir. Azerbaycan, Japonya, Kırgızistan, Rusya ve Güney Kore'de bu gibi sorunlara dair vakaların tespit edilmemiş olması, bu ülkelerde sorunların var olmadığı anlamına gelmemektedir. Trans-spesifik sağlık hizmetlerine erişim bölgede haritalanmış olan birçok ülkede son derece sınırlıdır; bu hizmetin mevcut olduğu durumlarda ise hizmet sadece özel sektör üzerinden veya belirli şehir veya bölgelerde (Hindistan'da olduğu gibi) erişilebilir konumdadır. Cinsiyetin yasal olarak tanınması konusunda, cinsiyetin yasal olarak değiştirilmesi ya hiç mümkün değildir (Moğolistan, Filipinler ve Tayland) veya patolojikleştirme ve GRS/kısırlaştırma gibi gerekliliklere bağlıdır (Azerbaycan, Hong Kong, Japonya, Güney Kore ve Özbekistan).

Takip eden bölümde, Filipinli trans aktivist Naomi Fontanos ile bir röportajı da içerecek şekilde Doğu ve Güneydoğu Asya'ya odaklanılmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Asya, politik, kültürel ve ekonomik açılardan son derece değişken özelliklere sahiptir. Aynı durum, bölgedeki birçok ülkedeki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin farklı ülkelerdeki durumu için de geçerlidir. Birçok

Naomi Fontanos transpinayların (transgender/transseksüel Filipinliler) lokomotif destek grubu ve savunuculuk örgütü olan Filipinli Transseksüel Kadınlar Cemiyeti'nin (STRAP) 2009 – 2012 arasındaki başkanıdır. 2010 ile 2012 tarihleri arasında Filipinler'de yürütülen TvT Projesi'nin koordinatörüdür.

ülkede yerel topluluklar tarafından kullanılan kathoey, pak nyah veya waria gibi geleneksel terimler; ya da kwaa-sing-bit, transpinay veya toms gibi sonradan kullanılmaya başlayan terimler; veya Batı'da da kullanılan "trans bireyler", "trans kadın", "trans erkek", "transseksüel" ve "transgender" gibi terimler kullanılmaktadır. Trans bireyler için bölgede kullanılan terimlerden bazıları ülkelere göre şu şekildedir: Tayland'da kathoey, ladyboys, poo ying kham phet, sap phra phet song ve tomboys/toms; Malezya'da abang, mak nyah, pak nyah ve pengkid; Hong Kong'da bin-sing-jan ve kwaa-sing-bit; Filipinler'de transpinay; Japonya'da sei doitsusei shogai; ve Endonezya'da waria.

Hindistan'daki Sampoorna Group'tan Satya Batılı ve yerel terimleri kullanma konusuyla ilgili şunları söylemiştir: *Aslında, kullandığımız etiketler sadece şu anlama gelir: bunlar etiketlerdir çünkü bizim kendimizle ilgili deneyimlerimiz de toplumsal cinsiyet tayfında cinsiyetlendirilmektedir. Aynı şekilde, varlığını sürdüren günümüzdeki toplumsal cinsiyet para-*

*digması bizim deneyimlerimize yetememektedir... İngilizce ikili cinsiyet sistemine göre tasarlanmış bir dil ve toplumsal cinsiyeti belirli bir şekilde anlamaktadır. Diğer kültürler ise toplumsal cinsiyet için farklı birçok isme sahiptir.*¹⁶

3.3.2 "Doğu ve Güneydoğu Asya'daki transgender bireylerin yasal durumu tamamen farklı ve istikrarsızdır."

Naomi Fontanos ile röportaj

►Naomi, özelde Hong Kong, Japonya, Filipinler, Singapur, Güney Kore ve Tayland, genelde ise Doğu ve Güneydoğu Asya'da yürütülen TvT Hukuk ve Toplumsal Durum Haritalamasını sen koordine ettin. Bize tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınmasıyla ilgili var olan farklı mevzuatlardan, mümkünse gereklilikleri de katacak şekilde, bahsedebilir misin? Hangi ülkeler isteyen bireylerin yasal açıdan isim ve cinsiyet değiştirmeleri için önlemler geliştirmiştir ve bu bireyler pratikte hangi sorunlar ile karşılaşmaktadırlar?

Doğu ve Güneydoğu Asya'daki transgender bireylerin yasal durumu tamamen farklı ve istikrarsızdır. Hong Kong, Japonya ve Güney Kore, kendi vatandaşlarının isimlerini nüfus müdürlükleri aracılığıyla değiştirmelerini sağlayan yasal olanaklar sağlamaktadır. Konu trans-spesifik bir yasadan ziyade aile kanununa dayandığı için hem pahalı hem de zaman açısından uzun bir süreç demektir bu da. Güney Kore'de, cinsiyetin yasal olarak değiştirilmesi sonrası ismin de değiştirilebileceğine dair bir mahkeme kararı mevcuttur. Hong Kong, Japonya veya Güney Kore'de bir kişi cinsiyet değiştirmek istiyorsa, mutlaka GRS ve kısırlaştırma sürecinden geçmek zorundadır. Her ne kadar bu durum diğer ülkelerdekinden iyiyse de, yeniden değerlendirilmesinde fayda bulunmaktadır. Bu üç ülkede, yasal olarak cinsiyetin değiştirilebilmesini öngören kanun GID tanısını gerekli kılmaktadır. Singapur haricindeki bütün Güneydoğu Asya'da, böyle bir mevzuat mevcut değildir ve trans vatandaşlar yasal cinsiyetin tanınmasını sağlayan özel bir mevzuat için savunuculuk yapmak zorundadırlar. Tayland ve Filipinler gibi diğer ülkelere kıyasla çok fazla trans bireyin olduğu ülkeler, kendilerinin Doğu Asyalı komşularına kıyasla transgender bireyleri tanımak noktasında geride kalmışlardır. 2001'de sınırlı gerekçelerle ve tabii ki cinsiyet kimliğini dahil etmeyecek şekilde doğum belgelerinde isim değişikliğine izin veren Bürokratik İşlemlerdeki Hatalar ile İlgili Kanun onaylanmıştır. Bu kanunu değiştirmeyi amaçlayan ve bir daha Filipinler'deki trans bireylerin doğum belgelerinde cinsiyetin değişimini gerçekleştirememesine sebep olacak bir öneri şu an Filipinler Senatosu'nda beklemektedir.

Taylandlı ve Filipinli trans bireylerin yasal belgelerini değiştirememeleri kendilerini ayrımcılığa açık hale getirmektedir. Okullarda tek tip üniforma kuralı bulunan bu iki ülkedeki okullarda trans öğrenciler kendi tercih ettikleri cinsiyete uygun kıyafet giymek konusunda sıkıntı yaşayabilmektedirler. Aynı şekilde, transkript ve diploma gibi kendi tercih ettikleri cinsiyetin ve ismin yazılı olduğu okul

belgelerini edinmekte de zorlanmaktadırlar. Konu istihdam olduğunda, Tayland, Singapur ve Filipinler'deki transgender bireyler kendilerini kabul edebilecek işyerleri bulmakta zorlanmaktadır. İşyerlerinin özellikle insan kaynakları personeli, başvuran transgender bireylerin görüntüleri ile belgeleri arasındaki farktan dolayı oluşan durumla baş edememektedirler. Sağlık ve diğer toplumsal hizmetlere erişim de tıbbi personelin transfobik tavırları dolayısıyla son derece sınırlıdır. Trans bireyler kendi görüntüleriyle çelişen kimlik bilgileri dolayısıyla önyargılı muamele ve aşağılanma ile karşılaşmaktadır. Filipinler ve Singapur'da kamu alanlarına girişler ve hizmetlerden faydalanabilmek çok zordur, çünkü restoranlar, klüpler, spalar, trenler, oteller ve benzeri işletmeler cross-dressing karşıtı veya bireyleri kendi kimliklerindeki cinsiyete uygun hizmetlere iten tavır ile hizmet sunmaktadır. Bu gibi uygulamalar genellikle kimlik kontrolleri esnasına ortaya çıkmaktadır. Bu ülkelerde ayrımcılık karşıtı bir mevzuatın olmaması da, yaşanan sıkıntılara karşı hak aramayı zorlaştırmaktadır. Tayland ve Filipinler'de ceza kanunları trans bireylerin cinsiyet kimliğini tanımamaktadır. Eğer bir trans birey suç işlerse, fail çok büyük ihtimalle kendi kimlik belgesinde belirtilen cinsiyete göre hapsedilecektir. Filipinler'deki birçok trans birey, çoğunlukla yasadışı olmakla birlikte yaratıcı şekillerde yaşanan sorunlarla başa çıkmayı denemektedir (örneğin, karaborsa pasaportlar, kendi tercih ettikleri isimlerin yazılı olduğu kredi kartları veya fatura açıklamaları, sahte kimlik belgeleri, vb.).

Ortalama on yıl önce Japonya'da tercih edilen cinsiyetin tanınmasıyla ilgili mevzuat bir trans milletvekili ile birlikte yerel trans hareketi sayesinde onaylanmıştır. Bu başarı diğer Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde herhangi bir olumlu etki yarattı mı?

Japon Parlamentosu'ndaki ilk açık kimlikli trans milletvekili olan Aya Kamikawa 2003 yılında seçildi ve Japon trans kanunu ile ilgili tasarı çalışmalarını hemen sonrasında başladı. Yasa 2004'te yürürlüğe girdi. 2002'de, Güney Afrikalı ünlü Harisu'nun isim

Bir röportajında¹⁷, Aya Kamikawa, Tokyo'daki Setagaya Bölge Meclisi'ne 2003'te seçildikten sonra toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili farkındalık yaratmaya başladığını belirtmiştir. Japon trans hareketi ile birlikte durumu değiştirmiş ve ilk Japon Toplumsal Cinsiyetin Tanınması Yasası'nı iki yıl sonra onaylatmıştır. Sonrasında, 2004 ile 2005 yılları arasında 330 transseksüel yasal olarak kendi tercih ettikleri cinsiyetin tanınması için başvurmuştur. Yine de, var olan mevzuat birçok sınırlama ve gereklilik öngörmektedir. Mevzuatın bazı bölümleri Aya Kamikawa ikinci bir dönem için 2007'de yeniden seçildiğinde değiştirilebilmiştir.

ve cinsiyetini erkekten kadına değiştirmesine bir mahkeme izin verdi. Aynı yıl, Güney Koreli bir milletvekili yasal cinsiyet değişimine izin veren bir yasa önerisini parlamentoya sundu. 2006'da Güney Afrika Yüksek Mahkemesi, bir trans erkeğin kendi doğum belgesindeki isim ve cinsiyetin kendi istediği şekilde değiştirilmesine yönelik bir karar aldı. Bütün bu gelişmeler aynı dönem içerisinde gerçekleşti. Etkiler her zaman hızlı şekilde ortaya çıkmayabilir ama kesinlikle bir yerde gerçekleşen değişim, diğer yerde de gerçekleşir.

Güneydoğu Asya ülkelerinin yasal sistemleri ne yazık ki dar görüşlü olduklarını kanıtlamıştır. Güneydoğu Asya'da hiçbir mahkeme kararının veya mevzuat önerisinin Hong Kong, Güney Kore veya Japonya'daki olumlu gelişmeleri takip ettiğine rastlamadım.

Bazı ülkelerde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri suçlu hale getiren sömürge dönemi yasaları hala yürürlükte. Bazı başka ülkelerde ise, özellikle tuvaletleri kullanırken ve kamuya

açık alanlardayken toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri cezalandıran kamu düzenini koruyucu veya kabahatler ile ilgili yasalar mevcut. Dahası, bazı ülkelerde devlet kaynaklı devam eden ayrımcılık örnekleri de raporlanmıştır. Bize bu yasalar veya cezalandırma ve ayrımcılık örnekleri ile ilgili bir tablo çizebilir misin?

Tayland, Singapur ve Filipinler'de kamu gücünü kullanan yetkililer fuhuş karşıtı veya kamu düzenini koruyan yasalar üzerinden trans kadınları taciz etmektedir. Singapur'da, sömürge dönemi sodomi kanunu olan Bölüm 377A, trans kadınları "eşcinsel erkekler" olarak cezalandırmak için kullanılmaktadır. Filipinler'de, çok eski bir Ceza Kanunu maddesi olan ve "serserilik"ten bahseden bölüm, geceleri sokakta görülen trans kadınları cezalandırmak için kullanılmaktadır. Bir mezarlıkta hazırlıksız şekilde bir güzellik yarışması düzenleyen trans kadınların polis tarafından gözaltına alındığını ve bunun da Filipinler Ceza Kanunu'ndaki "kamu skandalı yaratmak" maddesine dayandırıldığını biliyorum.

Bize özellikle tıbbi olarak denetlenen hormon terapisi, GRS ve bedensel değişikliklerle ilgili olmak üzere sağlık hizmetleri durumu ile ilgili bir genel bakış sunabilir misin? Bu konularla ilgili durum bölgedeki ülkeler arasında nasıl değişiklikler göstermekte ve trans bireyler bu hizmetlere erişebilmek için ne sıklıkta başka ülkelere gitmektedirler? Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sağlık hizmetleri özelindeki durum ile ilgili en önemli konu başlıkları sence nelerdir?

Hong Kong dışında, Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinin büyük çoğunluğu trans bireylerin spesifik sağlık hizmetlerine erişimleri için gerekli fonu sağlamamaktadırlar. Hormonlar, ameliyat ve eğer görüldüyse psikolojik destek ile ilgili harcamalar trans bireylerin kendi cebinden gerçekleştirilmektedir ve yüksek bir finansal yük oluşturmaktadır. Tayland ve Filipinler’de trans kadınların ihtiyaç duydukları hormonlara erişim trans erkeklere kıyasla daha kolaydır. Trans erkekler için gerekli hormonlar daha pahalıdır. Aynı şekilde çoğu doktor, trans erkeklerden çok trans kadınlara yönelik ameliyatları gerçekleştirilmektedir. Birçok trans birey aşağılayıcı tutum ile karşılaşmamak ve deşifre olmamak amacıyla hastane ve kliniklere başvurmaya çekinmektedir. Dr. Sam Winter tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu (UNDP) Tayland Ofisi için hazırlanan bir belge Asya ve Pasifik’teki trans bireylerin neredeyse yarısının yoksulluk ve yüksek risk içeren davranışlar sebebiyle HIV ile karşılaşma durumunun olduğunu göstermiştir.

Transfobik şiddet, nefret suçları ve ayrımcılık bölgedeki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin maruz kaldıkları gerçekler. Yukarıda bahsedilen ülkelerin hiçbirinde ayrımcılık karşıtı mevzuat veya nefret suçları kanun bulunmamakta. Bu ülkelerde ayrımcılık karşıtı bir kanun veya nefret suçlarıyla ilgili bir kanun çıkarılması ve cinsiyet kimliği veya cinsiyet ifadesi kavramlarının bu yasalara entegre edilmesi amacıyla yürütülen aktivist çabalar mevcut mu? Bölgedeki aktivistlerin bakış açısıyla, transfobik şiddet ve ayrımcılıkla baş

etmenin yolu nedir?

Evet, Filipinli trans bireyleri hedef alan ayrımcılık ve nefret saikli eylemlerle ilgili birçok inisiyatif mevcut. Örneğin, iki yıl önce Moğolistan, Tayland, Singapur ve ben de dahil olmak üzere Filipinler’den bir grup aktivist olarak Asya ve Pasifik’te trans kadınları hedef alan şiddetle ilgili, tam da Vietnam’da Ağustos 2010’da bir trans kadının tecavüze uğraması ve yetkililerin tecavüzcüyü cezalandırmayı reddetmesi sonrası, bir bilgi değişim havuzu kurma çalışması başlattık. Bu proje ne yazık ki devam edemedi. STRAP aynı zamanda, Take Back the Tech adı verilen ve Manila’daki Medya Alternatifleri Vakfı (FMA) tarafından başlatılan, trans kadınlara yönelik elektronik şiddet ile mücadele etmeyi amaçlayan bir kampanyayı desteklemiştir. Biz aynı zamanda Malezya, Japonya, Filipinler ve diğer ülkelerdeki lezbiyenler, biseksüel ve trans kadınlara yönelik şiddeti belgelemeyi amaçlayan çok ülkeli ve uzun süreli Rainbow Rights (R-Rights) adlı kurumun yürüttüğü hak ihlalleri projesinin partnerlerinden biriyiz. STRAP aynı zamanda, Filipin Kongresi’nden ayrımcılıkla mücadele kanun tasarısının geçmesi için yoğun çaba göstermiştir. Bu tasarı 13 yıl önce sunulmuş ve 2011’de Kadın Komitesi tarafından yeniden gündeme getirilmiştir. Bugünlerde Kongre’de 17 Mayıs’ı Homofobi, Bifobi ve Transfobiye Karşı Gün (NADAHO) olarak adlandırmak amacıyla bir kanun tasarısı mevcuttur ve bu da LGBT-karşıtı pratiklere dikkat çekmek amacıyla etkili bir yoldur.

Japonya’daki tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınması ile ilgili gelişmelerden bahsettik. Bölgede başka iyi gelişmelerden söz etmen ve bu örneklerin vesile olduğunu belirtmen mümkün olur mu?

2007’de Nepal Yüksek Mahkemesi, LGBT bireylere yönelik ayrımcı yasaları kaldırmasını ve Nepal’deki LGBT bireyler için üçüncü cinsiyet kategorisini oluşturmasını Nepal Hükümeti’nden istemiştir. Nepalli LGBT bireyler, resmi belgelerinde kendi cinsiyet ibareleri olarak “Diğer” kategorisini seçebilmekteler.

Bir trans aktivist ve hukukçu olan Seung-hyun Lee, bir röportajında,¹⁸ Güney Kore hukuk sisteminin, Güney Kore'yi sömürgeci güç olarak etkileyen dönemin Alman Medeni Kanunu'ndan etkilendiğini belirtmiştir. Lee, 2002'de Busan Bölge Mahkemesi'nin tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınmasıyla ilgili ilk anayasal kararı reddettiğini belirtmiştir. Aynı yıl, tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınmasını öngören bir yasa meclisten geçmemiştir. 2006'da Güney Kore Yüksek Mahkemesi bu konuyla ilgili yasal bir önerge hazırlamış; ancak aynı yıl yine parlamentoya getirilen bir yasa geçmemiştir.

2009'da Asya Pasifik Transgender Ağı (APTN) kuruldu. APTN'nin bölgedeki gelişmelere etkisi olup olmadığı, olduysa ne şekilde olduğunu bize anlatabilir misin?

APTN kurulduğundan bu yana özellikle HIV/AIDS konusuna odaklanmıştır. Bana kalırsa bu ağın en büyük başarısı, bölgedeki trans kadın aktivistleri bir araya getirmesi ve seslerini uluslararası düzeyde duyurmuş olmasıdır. Bu ağın üyeleri Dr. Sam Winter'ın yukarıda bahsettiğimiz UNDP için gerçekleştirdiği çalışmaya son derece önemli bilgiler sunmuştur. APTN'yi destekliyoruz ve gelecekte bölgedeki trans hakları konusundaki savunuculuk çalışmalarından umutluyuz.

Doğu ve Güneydoğu Asya'daki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin aktivizmi, aynı bölgedeki Asyalı ve uluslararası hareketlerle ne derecede ilişkilidir?Bahsedilen gelişmeler, örneğin 2007 Yogyakarta Prensipleri veya Haziran 2011 tarihli BM Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Hakkındaki Karar Tasarısı gibi küresel insan hakla-

rı söylemine cinsiyet kimliği ifadesinin dahil edilmiş olması ile ilgili midir?

Asya'da faaliyet yürüten trans hareketlerinin internet ve sosyal medya çağında yaşıyor olması açısından şanslı olduğunu düşünüyorum. İnternet ve sosyal medya trans aktivistleri sadece arkadaş haline değil aynı zamanda savunuculuk konusunda akran haline getirdi. Biz beraber çalışma, birbirimize sahip çıkma, birbirimizin zaferlerini kutlama ve savunuculuk noktasındaki mücadelelerimizi destekleme noktasında birlikteyiz. Yogyakarta Prensipleri ve Haziran 2011 tarihli BM Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Hakkında Karar Tasarısı'nın gerçeğe dönüşmesi için çok şey yapılması gerekiyor. Ancak yine de diyebiliriz ki, Asya'da durdurulamayacak bir transgender devrimi başlamıştır. Artık geriye dönüş yok ve Asya ve dünyanın geri kalanındaki transgender bireyler için aydınlık bir geleceği umut edebiliriz.

KONUK KATKISI

Tamara Adrian, hukuk doktorasına sahip bir avukattır. Aynı zamanda hukuk alanında bir akademisyen ve LGBTİ aktivisti olan Adrian; ILGALAW'ın da eş-başkanıdır. Dahası, Adrian ILGALAC'ın (Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği'nin Latin Amerika ve Karayipler birimi) yönetim kurulu üyesi; GATE'in (Trans* Eşitliği için Küresel Eylem) ve IDAHO'nun (Uluslararası Homofobi ve Transfobi Karşıtı Gün) üyesidir. Aynı zamanda Pan Amerikan Sağlık Örgütü (PASÖ) ve DSÖ'nün danışmanlığını yapmaktadır.

3.4. EŞİT HAKLARA DAYANAN MERDİVEN: LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER'DE TOPLUMSAL CİNSİYET FARKLILIĞINA SAHİP BİREYLERİN/ TRANS BİREYLERİN HAKLARININ ZORLU GELİŞİMİ – TAMARA ADRIAN

3.4.1 Giriş

Bu bölümde,¹⁹ Latin Amerika ve Karayipler'de toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin, grupların ve hareketlerin, kendi cinsiyet kimliklerinin tanınması ve eşit hakların tanınması ile radikal şekilde dışlandıkları eğitim, barınma, istihdam, sağlığa erişim ve nefret saikli şiddete karşı korunma gibi spesifik insan hakları alanlarında bazı pozitif yükümlülüklerle korunmak için yürüttükleri mücadele esnasında karşılaştıkları çeşitli ve radikal şekilde farklı durumları özetlemeye çalışacağım. Bu bölümde, eşit haklara giden yolu tasvir eden “cennete uzanan merdiven”in adımlarının, temelde hegemonik güçlerin eşit haklara ulaşmak için yaşanan gelişmelere, sadece aynı cinsler arasındaki cinsel pratiklerin suç haline getirildiği ülkelerde değil, aynı zamanda sözde ilerici hükümetlerin güç sahibi olduğu ülkelerde de karşı çıkması sebebiyle son derece zor atıldığını göreceğiz.

Aynı şekilde, bu alandaki en önemli gelişmelerin iki şartı sağlayan ülkelerde yaşandığını görebiliriz: a) ilerici kamu politikalarının olduğu ve farklı görüşlerden siyasi partilerin faaliyet gösterdiği demokratik sistemlerin olduğu; güçlü laik bir devlet yapısının olduğu; ve demokratik sol partilerin ya hükümet ettiği veya daha geniş merkez sağ koalisyonların parçası olduğu ülkelerde; veya b) yargıçların son derece eğitilmiş ve insan haklarının korunmasına duyarlı olduğu çoğulcu yüksek mahkemeler veya anayasa mahkemelerinin olduğu ülkeler. Diğer yandan, en az gelişmenin radikal görüşlerin hakim olduğu – sağ veya sol veya dini – ülkelerde yaşandığını tespit edebiliriz. Farklı görüşlerden radikal güçlerin bu alanda yaşanması muhtemel gelişmelere karşı güçlerini birleştirdiğini görebiliriz.

Özetlemek amacıyla; 1) cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması imkanına erişimi; 2) spesifik sağlık hizmetleri sunan kişi/kurumlara erişimi; 3) eğitim, istihdam, sağlık, barınma ve diğer temel insan haklarına erişim hakkının korunması veya nefret saikli eylemlere karşı korunma alanlarını analiz edeceğim.

3.4.2 Cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması imkanına erişim

A. Cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması imkanına erişimin olduğu ülkeler

Uluslararası bağlamda, cinsiyet kimliğinin toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için yasal olarak tanınması ve insan hakları uygulamaları standartları son on yıllarda ciddi şekilde değişmiştir ve bu değişimler yasalar, yasal uygulamalar ve hatta BM ve ADT'nin kararlarına entegre edilmiştir.

Hareket noktamız, BM İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nde kendi ifadesini bulan “bir kimliğe yönelik hakkın” insan hakkı olarak değerlendirilmesi olmalıdır. Bu hak çoğu zaman uygun bir yasal kimlik belgesine sahip olmak ve nüfus dairesinde bir doğum kaydının bulunması ile karıştırılmaktadır. Son zamanlarda, bir kimliğe yönelik hak, devlet veya başkaları tarafından müdahaleye maruz kalmadan kişinin kim ise o olması ve devletin yasal olarak kişiye saygı duyması, tanınması ve kişinin kim olduğuna karışmaması olarak yeniden formüle edilmiştir. Dolayısıyla bir kimliğe yönelik hakkımız ile yasal olarak bir kimlik ve benzeri belgeye sahip olmamız arasında ayırım yapmak zorundayız.

Cinsiyet kimliğinin tanınmasının reddi, kişinin kendi görüntüsünün yasal cinsiyet ile uyuşmadığı durumlarda kimlik belgesinin reddedilmesini – dolayısıyla toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin bir kimliğe sahip olma hakkından onları alıkoymayı içermektedir. Böylesi itirazların olduğu

durumlarda dahi dünyanın çeşitli bölgelerinde ve zaman içerisinde cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması gerçekleşmektedir. Bu bağlamda, şu üç aşamadan bahsedebiliriz:

B. Cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınmasının GRS sonrası mümkün olduğu ülkeler

Latin Amerika'daki birçok ülke toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin kimliklerinin yasal olarak tanınmasının henüz erken aşamasındadırlar ve bu tanınma ancak GRS sonrası gerçekleşmektedir. Bölgedeki birçok ülke, GRS'nin devlet hastanelerinde gerçekleştirilmesine izin vermediği ve birçok toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey ameliyat olmadığı için, pratikte bu bireylerin kimliklerinin tanınması neredeyse imkansızdır.

a. GRS sonrası kimliğin yasal olarak tanınmasına izin veren yasaların olduğu ülkeler

Cinsiyet kimliğinin yasal olarak değiştirilmesine izin veren tek ülke, 2066 sayılı (madde 120) Kişilerin Medeni Durumu ve Nüfus Kayıtları ile İlgili Kanun üzerinden, Panama'dır. Bu değişiklik, adli tıp birimindeki doktorlardan alınan bir sertifika sonrasında Nüfus Müdürlüğü tarafından alınan idari bir karar ile gerçekleştirilmektedir.

b. GRS sonrası kimliğin yasal olarak tanınmasına mahkemelerin izin verdiği ülkeler

Diğer ülkelerde, GRS sonrası toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması, hukukun ve eşitliğin genel kurallarına dayanan mahkeme kararları ile ve böylesi bir tanınmayı sağlayan herhangi bir yerel kanun olmadan gerçekleşmektedir. Bu durum, mahkemelerin GRS sonrası toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin cinsiyet ve isim değişikliklerini tanıyan az sayıda verdiği kararların olduğu Küba'da görülmektedir.

GRS sadece diğer ülkelerde yıllardan bu yana yapılabildiğinden, son zamanlara dek az sayıda böylesi karar mahkemeler tarafından verilmiştir. Sağlık Bakanlığı'nın 2008'de aldığı bir karar ile GRS Küba'da sadece devletin sahibi olduğu hastanelerde belirli koşullarda ve özellikle Ulusal Cinsiyet Eğitimi Merkezi'nin (CENESEX) müdahaleleriyle gerçekleştirilebilmektedir. 2008 ile 2011 arasında 20 adet GRS (hem MTF hem FTM) raporlanmış ve bu ameliyatlar sonrasında hakimler kişilerin cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması yönünde kararlar almıştır. CENESEX Halkların Ulusal Meclisi'ne bir Cinsiyet Kimliği Kanunu sunmuştur ancak defalarca anons edilmesine rağmen ne bu kanunun bir kopması bulunmaktadır ne de bu tasarı Meclis tarafından henüz onaylanmıştır.

Bolivya'da son zamanlara dek isim ve cinsiyet değişimi başvuruları mahkemeler tarafından reddedilmiştir. Bu yönde alınan olumlu kararlar, 2008 Anayasası cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığı reddettiği için ancak 2009 sonrasında mahkemeler tarafından verilebilmiştir.

C. Cinsiyetin yasal olarak tanınmasının GRS sonrası mümkün olduğu ancak isim değişikliğinin GRS öncesi gerçekleştirilebildiği ülkeler

Bazı ülkelerde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler isimlerini geçiş süreçlerinde değiştirebilmektedir; ancak cinsiyet değişiklikleri GRS sonrasında yapılabilmektedir. Ancak bu uygulama herhangi bir kurala dayanmamaktadır. a) bu uygulamanın genellikle var olduğu ülkeler ve b) bu uygulamanın istisnai durumlarda var olduğu ülkeler bulunmaktadır.

a. Bu uygulamanın genellikle bulunduğu ülkeler

Bu uygulamanın en yaygın olduğu ülke Kolombiya'dır. Kolombiya Anayasa Mahkemesi, T-594/93 olarak bilinen kararında, bütün vatandaşların kendisini, kendisine doğumda yasal olarak verilmiş

olan isimden farklı bir isimle adlandırabileceğini ve bir noter önünde gerçekleşecek basit bir idari prosedür ile bu ismi değiştirmeye hakkı olduğunu belirtmiştir. 1980'lerden bu yana yerel mahkemeler, karmaşık ve verilen kararlara aykırı olmayan durumlarda, sadece GRS sonrası geçerli olmak koşuluyla, başvuran kişinin doğum belgesini iptal edip yerine tercih edilen yeni isimle bir belge hazırlamıştır. 1990'lar ve sonrasında, bu uygulama, yasalar ile değil mahkemeler tarafından oluşturulmuş olsa da, bölgedeki en gelişmiş uygulama haline gelmiştir.

b. Bu uygulamanın istisnai durumlarda var olduğu ülkeler

Şili'nin trans meseleleriyle ilgili tutarsız yasal pratikleri var olagelmıştır. Buna rağmen, 1970 tarihli yasa bazı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin geçiş süreçlerinde uygulanmıştır. Yine de bu konudaki genel kural, isim ve cinsiyet değişikliğinin sadece GRS sonrası gerçekleşebileceğidir.

Brezilya'da kişilerin sosyal isminin (nome social) tanınmasında sınırlılıklar mevcuttur. Bu tanınma, Sao Paulo ve Rio de Janeiro gibi bazı önemli eyaletlerdeki yerel yasalar ile gerçekleşmiştir. Bu kanunlar sayesinde, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin kendi sosyal isimlerinin büyükşehir içindeki ulaşım sistemleri, hastaneler ve kamu kurumları gibi yerlerde kullanabilecekleri bazı temel belgelerde yer alması sağlanmaktadır. Cinsiyet kimliğinin ise yasal olarak tanınması ancak GRS sonrasında gerçekleşmektedir. Brezilya'daki çoğu GRS devlet hastanelerinde gerçekleştiriliyor olsa da, yerel mahkemeler gelen taleplere cevap vermekte isteksiz olduğu ve başvuran kişiler kendi cinsiyetlerinin tanınması için uzun bir yasal süreci yaşamak zorunda oldukları için 2009 öncesinde kişinin kendi cinsiyet kimliğine uyan bir yasal cinsiyetin tanınması son derece zordu. Bu durumu bertaraf etmek amacıyla Brezilya'nın en yüksek mahkemesi

olan Yüksek Federal Mahkeme 2009'da eyaletlerin kişilerin cinsiyet kimliğini hızlı ve meşru olmayan gecikmelere mahal vermeden GRS sonrasında tanımak zorunda olduğuna karar vermiştir. Ekvador'daki durum ise biraz karmaşıktır. 2009 Anayasası'na göre, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi temelinde ayrımcılık yapmak yasaklanmıştır. Buna rağmen, cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması konusundaki gelişmeler Anayasa'nın bu ifadesiyle çelişen durumlar ortaya çıkarmaktadır. 2008 öncesinde, yeni Anayasa'nın kabulü öncesinde, nüfus müdürlüklerinin toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerden/trans bireylerden gelen taleplere olumlu yanıt verip isim değişikliklerini gerçekleştirmelerini emreden ilgili kurum kararı, Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. O günden sonra isim değişiklikleri gerçekleştirilmektedir; ancak kişileri ayrımcılığa maruz bırakacak şekilde kişinin yasal cinsiyeti kimlik belgelerinde görünmektedir ve cinsiyet değişiklikleri mahkeme kararı olmadan GRS sonrasında dahi gerçekleştirilmemektedir.

D. Cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınmasının GRS'ye ihtiyaç olmadan gerçekleştiği ülkeler

Cinsiyet kimliğinin GRS'ye ihtiyaç duyulmadan gerçekleştiği ilk ülke, sadece Federal Bölge olan Mexico City'de olmak üzere, Meksika'dır. Bu bağlamda, Federal Bölge'nin Medeni Kanunu 2008 yılında, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin cinsiyet yeniden atama ameliyatı geçirmeden kendi cinsiyet kimliklerinin tanınmasını sağlayacak şekilde değiştirilmiştir. Bahsedilen tanınma sadece bir mahkeme kararı sonrası ve kişinin transseksüel olduğuna dair "tıbbi bir kanıt" ile gerçekleşmektedir.

Uruguay Kasım 2009'da bir Cinsiyet Kimliği Kanunu'nu onaylamıştır. Bu kanuna göre, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler, cinsiyet kimliklerinin yasal kimlikleri ile en az son iki yılda çeliştiğini gösterecek bir kanıt sunmaları

halinde cinsiyet kimliklerinin tanınmasını isteyebilmektedirler. Eğer kişi GRS geçirmişse, zaman konusunda öne sürülen gereklilik de ortadan kalkmaktadır. Kanunun onaylanması sonrasında iki yıl boyunca bazı sıkıntılar yaşanmıştır ancak bu durum Uruguay'daki STK'ların baskısıyla değişmiştir.

GRS'ye ihtiyaç duymadan cinsiyet kimliğini yasal olarak tanıyan üçüncü ülke Arjantin olmuştur. Haziran 2012 tarihli Arjantin Cinsiyet Kimliği Kanunu, bu konuda dünyada var olan en gelişmiş yasadır. Kanun, GRS ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin patolojikleştirilmesi ihtiyacı olmadan cinsiyet kimliğini yasal olarak tanımaktadır. Başvuran kişilerin herhangi bir tıbbi ya da psikolojik rapor sunmaları gerekmekte, bu kişilerin sadece kendilerini ait hissettikleri cinsiyette yaşadıklarını kanıtlamaları yeterlidir. Kişilerin, başvuruyla ilgili en geç on gün içerisinde karar vermesi zorunlu olan nüfus müdürlüklerine başvurusu gerekmektedir. Başvuru sırasında verilen dilekçenin sonucunda kişilerin doğum belgeleri değiştirilmekte, yeni bir doğum belgesi, kimlik belgesi ve pasaport kişiye sunulmakta, kişiye ait diplomalar ve sosyal güvenlik kaydı gibi bütün geçmiş kayıtlar da değiştirilmektedir. Bu kanun, ayrıca ayrışma ve ayrımcılığı bertaraf etmek amacıyla on yıllardır ortaya konan olumsuz eylem politikalarını da içeren dünya üzerindeki tek yasadır.

E. İsim değişikliğinin bazen mümkün olduğu; ancak cinsiyet değişikliğinin hiçbir koşulda mümkün olmadığı ülkeler

Puerto Riko'da, 2000'de Yüksek Mahkeme'nin GRS geçiren bir kadına isim ve cinsiyet değişikliği hakkını veren bir kararı 2005'te alınan bir karar ile değiştirilmiştir. Şu an, kişinin isim değişikliği mümkün iken, cinsiyet değişikliği mümkün değildir.

F. Cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması durumunun genellikle mümkün olmadığı veya artık mümkün olmadığı ülkeler

Meksika, Kolombiya, Ekvador, Panama, Brezilya, Uruguay, Arjantin, Şili ve Bolivya'nın nüfuslarını topladığımızda, Latin Amerika ve Karayipler'deki nüfusun çoğunluğu, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin cinsiyet kimliğinin bir şekilde yasal olarak tanınması hakkına sahiptir diyebiliriz. Her ne kadar var olan imkanlar ülkeden ülkeye ciddi şekilde değişiyor olsa da, eşit haklar edinme ve ayrımcılıkla mücadele etme noktasındaki zor görevimiz için hala umut vardır. Buna rağmen, diğer ülkeler isim ve/veya cinsiyet değişiminin GRS sonrasında bile gerçekleştirilmesi noktasında tereddütlüdür.

a. Tanınmanın hiç gerçekleşmediği ülkeler

Hala Avrupa sömürgeleri olan ülkeler haricinde Karayipler'deki çoğu ülkede kişilerin isim veya cinsiyet değiştirmeleri hiç mümkün olmamıştır. Bu ülkelerde Transfobi o kadar yüksektir ki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler göç etmek veya başka ülkelerde sığınma talep etmek zorunda kalmışlardır. Bu ülkelerin büyük çoğunluğunda aynı cins ile cinsel ilişki veya cross-dressing cezalandırılmaktadır.

Ayrımcılığı resmen yasaklayan El Salvador ve Nikaragua gibi Orta Amerika ülkelerinin önemli bir kısmında isim veya cinsiyet değişikliği her zaman imkansız olmuştur. Burada özellikle bölgedeki diğer ülkelerden fazla nefret suçunun işlendiği Honduras'tan bahsetmek gerekir. Son zamanlarda El Salvador'da GRS sonrası bir trans bireyin cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanındığına dair elimize bir veri ulaşmıştır; ancak bu durum tek başına istisnadır.

Paraguay ve Guyana'da da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin isim ve cinsiyetlerini değiştirmeleri her zaman imkansız olmuştur. Peru'da, çok az sayıda bireyin isimlerini ve GRS sonrası cinsiyetlerini değiştirdiklerine dair bilgimiz mevcuttur.

b. Tanınmanın artık mümkün olmadığı ülkeler

Venezüella'nın toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler özelinde tutarsız bir sicili mevcuttur. O zamanın koşulları düşünüldüğünde Venezüella, 1977'de GRS sonrası bir trans bireyin cinsiyet kimliğinin yasal olarak ilk tanındığı ülkedir. Aynı şekilde, Venezüella, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere geçiş süreçlerinde yardımcı olmak amacıyla kurulmuş ilk özel kliniğe de ev sahipliği yapmıştır. 1977 ve 1998 arasında, 150'den fazla vakada isim ve cinsiyet değişikliğine izin verilmiştir. Ancak, her ne kadar kendine özgü bir "devrimci" hükümet ülkeyi yönetiyor olsa da, 1998'den bu yana toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere isim veya cinsiyet değişikliği izni verilmemektedir ve sadece iki interseks birey bu hakkı edinebilmiştir. Teoride, 2010 tarihli Venezüella Organik Nüfus Kanunu, "cinsiyet ile uyumsuzluk" durumunda isim değişikliğine izin vermekte, cinsiyet değişikliğine ise izin vermemektedir. Bu kanuna rağmen, pratikte isim değişikliğini gerçekleştirmek mümkün değildir. Mayıs 2004'te bu bölümün yazarı, doğrudan korumaya yönelik anayasal prosedürü kullanarak kendi cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması amacıyla Yüksek Adalet Anayasa Kurulu'na başvurmuştur; ancak o günden bu yana mahkeme karar vermemiş ve hatta yapılan başvuru dosyasının bir kopyasının başvuruca sunulması noktasında dahi sessiz kalmıştır.

3.4.3 Spesifik sağlık hizmetleri ve politikalarına erişim

Latin Amerika ve Karayipler'deki ülkelerde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan ayrımcılık son derece yaygındır ve bu konuda sadece birkaç ülke aşama kaydetmiştir. Dahası, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik spesifik sağlık hizmetleri ve bu hizmetleri sunan kişilerin sayısı da son derece azdır.

Bu bölümde, Latin Amerika ve Karayipler'de toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler tarafından karşılaşılan ana sağlık sorunlarından ve sağlık hizmetlerine erişim konusunda atılan az sayıdaki adımdan bahsedilecektir.

A. Latin Amerika ve Karayipler'de toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin maruz kaldıkları temel sağlık sorunları

Bölgedeki birçok ülkede, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile nüfus içerisindeki diğer bireyleri hedef alan ve tıbben denetlenmeyen bedensel değişiklik yapma noktasında birçok uygulama mevcuttur. Sadece toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef almadığı için, bu ve benzeri uygulamalar toplumun genelini risk altında tutmaktadır.

Brezilya'daki Sao Paulo Eyaleti sağlık departmanı bedensel değişikliklerle ilgili uygulamalar sonucunda ortaya çıkan sağlık sorunlarının tıbbi tedavi görülse de geçmeyecek derecede yaşandığı vakalara rastlamıştır. Bu durum, özellikle deri altına veya kas dokusuna olmak üzere bedene yabancı maddelerin enjekte edilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bazı vakalarda, yaşanan sıkıntıdan kurtulabilmek için yabancı maddeyle birlikte kasların da yerinden sökülmesi gerekmekte ve de imkansız bir durum ortaya çıkmaktadır.

Bahsedilen komplikasyonlara benzer durumlar tıbbi silikon veya bio-polimerlerin özellikle dudakları veya vücudun belirli bölgelerini değiştirmek amacıyla kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bacaklarda kangren oluşumu, enfeksiyon ve hatta ölüm gibi olumsuz sonuçlar medyada da sıklıkla konu edinilmektedir. Bazı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler veya onların topluluklarıyla ilişki kuran kişiler tıbbi silikon veya bio-polimerden farklı materyallerin kullanılmasını da önermektedir. Bu materyaller arasında endüstriyel silikon veya uçaklar için kullanılan endüstriyel yağ da bulunmaktadır. Bu gibi -göğüsleri, dudakları, kalçaları, yüzü ve bedeninin diğer bölümlerini şekillendirmek için kullanılan – ve tıbben uygun olmayan materyaller toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için son derece ciddi sağlık sorunları ortaya çıkarmaktadır. Tıbbi raporlar, bahsedilen uygulamaların çoğu zaman bedeni veya kullanılan malzemeleri temizlemeden kullanıldığını ve dolayısıyla kanın zehirlenmesi, enfeksiyon ve ilintili komplikasyonların ortaya çıkmasına sebep olduğunu göstermektedir. Çoğu vakada, vücuda enjekte edilen materyaller özellikle bacaklar başta olmak üzere vücudun aşağı bölgesine kaymakta ve damarda kan pıhtılaşmasına ve kangrene sebep olmaktadır. Materyalin vücut içerisinde yer değiştirmesi ve pıhtılaşma sebebiyle birçok kalp krizi ve akciğer felci vakası raporlanmıştır. Yine bazı durumlarda kansere rastlanmıştır.

Konuyla ilgili genel raporlar da, cinsiyet kimliği, düşük eğitim seviyesi, düşük seviyede iş yeteneği, yoksulluk ve düşük özgüven gibi çeşitli zeminlerin birleşmesiyle ortaya çıkan ayrımcılığın da bazı sağlık sorunlarına yol açabileceğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla, kötü sağlık dış, deri ve diğer vücut bölgeleri ile ilgili sorunlar yaratmaktadır. Dahası, BM HIV/AIDS Programı'na (UNAIDS) göre, trans kadınlar cinsel yolla bulaşan hastalıklar noktasında en hassas gruplar arasında yer alırken

HIV, Hepatit C ve diğer enfeksiyonlar konusunda ise diğer toplumsal grupların hepsinden daha fazla risk altındadır. Bunun sonucu olarak, UNAIDS'in bütün çalışmalarında trans kadınlar 2011'den bu yana erkeklerle seks yapan erkekler (MSM) kategorisinden ayrı değerlendirilmekte ve dolayısıyla UNAIDS trans kadınların cinsiyet kimliğini tanımlamaktadır.

B. Latin Amerika ve Karayipler'de sağlık hizmetleri ile ilgili az sayıdaki gelişme

Bölge, geneli itibarı ile, spesifik olarak toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri ve ihtiyaçlarını gözeterek sağlık hizmetleri politikalarını geliştirmek noktasında çok az gelişme göstermiştir. Bu bağlamda en büyük gelişme Brezilya'da gerçekleşmiştir. Ülkenin, Sao Paulo, Rio de Janeiro, Curitiba gibi en önemli eyalet ve şehirleri ile Sağlık Bakanlığı özellikle toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan sağlık hizmetlerini oluşturmuşlardır. Küba Sağlık Bakanlığı da GRS de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için yönergeler oluşturmuştur. Geneli itibarı ile bu gibi hizmetler CENESEX tarafından önerilen kişilere sunulmaktadır.

Diğer ülkeler toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için özellikle tasarlanan sağlık hizmetleri politikalarını sınırlı şekilde oluşturmuşlar ve merkezler kurmuşlardır. Örneğin Ekvador ve Şili bazı sınırlı sağlık hizmetlerini sunmaktadır. Nikaragua'da Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan bir karar sağlık hizmetlerine erişimde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde yaşanan ayrımcılığı yasaklamıştır. Mexico City'de sağlıktan sorumlu bakan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan ama özellikle HIV ve diğer CYBH'ye odaklanan ve diğer sağlık sorunlarına az sıklıkla cevap veren bazı sağ-

lık hizmetlerini gündeme getirmiş ve kurmuştur. Aynı şekilde, PASÖ'nün Trans Bireyler için Sağlık Hizmetleri Yönergesi üzerinde çalıştığını da belirtmek gerekir.

3.4.4 Diğer insan haklarının koruma altına alınması

Geneli itibarı ile düşünülecek olursa, Latin Amerika ve Karayipler'de toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için eğitim, istihdam ve barınma imkanlarına erişim, bireysel güvenliğin korunması ve nefret suçlarına karşı korunma ile diğer temel insan haklarının uygulanması durumu söz konusu değildir. Trans kadınları hedef alan nefret suçları cinsiyet-temelli suçların ağırlaşmış bir biçimdir. Bölgede, kamuoyunun eğitilmesine yönelik kampanyalar mevcut değildir ve aşağılanma, cinsel taciz ve diğer tür ayrımcılık ve şiddete karşı korunma diye bir şey söz konusu değildir. Diğer bölümlerde de aktarıldığı gibi, Arjantin, Meksika, Brezilya, Uruguay, El Salvador, Nikaragua, Ekvador ve Şili gibi ülkelerde yaşanan az sayıdaki gelişme son derece sınırlı etkiye sahip olmuştur.

3.4.5 Sonuç

TGEU'nun TvT araştırma projesi kapsamında gerçekleştirilen anketlerin raporları ve bizim kendi araştırmamız, Latin Amerika ve Karayipler'deki ülkelerde cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması noktasında birbirinden son derece farklı durumlar mevcuttur. Arjantin, birçok en gelişmiş Avrupa ülkesindeki standartlardan bile yukarıda bir örneği teşkil etmektedir. Bu bağlamda Meksika ve Uruguay gibi ülkeler de göreceli olarak gelişmiş politikalara sahiptir. Kolombiya ve Ekvador gibi diğer ülkelerde isim değişikliği istenilen zamanda mümkündür ancak cinsiyet değişikliği sadece ameliyat sonrasında mümkündür. Küba ve Panama gibi ülkeler isim ve cinsiyet değişikliğine ancak GRS sonrası izin

vermektedirler. Puerto Riko gibi ülkeler isim değişikliğine izin vermekte ancak cinsiyet değişikliğine hiçbir koşulda izin vermemektedir. Geriye kalan ülkeler, GRS sonrasında dahi ve interseks bireyler için bile olsa ne isim değişikliğine ne de cinsiyet değişikliğine izin vermektedir. Venezüella gibi örneklerde ise, mahkemelerin GRS sonrası isim ve cinsiyet değişikliğine yıllarca izin verdiği ülkelerde, bu uygulamalar artık mevcut değildir.

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler sağlık hizmetleri ile ilgili kamu politikalarının olmaması ve bu sorunlara başa çıkacak hizmetler ve doktorların bulunmaması sebebiyle ciddi sağlık sorunları yaşamaktadırlar. Bahsedilen grup sıklıkla sağlık hizmetlerinden dışlanmaktadır. Brezilya gibi çok az ülke toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için özel olarak tasarlanmış sağlık hizmetlerine sahiptir. Bu gibi sıkıntılar, Amerikalılar'da Yaşayan Trans Bireyler için Sağlık Hizmetleri Yönergesini hazırlama sürecinde olan PASÖ tarafından da dile getirilmektedir.

Son olarak, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler, Transfobi ve kamuoyunun eğitilmesi, damgalanmanın ve ayrımcılığın azaltılması noktasında var olmayan kamu politikaları sebebiyle toplumun çeperlerine itilmektedir. Böyle durumlarda, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin eğitim, istihdam ve barınmaya güvenli şekilde erişmesi, şiddet ve ayrımcılığa karşı da koruma elde etmesi son derece zordur.

RÖPORTAJ

Richard Köhler TGEU'nun Politika ve Kapasite Geliştirme Yetkilisi'dir. Richard, insan hakları alanında on yıldan uzun bir süreden bu yana çalışmakta ve TGEU'nun yönetim kuruluunda geçirdiği dört yılda olduğu gibi Avrupa'da trans bireylerin eşitliği konusuna odaklanmaktadır. Aynı şekilde, ILGA-Europe ve Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) için Rusça konuşan ülkelerde uluslararası kalkınma işbirliği üzerine çalışmıştır.

3.5 AVRUPA'DA TOPLUMSAL CİNSİYET FARKLILIĞINA SAHİP BİREYLERİN/TRANS BİREYLERİN HUKUK VE SAĞLIK HİZMETLERİ AÇISINDAN DURUMU: RICHARD KÖHLER İLE RÖPORTAJ

Richard, TGEU'nun Politika Yetkilisi olduğundan dolayı, Avrupa'daki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hukuki durumu ile ilgili fazlasıyla bilgiye sahipsin. Avrupa'daki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin özellikle cinsiyetin yasal olarak tanınması ve bu konuyla ilgili gereklilikler noktasındaki değişen hukuki durumları ile ilgili bir genel bakış sunabilir misin? Hangi ülkeler toplumsal cinsiyet kimliğine sahip bireylerin/trans bireylerin isim ve cinsiyetlerini değiştirebilmeleri için yasal önlemler sunmaktadır ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin isim ve cinsiyet değişikliği sürecinde pratikte yaşadıkları sorunlar nelerdir?

Avrupa Konseyi'nin 47 üyesi de ulusal mevzuatlarında hızlı, şeffaf ve erişilebilir şekilde kişilerin belgelerinin değiştirilmesini sağlayan prosedürlerin olması konusunda hemfikir. Buna rağmen, sadece

36 ülke – Almanya, Avusturya, Azerbaycan, Belarus, Belçika, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Slovakya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan – bir çeşit yasal procedure sahiptir ve geriye kalan 13 ülke – Andorra, Arnavutluk, Ermenistan, İrlanda, Kosova, Lihtenştayn, Lüksemburg, Makedonya, Moldova, Monako, San Marino, Sırbistan ve Slovenya - kişilerin cinsiyet kimliğinin tanınmasına yönelik yasal olanağı sunmamaktadır.

Bahsedilen ilk 36 ülkenin hepsinde GID tanısı veya benzeri bir tıbbi/psikolojik kanaat gerekmektedir; bu 36 ülkenin 26'sında zorunlu kısırlaştırma (veya üreme yeteneğinden sürekli şekilde yoksun olma) şartı aranmaktadır; ve yine bu 36 ülkenin 24'ünde

Avrupa kıtası toplamda 50 ükeden oluşmaktadır; 27 ülke AB üyesidir, 47 ülke de Avrupa Konseyi üyesidir. 1989'a dek Batı veya Doğu bloklarına bağlı olarak yaşamış olan ülkeler bugün toplumsal, kültürel ve politik açılardan farklılık göstermektedir. Çeşitli ülkelerde, trans aktivizmi daha geniş bir insan hakları hareketinin parçası olarak son yıllarda ortaya çıkmıştır. Özellikle 2000'lerin ortalarında, trans aktivizmi Avrupa çapında örgütlenmeye başlamıştır. TGEU, Viyana'da gerçek-

leştirilen ilk Avrupa Transgender Konseyi sırasında 2005 yılında kurulmuştur. Bugün TGEU 32 ülkeden 56 üyesi olan kayıtlı bir STK'dır. TGEU Avrupalı yetkililer nezdinde, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin maruz kaldıkları sorunlar konusunda farkındalık artırır, Avrupa trans hareketi için kapasite geliştirme etkinlikleri düzenler ve kendi TVT projesinde olduğu gibi araştırmalar gerçekleştirir veya araştırmaları destekler.

yasal olarak kişinin cinsiyet kimliğinin tanınması için kişinin evliyse boşanması gerekmektedir. Bahsedilen bu detaylar, yasal metinlerde bahsedilen "gereklilikler"dir ve bu gereklilikleri yerine getirmek istemeyen bireylerin cinsiyet kimlikleri yasal olarak tanınmamaktadır. Pratikte ise, başkaca engeller ortaya çıkmaktadır: toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hukuk uzmanlarına yönlendiren ve uzun yasla mücadeleler vermelerine sebep olan ve var olan yasalara nasıl uygulanması gerektiği hakkında herhangi bir fikri olmayan yetersiz, umursamaz ve transfobik kamu yetkilileri gibi. TVT Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açılarında Haritalama'da detaylandırıldığı gibi yasal önlemler ile uygulama arasında ciddi farklar yaşanmaktadır. Mahkeme kararının gerektiği ülkelerde var olan yorucu mahkeme sistemleri ve mahkeme süreçlerindeki yüksek masraflar toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin resmi tanıma erişimlerini engellemekte veya geciktirmektedir. Birçok ülkede, "kapı bekçisi" (gate-keeper)

adı verilen ve GID tanısını koymaya ve dolayısıyla bireylerin belgelerini değiştirme hakkını onaylamaya veya reddetmeye yetkili olan tıbbi uzmanlara başvurmak zorunludur. Bu uzmanların eğitimleri veya niyetleri yetersiz olabilir; dünya görüşleri iki cinsiyete veya sadece heteroseksüelliği sıkışmış olabilir; ve bu insanlar son derece sorunlu bir şekilde tanımlanmış bir ruhsal sağlık "bozukluğu" hakkında tanı koymakla yetkililer ve bahsedilen kriterlere uymayan trans bireylerin süreçlerini tıkayabilirler. Özellikle göçmen olan, oturma izinleri olmayan veya ruhsal ve fiziksel engelleri olan, seks işçiliği yapan, fakir, toplumsal dışlanmaya, sokakta tacize ve polis şiddetine maruz kalan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için yasal olarak cinsiyetin tanınma imkanı ya yoktur (vatandaşlık/oturma izni yokluğu durumlarında) veya var olan bürokratik karmaşa sebebiyle gerçekçi değildir. Sınır olarak kabul edilen yaşın altındaki veya bir başkasının denetimi altındaki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için ise yasal olarak cinsiyetin tanınması imkanı erişim dışıdır.

Bünyesinde çalışmakta olduğun TGEU Orta ve Doğu Avrupa Çalışma Grubu, Orta ve Doğu Avrupa'daki çeşitli ülkelerdeki duruma odaklanmaktadır. Cinsiyetin yasal olarak tanınması süreci ile ilgili bu ülkelerdeki durum nedir ve Batı Avrupa ile bu ülkeler arasında bir kıyaslama yapmak mümkün müdür sence? Hukuki durum ve pratikte ne gibi farklılıklar bulunuyor?

Avrupa'daki bir ülkeyi diğer bir ülkeyle kıyaslamak genellikle zordur ve hatta bazen tek bir ülke içerisindeki durum bile, İsviçre örneğinde olduğu gibi, yasal durum ve uygulama açısından farklılıklar göstermektedir. Yine de diyebiliriz ki, Batı Avrupa'daki ülkeler kendi yasal mevzuatlarında 1980'lerden bu yana kısırlaştırma ve cinsiyet yeniden atama tedavisini öngören son derece sınırlı erişim sistemlerine sahip İsveç örneğini takip etmişlerdir. Sovyetler Birliği'nin parçası olan veya ondan etkilenmiş olan ülkelerde ise, her ne kadar toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey için ameliyat geçirmeden veya kısırlaştırma şartını yerine getirmeden yeni bir dizi belge sunuluyorduydu da, yaklaşım genellikle tıbbi bir yaklaşım idi (sıklıkla tek bir tıbbi komisyon üzerinden ilerlemekteydi). Tabii ki bu sadece teoride böyleydi, pratikte yaşananlar ülkenin ne derece bir hukuk devleti olduğuyula paralel gelişmekteydi. Ancak yine de ameliyat veya kısırlaştırma gerekliliklerini bir kenara bırakan ve Avrupa'da artan derecede kabul gören mevzuat ile ilgili gelişmeleri de görmezden gelemeyiz. Yeni mevzuatın uygulaya konulduğu ülkelerde, dolayısıyla var olan mevzuat en son yaşanan gelişmelere uygun olmaktadır. Balkan ülkelerinde, güçlü bir şekilde ortaya çıkan trans hareketi önerilen yasal önlemleri etkilemiştir. Moldovalı yetkililer cinsiyetin yasal olarak tanınması konusunda aktivistlerden gelen baskılara uzun bir süre direnmişler, ancak Chisinau'da 2012'de Temyiz Mahkemesi'nin verdiği karar sonrası artık başvuru alanı reddedememektedirler. Polonya'da her ne kadar tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınması var olan içtihat üzerin-

den ilerlemiş de olsa, Mayıs 2012'de bu konuyla ilgili mevzuat önerisi Polonya Parlamentosu'na bir aktivist inisiyatifi olarak iletilmiştir. Macaristan'daki durum, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere (GID tanısına sahip olmak koşuluyla) yeni belgeler verildiği için daha olumludur; ancak konuyla ilgili yasal temel zayıftır ve son zamanlarda yasada yaşanması ihtimali olan değişiklikler bir gelişmeden çok gerilemeye de tekabül edebilir. Romanya'da aynı mahkemenin bir vakada başvurucuya tercih ettiği cinsiyetin yasal olarak tanınması hakkını verdiğini, benzer bir başka başvuru-rucunun başvurusunu reddettiğini biliyoruz. Çek Cumhuriyeti'nde var olan mevzuatın zorlukları artırdığını biliyoruz. Ukrayna, Rusya ve Litvanya'daki yasa yapıcıların ciddi sorunlar yaratan yasal durumu ortadan kaldırma niyetinde olmadıkları ortadadır. Litvanya'da, cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınmasını ortadan kaldıracak bir öneri parlamentoda karar için beklemektedir. Rusya ve Ukrayna'daki aktivistler uzun süreden bu yana var olan yasaların işe yaramadığından bahsetmektedirler – ve her iki ülkede trans konuları hakkında konuşmak dahi suç haline getirilirken bu alanda bir gelişme beklemek olanaksızdır.

Batı Avrupa'daki bazı ülkelerde transgender kimlikten veya cinsiyet kimliğinden bahseden ayrımcılık karşıtı yasalar mevcut. Var olan ayrımcılık karşıtı yasalar hakkında bizi bilgilendirebilir misin?

Avrupa'daki ülkelerin neredeyse tamamında ulusal mevzuatta ayrımcılığa karşı bir çeşit koruma mevcut. Ancak yine de mahkemeler ve politika uygulayıcılar toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylere/trans bireylere yönelik ayrımcılığı var olan mevzuat üzerinden yorumlamadığı için cinsiyet kimliğini dahil eden mevzuatlara ihtiyaç var. Avrupa Konseyi'ne üye bütün ülkeler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan ülkelerdir ve kendi ulusal mevzuatlarında eşitlik ve ayrımcılık karşıtlığı prensibinin garanti altına alınacağına dair

güvence vermişlerdir. 2010'da bütün Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde yaşanan ayrımcılıkla mücadele için önlemler sıralayan tavsiyeler üzerinde uzlaşmıştır (Rec (2010)5). Bu tavsiyeler, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin haklarından bahseden ve Avrupa'da türünün tek örneği olan ilk bağlayıcı olmayan devletlerarası hukuk uzlaşmasıdır. 1996'dan bu yana toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler kadınlar ve erkeklerin eşit muamele görmesi noktasındaki AB'nin kurucu prensibi çerçevesinde değerlendirilmiştir. İstihdam ve mal ve hizmetlere erişim ile ilgili var olan ayrımcılık karşıtı mevzuat, cinsiyetin yeniden atanması sürecini de kapsamaktadır ve 2007'de tüm AB ülkelerinin bu mevzuatı kendi ulusal mevzuatlarına entegre etme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Ancak beş yıl geçmesine rağmen durum değişmemiştir: Avrupa'daki 35 ülkede (Andorra, Avusturya, Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Bulgaristan, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hollanda, İrlanda, İtalya, İzlanda, Kıbrıs, Kosova, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Makedonya, Malta, Moldova, Monako, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, San Marino, Slovenya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan) cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılığa karşı koruma yoktur. Cinsiyet kimliğinin ayrımcılığa karşı korunduğu mevzuatların olduğu ülkelerde ise az sayıda toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey ve ulusal insan hakları yapıları bu durumdan haberdardır. İlginç olan bir şey de, cinsiyet kimliğini kendi mevzuatlarına ekleyen az sayıdaki Balkan ülkesi (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ ve Sırbistan) bunu AB'ye girişte zorunluluk olduğu için yapmışlardır. Yine de cinsiyet kimliğinin bir şekilde mevzuata dahil edilmiş olması güçlü bir sivil haklar hareketinin varlığını göstermektedir. Bu yasaların ne derece uygulandığı veya pratikte bu yasalara erişimin ne derece yeterli olduğu zaman içerisinde görülecektir.

Her ne kadar bazı Batı ülkelerinde cinsel yönelimi dahil eden nefret suçları mevzuatı mevcut olsa da, trans-spesifik nefret suçları mevzuatı sadece Hırvatistan, Gürcistan, Macaristan ve İskoçya'da uygulamaya sokulmuştur. Bu konu hakkında detay verir misin?

Avrupa Konseyi'nin LGBT Tavsiye Kararı (Rec(2010)5) açık bir şekilde önyargı motivasyonlu suçlardan etkin, hızlı ve tarafsız soruşturma öngöreci açık şekilde bahsetmekte, devletlerin önyargı motivasyonunu ağırlaştırıcı sebep olarak dikkate almasını, mağdurlar ve tanıkların korunmasını ve onları bu suçları rapor etmeye teşvik etmesini istemektedir. Suç mağdurlarının haklarını güçlendirme amacıyla gündeme getirilen bir öneride Avrupa Komisyonu, cinsiyet kimliğini de dahil edecek şekilde çeşitli mağdur türlerinden ve bu mağduriyetlerin ortaya çıkma koşullarından (kırılganlık) bahsetmiştir. Aktivistler bu öneri için ve "önyargı suçu" tanımının dahil için yoğun çaba harcamışlardır. Ulusal düzeyde, İskoçya, trans bireyleri dahil eden nefret suçları mevzuatına sahip ilk ve uzun bir süre de tek ülke olmuştur. Yerel aktivistlerin ülkelerindeki diğer gruplarla işbirliği olmasaydı, böylesi kapsayıcı yasaların oluşturulması mümkün olmazdı. Yasada bugün gördüğümüz tanım, futbol sırasında bazı tezahüratların yasaklanmasıyla ilgili bir yasayla gündeme gelmiştir. Bu yasada dile getirildikten sonra aynı tanımın nefret suçları mevzuatına dahil edilmesi aktivistler için kolaylaşmıştır. Aynı şekilde, cinsiyet kimliği Hırvat nefret suçları kanununa, daha önce gönüllülük ile ilgili bir yasada bahsi geçtiği için aktivistler tarafından kolayca dahil edilebilmiştir. Özellikle Batı Avrupa'daki diğer ülkeler, var olan nefret suçları yasalarını yeniden tartışmaya açmak veya yenilerini gündeme getirmek konusunda çekingendirler. Aktivistler arasında, failinin birey veya toplum olduğu Transfobiyle mücadele konusunda var olan ceza sisteminin etkinliği konu-

sunda tartışmalar mevcuttur. En son, Macaristan'da cinsiyet kimliği nefret suçları mevzuatına dahil edilmiştir.

Bazı ülkeler cinsiyet kimliği/ifadesi temelindeki ayırıcılığı veya cezalandırmayı sığınmacılık hakkı tanımak noktasında dikkate almaktadır. Avrupa'daki sığınmacılık mevzuatı hakkında bilgi sunabilir misin?

Avrupa'daki sığınmacılık hakkına erişim birçok toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey için önemli bir başlık olarak gündemde kalacaktır. Çoğu kişi Avrupa'ya sonunda haysiyet, barış ve özgürlükler içerisinde ve de kendi cinsiyet kimlikleri veya ifadeleri doğrultusunda rahatça yaşamak için geliyor. Avrupa Konseyi'nin LGBT Tavsiye Kararları (2010(5)) hükümetlere kendi sığınmacılık mevzuatları noktasında cinsiyet kimliği temelinde cezalandırılma korkusunu dahil etmeleri ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin yaşamı veya özgürlüklerinin tehdit altında olduğu ülkelere geri gönderilmeleri çağrısında bulunmuştur. AB, Aralık 2011'de Kalifikasyon Direktifi (Direktif 2011/95/EU) adlı sığınmacılık mevzuatının bir bölümünü, cinsiyet kimliği temelinde cezalandırma korkusunu dahil edecek şekilde genişletmiştir. Bu Direktif, bütün AB ülkeleri için bağlayıcıdır; ancak uygulamanın kalitesini ileriki süreçte görmemiz gerekiyor. Önceden toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/trans sığınmacılar için üç ülkede güvence vardı (İzlanda, Portekiz ve İspanya). Diğer ülkelerdeki vakalar ise ne yazık ki bazen şaşırtıcı ve değişik sonuçlar doğuracak şekilde değerlendirilmektedir. Örneğin, AB üyesi olmayan İsviçre Balkanlar'dan bir trans erkeğe sığınma hakkı tanımıştır; ancak bu bireyle ilgili geri gönderilme riski yasal olarak her zaman mevcuttur. İsveç'te ise, Rusya'dan gelen bir trans kadının sığınma hakkı, Rusya'da eşcinsel çiftlerin "gizli" şekilde yaşama imkanları olduğu gerekçeyle (trans kadını eşcinsel kategorisinde değerlendirerek) reddedilmiştir. 2011 yazında ise Türki-

ye'den Avusturya'ya gelen bir trans kadının sığınma hakkı, özellikle prosedürel hatalar sebebiyle reddedilmiştir; ancak ulusal ve uluslararası düzeyde oluşan tepki sebebiyle geri gönderilmesine 24 saat kala dosyası yeniden açılmıştır.

Avrupa'daki, tıbbi olarak denetlenen hormon terapisi ve GRS de dahil olmak üzere, sağlık hizmetleri durumu hakkında bizi bilgilendirebilir misin? Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki durum, diğer ülkelere göre değişiklik göstermekte midir? Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler trans-spesifik sağlık hizmetleri için başka ülkelere gidiyorlar mı?

İnsan Hakları Komiseri'nin araştırması, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sağlık hizmetlerine erişim noktasında yaşadıkları sıkıntıları gözler önüne sermiştir. Bazı ülkelerde hala konu hakkında yeterli bilgiye sahip sağlık personelinin bulmak son derece güçtür. Bilgi eksikliği ve önyargılar, sağlık personelinin yeterli şekilde ve zamanında toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin taleplerine cevap vermelerini engellemektedir. Örneğin, İrlanda'da sadece bir adet endokrinolog hormon tedavisini uygulayabilmektedir. Ukraynalı bir STK tarafından yürütülen bir trans araştırmasına katılanların hiçbiri hormon tedavisi sunabilecek bir doktor ismi verememiştir. TvT Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açılarından Haritalama Avrupa'da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin, ülkede var olan protokollere rağmen, tıbbi denetim olmadan hormon aldıklarını göstermiştir. Psikiyatrik tanı süreci gibi yük oluşturan gereklilikler kaliteli sağlık hizmetlerine erişimi engellemektedir. Diğer bir deyişle, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler karaborsadan hormon satın almaya ve tıbbi denetim olmadan onları kullanmaya itilmektedirler. Bu durum da ciddi sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Tıbbi açıdan denetlenen hormon terapilerine ulaşmada yaşanan sorunlar GID tanısı veya gerçek yaşam tecrübesi gibi gerek-

lilikler sonrasında sunulan trans-spesifik sağlık hizmetleri sebebiyle daha da karmaşık hale gelmektedir. Hollanda, Danimarka ve İsveç gibi ülkelerde ulusal düzeyde var olan tedavi imkanları sadece sınırlı sayıda kurumda mevcuttur. Danimarka'daki tek yetkin kurum 1996 ile 2005 arasında kendisine yapılan başvuruların yüzde 63'ünü reddederken, aynı dönemde İsveç'teki kuruma yapılan başvuruların yüzde 91'i kabul edilmiştir. Avrupa'da trans-spesifik sağlık hizmetlerine erişim için başka ülkelere (ve kıtalara) sehayat etme durumu söz konusudur; daha küçük ülkeler GRS hizmeti sunmak konusunda yetersizdir. Komiser'in çalışması 28 Avrupa ülkesinde GRS hizmetinin son derece farklı kalite ve erişim özelliklerine rağmen sunulduğu; diğer 13 ülkede ise kendi ülkelerinde hiçbir imkan olmadığı için toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin başka ülkelere seyahat ettikleri belirtilmiştir. AB içerisinde sınırlar arasında gerçekleştirilen sağlık hizmetlerinin ulusal sağlık güvencesi tarafından karşılanması gerekmektedir – tabii ki trans-spesifik sağlık hizmetleri bu güvenceye dahil ise. Buna rağmen, başvuruçuların çoğu bu imkandan haberdar değildir.

2009'da, Avrupa Konseyi İnsan Hakları eski Komiseri Thomas Hammerberg, üye devletlere 12 tavsiyede bulunan İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği başlıklı Konu Belgesi'ni yayımladı. Bu belge toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ve aktivistler açısından ne gibi bir öneme sahiptir, 2009'dan bu yana ne gibi gelişmeler yaşanmıştır ve en büyük zorluklar neler olmuştur?

Hammerberg'in Konu Belgesi'nin geliştirilmesi ve yayımlanması, Avrupa Konseyi'nin LGBT Tavsiye Kararı'yla aynı döneme denk düşmüştür. Önceki Komiser'in toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin insan hakları için ortaya sürekli koyduğu destek ve farkındalık artırma çabası olmasaydı Avrupa trans hareketinin nerede olacağı konusunda tartışma yürütülebilir. Komiser'in çabaları Portekiz cinsiyet kimliği yasasının göreceli olarak hızlı ve ilerici şekilde oluşmasına ve 2011'de İsveç'te yürütülen kısırlaştırma koşulunun kaldırılması tartışmasına etki etmiştir. Bizler kendisinin çeşitli etkinliklerde toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hakları için yaptığı konuşmaları biliyoruz; fakat kim bilir kaç kapalı toplantıda veya görüşmede ulusal yasa yapıcılar veya karar vericiler ile bu konuları konuşmuş ve onları adım atmaya davet etmiştir.

2009'da, Avrupa Konseyi İnsan Hakları eski Komiseri Thomas Hammerberg, aşağıdaki tavsiyeleri içeren İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği başlıklı bir Konu Belgesi yayımlamıştır:

AVRUPA KOSEYİ ÜYE ÜLKELERİNE TAVSİYELER¹⁰⁰

Üye devletler:

1. Uluslararası insan hakları standartlarını ayırım gözetmeden uygulamalı ve ulusal ayrımcılık karşıtı mevzuatta cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığı açık şekilde yasaklamalıdır. Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Uygulanması Üzerine Yogyakarta Prensipleri, bu alandaki ulusal uygulama için rehber olarak kullanılmalıdır;
2. Transgender bireyler için transfobik suçlar ve vakalara karşı onları koruyacak bir nefret suçları mevzuatını oluşturmalıdır;
3. Transgender bireylerin isim ve cinsiyetinin doğum belgeleri, kimlik belgeleri, pasaportlar, eğitim sertifikaları ve diğer benzer belgelerde değiştirilebilmesi için hızlı ve şeffaf prosedürler oluşturmalı;
4. İsim ve cinsiyet değişikliğini düzenleyen kanunlarda kişinin cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması için gereken kısırlaştırma ve diğer zorunlu tıbbi tedavilerini kaldırmalı;
5. Hormon tedavisi, ameliyat ve psikolojik destek gibi cinsiyet yeniden atama prosedürlerini transgender bireyler için erişilebilir kılmalı ve bu hizmetlerin kamu sağlık güvencesi tarafından geri ödenmesinin yolunu açmalı;
6. Transgender bireylerin cinsiyet değişikliği sonrasında devam eden evlilikleri ile ilgili kısıtlamaları kaldırmalı;
7. Emek piyasası, eğitim ve sağlık hizmetleri alanlarında transgender bireyler tarafından karşılaşılan ayrımcılık ve dışlanma ile mücadele etmek amacıyla politikalar hazırlamalı ve uygulamalı;
8. Kendilerini ilgilendiren politikalar ve yasal önlemler geliştirirken ve uygularken transgender bireyleri ve örgütlerini sürece dahil etmeli ve onlara danışmalı;
9. Transgender bireylerin hakları ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık ile ilgili insan hakları eğitim programları ve farkındalık artırma kampanyaları düzenlemeli;
10. Psikiyatristler, psikologlar ve pratisyen hekimler de dahil olmak üzere sağlık hizmeti çalışanlarına, transgender bireylerin ihtiyaçları ve hakları ile kişilerin haysiyetine saygı ile ilgili eğitimler vermeli;
11. Transgender bireylerin insan hakları hassasiyetlerini, eşitlik kurumları ile ulusal insan hakları yapısının faaliyetleri kapsamına almalı; ve
12. Transgender bireylerin, özel yaşamları ile ilgili maruz kaldıkları ayrımcılık ve hoşgörüsüzlük de dahil olmak üzere, insan hakları durumlarıyla ilgili veri toplamak amacıyla araştırma projeleri geliştirmelidir.

TVT YAYIN DİZİSİ'NDE YEREL HAREKETLERİ DESTEKLEMELERİ AMACIYLA İLGİLİ KONU BELGESİ'NİN BEŞ DİLE ÇEVİRİSİ GERÇEKLEŞTİRİLMİŞTİR:

- **SAYI 1:** Derechos humanos e identidad de género – Informe temático (İspanyolca)
- **SAYI 2:** Menschenrechte und Geschlechtsidentität – Themenpapier (Almanca)
- **SAYI 3:** Tozsamosć płciowa a prawa człowieka – Dokument tematyczny (Lehçe)
- **SAYI 4:** I Diritti Umani e l'Identità di Genere - Issue Paper (İtalyanca)
- **SAYI 5:** Direitos Humanos e Identidade de Género – Relatório Temático (Portekizce)

Bu çevirilere aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

www.transrespect-transphobia.org/en_US/tvt-project/publications.htm

3.6 OKYANUSYA'DA HUKUK VE SAĞLIK HİZMETİ AÇILARINDAN DURUM

3.6.1 Giriş

Okyanusya'da çok bilinen Avustralya, Yeni Gine ve Yeni Zellanda (ki bir Maori sözcüğü olan Aotearoa olarak da adlandırılmaktadır) dışında, Mikronezya, Melanezya ve Polinezya gibi birçok Pasifik Adası da bulunmaktadır. Dolayısıyla Okyanusya politik, kültürel ve ekonomik açılardan son derece heterojen bir yapıya sahiptir. Aynı durum bölgedeki birçok ülke ve adadaki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey ve kendi toplumsal durumları için de geçerlidir. Birçok adada, Batılı kadın-erkek ikiliği ve trans bireylere dair kavramlardan farklılaşan bir toplumsal cinsiyet çeşitliliği mevcuttur ve birçok ada Batılı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği farklılığını tanımamaktadır. Geleneksel, yeniden dolaşıma sokulmuş veya yeni üretilmiş yerel terimler Aborijin Avustralyası'nda brotherboy, sistergirl; Aotearoa/Yeni Zellanda'da tangata ira tane, takatāpui wahine ki tāne, takatāpui tāne ki wahine, hinehi, hinehua; Cook Adaları'nda akawaine, Fiji'de vakasalewalewa; Havai'de mahu; Samoa'da fa'afafine ve fa'atama; Tahiti'de rae rae; Tonga'da leiti ve fakaleiti; ve Tuvalu'da pinapinane'dir. Dünyanın çeşitli yerlerindeki toplumsal cin-

siyet çeşitliliğine dair bütün kimlikleri yeterli şekilde temsil edecek bir terimin olmaması dolayısıyla, leitis, fa'afafine ve diğer kavramlar uluslararası bağlamda Batılı kavramlar olan "trans", "toplumsal cinsiyet farklılığına sahip" veya "LGBT" gibi terimlerin altında yer edinmektedir.

Daha önceden bahsedilmiş olan heterojenliğin bir sonucu olarak, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sağlık hizmetleri özelindeki durumu bir yanda Avustralya ve Yeni Zellanda diğer yanda da Pasifik Adaları olmak üzere bölgedeki ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Avustralya ve Yeni Zellanda, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler için yasal olarak cinsiyet kimliğinin tanınmasını imkan dahilinde tutmakta, cinsiyet kimliğini içeren bir ayrımcılık karşıtı yasa ile nefret suçları yasasına sahip ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri suçlu haline getirmemekte, cezalandırmamaktadır. Her iki ülkede de tıbbi olarak denetlenen hormon terapileri ve GRS hizmeti mevcuttur ancak sadece Yeni Zellan-

“ Asya Pasifik bölgesinden trans erkekler ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler 2. Asya Pasifik Outgames İnsan Hakları Konferansı öncesinde düzenlenen Trans ve İnterseks Ön Konferansı’nda, Mart 2011, Wellington, Yeni Zelanda.

da’da trans-spesifik sağlık hizmetleri devlet tarafından fonlanmaktadır. Buna rağmen, her iki ülkede de cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler tıbbi deteim olmadan hormon almaktadır. Avustralya ve Yeni Zelanda’da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin sahip olduğu göreceli iyi hukuk ve sağlık açılarından durum Pasifik Adaları’nda mevcut değildir. Cinsiyet kimliğinin kısmen tanınması sadece isim değiştirmenin mümkün olduğu Tonga’da mevcut olan bir durumdur. Ayrımcılık karşıtı mevzuat Fiji, Papua Yeni Gine ve Samo’da bulunmaktadır. Bunun karşısında Samoa, Solomon Adaları ve Tonga’da toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri suçlu haline getiren bir mevzuat vardır. Örneğin Tonga’da, “corss-dressing” yasasıdır. Ancak yine de böyle bir yasanın varlığı ülkedeki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin durumunun olumsuz olduğu anlamına gelmemektedir. İlgili TCİP bölümünde ve bundan sonraki röportajda Joleen Mataele’nin de belirttiği gibi, Tonga’daki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler açısından yaygın bir Trans-saygı da mevcuttur. Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin Tonga

veya Samoa’da cezalandırıldığına dair bir rapor mevcut değildir; ancak Papua Yeni Gine ve Solomon Adaları’ndaki eşcinsellik karşıtı ve büyük-ahlaksızlık karşıtı yasalar bu bireyleri hedef almaktadır. Bu noktada Melanezya ve Polinezya’da farklı bir durum vardır. Özellikle Pasifik Adaları’nda var olan yasalar ile pratikte yaşananları ayırmakta fayda vardır. Pasifik Adaları’nda trans-spesifik sağlık hizmetleri mevcut değildir. Cook Adaları, Fiji, Samoa ve Tonga gibi adalarda, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler tıbbi denetim olmadan hormon almaktadırlar. Bu gibi sonuçların gelecekte tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir, zira TvT’nin bu bölgedeki verileri diğer bölgelere kıyasla kapsamlı değildir.

Takip eden bölümde, araştırmamızı Pasifik Adaları’nda koordine eden Joleen Mataele ile yapılan röportajda ve Avustralya’nın farklı eyaletlerindeki durumu özetleyen Peter Hyndal’ın özet konuk katkısı içerisinde bu ve benzeri boyutlar değerlendirilecektir.

**3.6.2 “Tonga’daki cross-dressing karşıtı yasalar bizi etkilemiyor – günün istediğimiz bir zamanında ve hatta işte bile kadın kıyafetleri giyebiliriz.”
Joleen Mataele ile röportaj**

Joleen, sen TVT Hukuki ve Toplumsal Durum Haritalamasını Okyanusya’da, özelde de Cook Adaları, Fiji, Kiribati, Papua Yeni Gine, Samoa, Solomon Adaları, Tokelau ve Tonga’da koordine ettin. Bize bu adalarda cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması noktasında toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin durumunu anlatabilir misin? Bizdeki verilere göre, bu adalarda toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin yasal isimleri ve cinsiyetlerini değiştirmeleri için bir yasal önlem mevcut değil. Kişilerin isim ve cinsiyetlerini değiştirebilmek için seçtikleri başka yollar mevcut mu? Bu konu yerel topluluklar için son raddede önemli bir konu mu sence?

Kiribati, Tokelau ve Solomon Adaları gibi birçok Pasifik adasında, kişinin kendi ismi ve cinsiyetini değiştirmesi yasadışıdır. Buna rağmen Tonga’da

bireyler 2010 yılından itibaren Tonga vatandaşı olmaları koşuluyla kendi seçtikleri isimleri seçmeye başlamışlardır. Leitiler de bu imkandan faydalanmaktadır.

Bazı Pasifik adalarında sömürgeci güçler tarafından ya da misyonerlerin etkisiyle “cross-dressing” suç haline getirilmiştir. Bazı ülkelerde bu yasaların varlığına rağmen, uygulanmaları gibi bir durum söz konusu değildir. Bu durumun Samoa ve Tonga’daki fa’afafine ve leiti toplulukları için anlamı nedir? Bu durum onların gündelik hayatlarını etkilemekte midir?

Hayır, bu yasalar bizi hiçbir şekilde etkilemiyor. Eğer bir hükümet kurumu veya bankada çalışmıyorsanız, diğer işlerinizde veya gün içerisinde kadın

RÖPORTAJ

Joleen Mataele Tonga Leiti Derneği'nin (TLA) kurucusu ve şimdiki başkanı ve Pasifik Cinsel Çeşitlilik Ağ'ının (PSDN) başkanı ve kurucularından biridir. Mataele ayrıca ülkede iyi tanınan bir şarkıcı ve performans sanatçısıdır; ayrıca bütün Okyanusya'dan ve diğer bölgelerden toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin katıldığı "Miss Galaxy" adlı yıllık yarışmaları organize etmektedir. Joleen aynı zamanda bir restoranın da işletmecisidir.

kiyafetleri ile dolaşabilirsiniz. Özel sektör için istediğimiz herhangi bir kıyafeti giyebilmekteyiz.

Bu durum sence bir ayrımcılık türü müdür?

İki şekilde de algılanabilir ancak özel sektör için çalışırken kendimizi rahat hissediyoruz. Aynı zamanda, kamu kurumlarında çalışan transgender bireyler veya eşcinsel erkekler her ne kadar erkek kıyafetleri de giyseler, sesleri veya tavırları feminen tavırlar. Ancak yine de cinsel yönelimleri dolayısıyla ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar.

Papua Yeni Gine'de, "aynı cins ile ilişki"yi yasaklayan yasalar evlerinden dışarı çıktıklarında toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef almakta ve cezalandırmaktadır. Bu konuda bazı örnekler verebilir misin?

Ülkenin bazı varoşları veya köylerinde bu durum bazı kültürel ritüeller sırasında geçerli değildir -

örneğin, erkek çocuğun babası veya amcasının spermini alıp gerçek bir erkek olduğunu kanıtlanması gibi. Ama toplumsal bir olguya dönüşüp iki erkek arasındaki cinsel ilişkiye tekabül ettiğinde bu durum yasadışı hale gelir. Papua Yeni Gine'de "sodomi" veya "büyük ahlaksızlık" eylemleri, ki iki erkek arasında gerçekleştirilmesi gerekir - yasadışıdır. "Sodomi" için öngörülen maksimum ceza 14 yıl haptir.

Verilerimize göre, birçok adada insanlar tıbbi denetimden uzak şekilde hormon almaktadır. Bu durumun yerel topluluklar için ne anlama geldiğine dair bize detay verebilir misin?

Uygun hormon terapileri mevcut değil. Denizaşırı ülkelerden hormon temin etmek ise son derece pahalı. Pasifik adalarında bulunan tek şey Diane 35 gibi hamilelik önleyici doğum kontrol hapları. Bazen bizim kızlar bunları denizaşırı ülkelerdeki arkadaşlarından ediniyorlar ancak bu durum kendi

vücutları için uygun olmayabileceğinden risk taşı-
maktadır. Bu hapların yan etkileri şu şekilde olabi-
liyor: kişiler çok hızlı ve fazla kilo alıyor, yeme alış-
kanlıklarını kontrol edemiyor, deride reaksiyonlar
görülebiliyor ve çok fena migren ağrılarına sahip
olabiliyorlar.

**Yine verilerimize göre, yukarıda adı geçen adaların
hiçbirinde GRS hizmeti bulunmuyor. Bu adalarda
yaşayan topluluklar için bir sorun teşkil ediyor mu
bu durum?**

Toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans
bireyler ameliyat olmak istiyorlar mı?
Bazıları istiyor ama çoğu trans birey için bu bir
sorun değildir.

**Sana göre bölgedeki toplumsal cinsiyet kimliğine
sahip bireyler/trans bireyler için sağlık hizmetleri
konusunda en can alıcı mesele nedir?**

Eğer bir cinsiyet yeniden atama ameliyatı ge-
çirmeyeceksen, bu pek bir sorun teşkil etmiyor
HIV/AIDS konusundaki farkındalık konusunda ise,
trans toplumunun kendisinin savunuculuk çalış-
ması yapması ve HIV testleri veya daha iyi sağlık
hizmetleri için mücadele vermesi gerekiyor.

**Araştırmamıza göre, transfobik şiddet Fiji, Papua
Yeni Gine ve Yeni Kaledonya gibi adalarda bir sorun
iken Samoa ve Tonga gibi adalarda ise pek bulun-
mamakta ve aksine Trans-saygı örnekleri ile karşı-
laşmaktayız. Bu bilgiyi onaylıyor musun? Onaylıyor
isen, bize Transfobi ve Trans-Saygı ile ilgili örnekler
verebilir misin?**

Durum şu şekildedir: Melanezya'daki ülkeler
zordur, Polinezya ise bu durum kendi kültürlerinin
bir parçasıdır. Polinezya adalarında kendimiz gibi
olabiliriz ve bu şekilde işe, markete, dans etmeye,

sinemaya, kiliseye gidebiliriz. Aynı şekilde ayrımcı-
lığa da uğramıyoruz. Melanezyalılar için ise durum
farklıdır ve trans bireyleri ya gece vakti ya da şehir
merkezlerinde görebilirsiniz. Çoğu zaman eğer
kadın kıyafetleri ile dışarı çıktıklarında polis tara-
fından durdurulmakta ve neden kadın gibi giyin-
dikleri sorulmaktadır; bazıları ise ciddi şekilde dö-
vülmektedir.

**PSDN 2007 yılında kuruldu. PSDN'in kurulması yerel
toplulukların aktivizmine nasıl yansıdı, bunu bize
anlatabilir misin?**

PSDN aracılığı ile diğer Pasifik adalarına erişimi-
miz kolaylaştı, ki bu adalarda hiçbir zaman trans ör-
gütleri olmamıştır. Başladığımız günlerde, sadece
dört üye ülkeden örgüt bulunmaktaydı, şimdi ise
8 ülkeden üyemiz ve 3 destekçi ülkemiz bulunuyor
üye olarak.

**Sence Pasifik adalarındaki toplulukların aktivizme-
ri uluslararası trans hareketine nasıl eklemlendi? Bu
nuktada ne gibi değişiklikler görüyorsun?**

Biz işleri Pasifik'te farklı şekilde yürütüyoruz; biz
kendi topluluklarımıza tek ailenin üyeleri gibi yak-
laşıyoruz; diğer bir deyişle, biz eğer arzuladığımız
saygıya erişmek istiyorsak, kendi kültürel değerle-
rimizle birlikte mücadele etmeliyiz.

**Cinsiyet kimliğinin uluslararası insan hakları söyle-
mine, Haziran 2011 BM Cinsel Yönelim ve Cinsiyet
Kimliği Kararı'nda olduğu gibi, eklemlenmesi sonu-
cunda bu bölgede herhangi bir gelişme yaşandı mı?**

Tabii ki. Çok fazla şey tartışıldı fakat henüz bir şey
karara bağlanmamış değil. Fiji'de ise 2010'de eşcinsel-
lik yasası olmaktan çıkarıldı.

Amerikan Samoası'ndaki Fa'afine Cemiyeti'nden Shevon Matai bir röportajında şunları söylemiştir: ¹²¹

Bunu yapabilmek için Hava'i'ye gitmemiz gerekiyor. Amerikan Samoası'nda yaşayanların hormon terapisi almasından bahsediyorum. Bazı kızlar ise Tayland ve Filipinler'e gidiyor. Amerikan Samoası'nda hiçbir şey yok. Bu konferansta da [2. Asya Pasifik Out-games İnsan Hakları Konferansı, Wellington, Yeni Zelanda, Mart 2011] östrojen hormonu ile ilgili bir şeyler duymak isterim. Nasıl erişebiliriz? Kötü yan etkileri nelerdir? Bilmek istediğimiz şeyler bunlar.

Fiji Transgender Güçlendirme Ağı'ndan Selina şunları söylemiştir: ¹²²

[2010'dan bu yana] Fiji'de cinsel yönelim konusunda haklarımız var. Ama sorun insanların, özellikle de yetkililerin kanunu anlamaması: kanunu kendileri dahi bilmiyor, cinsel yönelimin ne anlama geldiğini bilmiyorlar. Transgender bireyler ile ilgili ise hiçbir şey bilmiyorlar.

KONUK KATKISI

Peter Hyndal 2003'ten bu yana toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hakları alanında aktif şekilde lobicilik yapmaktadır ve A Gender Agenda (AGA: www.genderrights.org.au) adlı STK'nın da kurucu üyesidir. AGA, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler ile çalışmaktadır; bunlar transseksüeller, transgender bireyler, interseks bireyler, cross-dresser bireyler ve diğer toplumsal cinsiyet normlarına uymayan veya farklılığına sahip olan bireyler. AGA, trans ve interseks bireyler için insan hakları temelli yasal reformlar yapılması amacıyla başarılı bir şekilde eyalet düzeyinde ve ulusal düzeyde lobicilik çalışmaları gerçekleştirmektedir. AGA aracılığıyla Peter aynı zamanda Avustralya'da bulunan trans ve interseks örgütlerinin ulusal ağı ile yasal reform noktasında çalışmalar yürütmektedir.

3.6.3 Avustralya toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hukuk ve sağlık hizmetleri açısından durumu

A. HUKUKİ DURUM

a. Tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınması: İsim ve cinsiyet değişikliği

Avustralya'da tercih edilen cinsiyetin yasal olarak tanınmasına yönelik bir mevzuat bulunmaktadır ve kişilerin isimlerini değiştirmeleri kolaydır. Her ne kadar çeşitli eyaletler kendi gerekliliklerini ortaya koymuşlarsa da, isim değiştirmek orijinal doğum kayıtları nerede olursa olsun kolay bir idari süreçtir. Avustralya'nın Başkent Bölgesi hariç, bireylerin isim değişikliklerini kaydeden bütün sertifikalar aynı zamanda bu bireylerin cinsiyetlerini de belirtmektedir çünkü cinsiyet de doğum sertifikalarında kayıtlıdır.

Doğum sertifikalarındaki değişim eyalet veya bölge bazında değerlendirilmektedir. Her ne kadar her bölgedeki uygulama değişse de, her eyalet ve bölgede doğum sertifikasında cinsiyet değişikliği yapılabilmesi için kişilerin boşanmaları gerekmektedir. 2011 tarihli bir Yüksek Mahkeme

kararı sonrası Batı Avustralya ve muhtemelen Cüney Avustralya'da, bireylerin cinsiyet değişikliğini tanınması için ameliyat ile gerçekleştirilen kısırlaştırmanın tıbbi kanıtına ihtiyaç duyulmayacaktır. Denizaşırı ülkelerde doğmuş ancak Avustralya'da yaşayan bireylerin ise yasal açıdan cinsiyet değişikliği, kişilerin kendi geldikleri ülkedeki kayıtların değiştirilmesi sonrasında ancak Avustralya'da da değiştirilebilmektedir.

2011'de pasaportlarda gösterilen cinsiyetler ile ilgili yeni bir politika yürürlüğe girmiştir; artık kişiler pasaportlarında F, M ve X olarak kendi cinsiyetlerini belirtebileceklerdir. Kişilerin kendi istedikleri cinsiyet kimliğinin pasaportları üzerinde görünebilmesi için herhangi bir hormonal veya operasyonel bir müdahaleye ihtiyaç yoktur; sadece bir doktordan alınacak destek mektubu yeterlidir.

Cinsiyet değişikliğinin tanınması noktasında eyalet ve bölge düzeylerinde ve ulusal düzeydeki hükümetlerin birbirleriyle çelişen prosedürleri

mevcuttur. Bazıları değiştirilmiş bir doğum sertifikası istemektedirler (bu da bütün durumlarda kişinin bir kısırlaştırma operasyonu geçirmesi demektir). Çoğu ise kişinin pasaportunda belirtilen cinsiyeti kabul edecektir.

c. Ayrımcılık karşıtı mevzuat ve nefret suçları mevzuatı

Avustralya'da ayrımcılık ve nefret suçlarına karşı korunma noktasında iki aşama mevcuttur. Birçok eyalet ve bölge trans bireyler ile ilgili bir tür mevzuat temelli koruma sağlamaktadır. Bu da genellikle kişinin "transseksüel" kimliği ve cinsiyet kimlikleri üzerinden gerçekleşmektedir. Bazı içtihat örnekleri, cinsiyetlerini değiştiren ve doğum sertifikalarında bunu ifade eden trans bireyler için (çoğu durumda operasyon sonucu kısırlaştırmayı gerektirir) diğer trans bireylere kıyasla daha fazla koruma sağlamaktadır. Halihazırda cinsiyet kimliği temelinde ulusal düzeyde herhangi bir yasal koruma mevcut değildir ancak şu anki hükümet bu konuda bir çalışma hazırlığı içerisinde. Nefret suçları mevzuatı ise mağdur açısından yüksek bir ispat yükü getirdiği için etkin bir şekilde kullanılabilirdiği durumlar nadirdir.

B. SAĞLIK HİZMETLERİ DURUMU

Trans-spesifik sağlık hizmetleri

Avustralya'daki trans bireyler için tıbbi bakımı belirleyen herhangi bir standart mevcut değildir ve bu durum trans-spesifik tıbbi hizmetlere erişimin gereklilikleri noktasında tutarsızlık demektir. Trans bireyler sağlık personeli ile genellikle olumsuz bir iletişimden bahsetmektedir. Çoğu sağlık personeli konu hakkında son derece az bilgiye sahiptir. Birçok trans birey sağlık bakım hizmetlerine erişebilmek için uzun yolculuklar yapmaktadır.

Hormonlara erişim mevcuttur ancak özellikle geçiş süreci için kullanılmaktaysa hormonlar devlet tarafından fonlanmamaktadır. Ancak, geçiş süreci dışındaki bir ihtiyaçları dolayısıyla hormon ihtiyaçları olduğunu belirten trans bireylerin devlet tarafından karşılanan hormonlara erişimi olabilmektedir. Her ne kadar hormon önerebilmek için sağlık personelinin psikiyatrik tanı koyması gerekmeğe de, bu uygulamadan uzaklaşan bir eğilim güç kazanmaktadır.

Trans kadınlar için cinsiyet yeniden atama ameliyatları bulunuyor olsa da, masrafların kamu kurumları tarafından karşılanma oranı çok düşüktür ve bu sebeple çoğu trans kadın denizaşırı ülkelere giderek bu ameliyatı gerçekleştirmektedir. Trans erkekler için mastektomi yaptırma imkanı mevcuttur. Bazı özel durumlarda, bu ameliyatların masrafları kamu sağlık sistemi tarafından karşılanmaktadır. Trans erkeklerin Avustralya'da ihtiyaç duydukları diğer ameliyatları gerçekleştirmeleri mümkün değildir. Psikiyatrik tanı, yasal bir gereklilikten çok uygulamada istenen bir durumdur.

A. KÜRESEL “TRANSFOBİYE KARŞI TRANS-SAYGI” PROJESİNİN ÖZET TARİHİ VE YAPISI

TCİP, daha sonra TvT Projesi olarak anılan projenin temelini oluşturmaktadır. Proje ilk defa 2009’un ilk yarısında gönüllü bir çaba olarak Carsten Balzer (Carla LaGata) tarafından TGEU ile çevrimiçi dergi Liminalis – Journal for Sex/Gender Emancipation and Resistance’in (Liminalis – Cinsiyetin/Toplumsal Cinsiyetin Kurtuluşu ve Direniş Dergisi) ortak bir çalışması olarak başlamıştır. Daha sonra TGEU’nun yönetim kurulu üyesi olan Balzer’a TGEU adına, Amets Suess ile birlikte bir TGEU nefret suçları ve şiddet projesi geliştirmesi yetkisi verilmiştir. Bu araştırma projesi kapsayıcı bir küresel formatta TCİP’i ana ayaklarından bir olacak şekilde dahil ederek tasarlanmıştır. Şu an TGEU’nun Direktörü olan Julia Ehrt, projenin başlangıcından bu yana danışman olarak projeyi desteklemiştir.

Açık Toplum Vakfı (OSF) projeyi 2010 Ocak’ından sonra kısmen desteklemiştir; bu destek kapsamında TCİP araştırması devam etmiş, projenin web sayfası ve Güney ile Doğu bölgelerindeki partnerlerin araştırılması ve fon bulma noktasında destek sağlanmıştır. ARCUS’un TvT Projesi’ni Temmuz 2010’da fonlaması ile birlikte, projenin ana fon kaynağı güvence altına alınmıştır. Sonrasında, projeden 2010 Nisan’da ayrılan Amets Suess’in yerine araştırmacı olarak Jan Simon Hutta ile anlaşmıştır. ARCUS ve OSF’den gelen fonların 2011 ve 2012 yıllarında yenilenmesi ve Alman Heinrich Böll Vakfı ve Hollanda Hükümeti’nden gelen küçük hibeler sayesinde TvT araştırması tam kapasite devam etmiş ve TGEU’nun idari yetkilisi olan Moritz Sander 2012 Mart’ta TGEU’nun TvT ekibinin bir parçası haline gelmiştir.

EKLER

“Arka sıradan ön sıraya doğru: Simon Hutta (TGEU, Almanya), Carla LaGata (TGEU, Almanya), Naomi Fontanos (STRAP, Filipinler), Kris Randelovic (LGBT Gayten, Sırbistan), Jana Mittag (Heinrich Böll Vakfı, Almanya), Tamara Adrián (ILGALAW, Venezüella), Joleen Mataele (TLA, Tonga), Julia Ehrt (TGEU, Almanya), Agniva Lahiri (PLUS, Hindistan), Whitney Quanita Booyesen (Gender DynamiX, Güney Afrika), Heinrich Böell Vakfı’nda düzenlenen “Trans Hakları İnsan Haklarıdır!” başlıklı panelden.

TGEU’nun TvT ekibi, daha geniş bir aktivistler, araştırmacılar ve örgütler açısından oluşan bu projenin unsurlarından sadece bir tanesidir; diğer bir deyişle proje toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin hareketleri ve aktivizmlerine dayanır. TvT’nin üyeleri çoğu zaman gönüllü katkıda bulunmuşlardır ve sadece bazı durumlarda gerçekleştirdikleri çalışmanın maddi karşılığını alabilmişlerdir. Eylül 2012 itibarı ile TGEU’nun TvT ekibi dünyanın altı bölgesinden toplamda 16 partner örgüt, sayısız trans aktivist ve araştırmacı ile 20’den fazla LGBT, trans ve insan hakları uzmanları ile araştırmacılar tarafından oluşan bir uluslararası danışma kurulu ile yakın işbirliği içerisinde çalışmıştır.

Dünyanın çeşitli yerlerinden diğer uzmanlar ve örgütler ile faydalı, üretici ve sürdürülebilir bir iş-

birliğinin gerçekleşmesi için sonsuz çaba harcanmıştır. Böylesi bir işbirliği noktasındaki anahtar gelişmelerden biri Ekim 2011’de Berlin’de gerçekleştirilen ve bir panele ev sahipliği yapan TvT Eğitim ve Stratejik Planlama Toplantısı’dır. Hindistan, Filipinler, Sırbistan, Güney Afrika, Tonga ve Venezüella’dan aktivist ve araştırmacılar TGEU’nun TvT ekibiyle birlikte araştırma sonuçlarını Heinrich Böll Vakfı’nda (sayfa x’teki fotoğrafa bakınız) düzenlenen “Trans Hakları İnsan Haklarıdır!” başlıklı panelle kamuoyu ile paylaşmışlar ve etkinlik internetten canlı yayınlanmıştır. Bu panelden sonra, küresel bir TvT ekibinin yukarıda bahsedilen partner örgütlerdeki temsilcilerden oluşması garanti altına alınmıştır. Avustralya, Hindistan, Filipinler, Tonga ve Venezüella’dan aktivistlerle benzer bir toplantı TvT ekibinin daha da gelişmesi ve 2012 sonrası çalışmaları

TVT Projesi'nin Partner Örgütleri:

A Gender Agenda (Avustralya)	Pembe Hayat (Türkiye)
ASTRA Rio (Brezilya)	PLUS (Hindistan)
GATE (Arjantin/Tayland/ABD)	STRAP (Filipinler)
Gender DynamiX (Güney Afrika)	Tonga Leiti Association (Tonga)
Grupo Gay da Bahia (Brezilya)	TMEX (Meksika)
Labryz Kyrgyzstan (Kırgızistan)	Trans China (Çin)
LGBT Centre (Moğolistan)	Transgender Law Center (ABD)
LGBT Gayten (Sırbistan)	United and Strong (St. Lucia)
Observatorio Ciudadano Trans (Kolombiya)	

Proje kapsamında işbirliği yapılan aktivistler/araştırmacılar ve/veya hukuk uzmanları şu ülkelerdendir:

Antigua, Arjantin, Azerbaycan, Bahamalar, Barbados, Belize, Bosna Hersek, Cook Adaları, Danimarka, Fiji, Fransa, Guyana, Hollanda, Hırvatistan, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Jamaika, Japonya, Kiribati, Kosova, Küba, Şili, Macaristan, Makedonya, Namibya, Norveç, Özbekistan, Polonya, Papua Yeni Gine, Rusya, Samoa, Singapur, Slovakya, Slovenya, Solomon Adaları, St. Vincent, Surinam, Tokelau, Trinidad ve Tobago, Uganda, Venezüella, Yeni Zelanda ve Zambiya.

TVT Danışma Kurulu şu kişilerden oluşmaktadır:

Masen Davis, Justus Eisfeld, Anna Kirey and Dr. Susan Stryker (ABD), Dr. Thamar Klein (Almanya), Mauro Cabral (Arjantin), Peter Hyundal (Avustralya), Silvan Agius and Dr. Nicolas Beger (Belçika), Majorie Marchi, Dr. Luiz Mott and Dr. Joseli Maria Silva (Brezilya), Dr. Sam Winter and Jiangang Zhao (Çin), Víctor Mukasa and Liesl Theron (Güney Afrika), Agniva Lahiri and Shabeena Francis Saveri (Hindistan), Sass Rogando Sasot (Hollanda), Belissa Andía Pérez (Peru), Roger Tootooali Stanley (Samoa), Huya Boonyapisompan (Tayland), Joleen Mataele (Tonga), Dr. Tamara Adrián (Venezüella), Jack Byrne and Thomas Hamilton (Yeni Zelanda),

ile stratejileri noktasındaki detaylar için Aralık 2012'de Stockholm'de düzenlenecektir. Bu noktada, hem Transfobi hem de Trans-Saygı noktasındaki deneyimleri ortaya seren ve Hindistan, Filipinler, Sırbistan, Tonga, Türkiye ve Venezüella'dan partner örgütlerle geliştirilen ve yürütülen Trans Bireylerin Toplumsal Deneyimleri başlıklı anket önemli rol oynayacaktır. Araştırmayı güçlendirme pratiği ile birleştirmeyi amaçlayan ve akran araştırması formatındaki anketler, ileride gerçekleştirilecek TvT araştırması ve daha gelişkin bölgesel ve uluslararası işbirliklerinin zeminini oluşturacaktır.

B. TCİP TABLOLARI

Dünyanın çeşitli bölgelerinde raporlanmış toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayetleri (Eylül 2012 itibarı ile)

	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
AFRİKA	1	2	-	1	4
ASYA	16	14	21	20	71
AVRUPA	13	19	9	12	53
KUZEY AMERİKA	19	13	9	14	55
OKYANUSYA	3	1	-	-	4
ORTA VE GÜNEY AMERİKA	94	165	181	204	644
TOPLAM	146	214	220	251	831

55 ülkede raporlanan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip birey/trans birey cinayeti (Eylül 2012 itibarı ile)

AFRİKA	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
CEZAYİR	-	1	-	-	1
GÜNEY AFRİKA	1	-	-	-	1
MAURİTUS	1	1	1	1	4
UGANDA	-	-	-	-	0

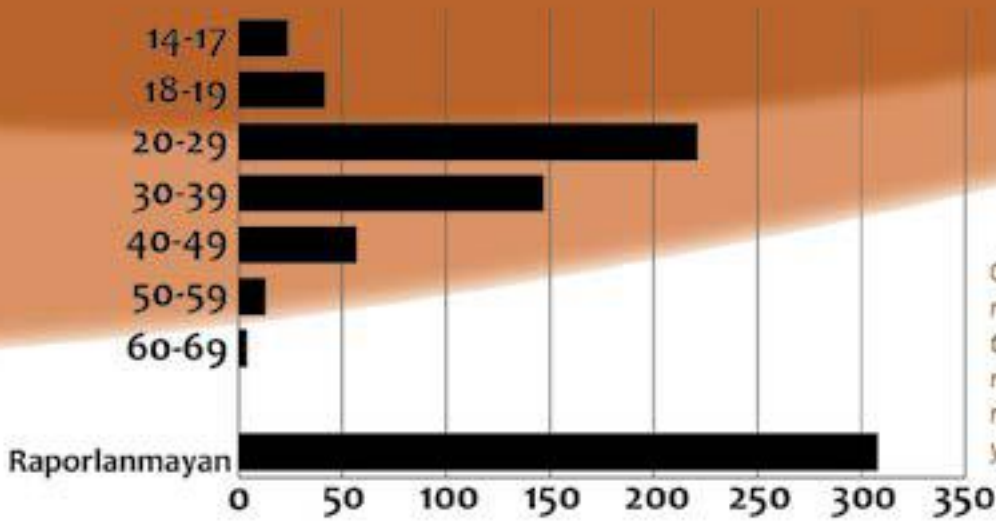
ASYA	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
AFGANİSTAN	-	-	-	1	1
AZERBAYCAN	-	-	2	-	2
ÇİN	1	3	2	-	6
ENDONEZYA	1	1	1	1	4
FİLİPİNLER	5	1	9	7	22
HİNDİSTAN	-	4	2	4	10
IRAK	3	-	-	-	3
İRAN	-	-	-	1	1
KORE CUMHURİYETİ	-	-	1	-	1
MALEZYA	1	4	-	1	6
PAKİSTAN	3	-	3	6	12
SİNGAPUR	1	-	-	-	1
TAYLAND	1	1	-	-	2

ORTA VE GÜNEY AMERİKA	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
ARJANTİN	2	3	3	10	18
BOLİVYA	-	1	5	1	7
BREZİLYA	57	68	99	101	325
DOMİNİK CUMHURİYETİ	-	4	4	4	12
EKVADOR	1	2	5	1	9
EL SALVADOR	1	5	-	1	7
GUATEMALA	1	12	14	4	31
HONDURAS	4	15	8	8	35
JAMAİKA	-	-	1	-	1
KOLOMBİYA	13	13	15	18	59
KOSTA RİKA	3	-	-	-	3
KÜBA	-	1	-	-	1
MEKSİKA	4	9	14	33	60
NİKARAGUA	-	2	-	-	2
PANAMA	-	-	-	1	1
PARAGUAY	2	-	1	-	3
PERU	1	4	2	2	9
PUERTO RİKO	-	2	5	1	8
ŞİLİ	1	1	-	1	3
URUGUAY	-	1	-	1	2
VENEZÜELLA	4	22	5	17	48

AVRUPA	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
ALMANYA	2	-	-	-	2
ARNAVUTLUK	-	1	-	-	1
BİRLEŞİK KRALLIK	-	2	1	-	3
FRANSA	-	-	-	1	1
İSPANYA	1	2	-	-	3
İTALYA	5	6	2	1	14
POLONYA	-	-	-	1	1
PORTEKİZ	1	-	-	-	1
RUSYA	-	-	-	2	2
SİRBİSTAN	-	1	-	-	1
TÜRKİYE	4	7	6	6	23

KUZEY AMERİKA	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
ABD	18	13	9	14	54
KANADA	1	-	-	-	1

OKYANUSYA	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
AVUSTRALYA	1	-	-	-	1
Fiji	1	-	-	-	1
YENİ KALEDONYA	1	-	-	-	1
YENİ ZELANDA	-	1	-	-	1

Ocak 2008 ile Aralık 2011 tarihleri arasında öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin raporlanmış olan yaşları (Mart 2012 itibarı ile).

Ocak 2008 ile Aralık 2011 tarihleri arasında öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin raporlanmış olan meslekleri/gelir kaynakları (Mart 2012 itibarı ile).

MESLEK/GELİR KAYNAĞI	
Seks İşçisi	227
Kuaför/güzellik uzmanı	17
Dükkan/bar/kuaför salonu sahibi	8
İşçi	7
Tüccar	6
Performans sanatçısı	5
Garson	5
Aktivist	3
Dini Lider	3
(Evsiz)	2
Aşçı	2
Duvar ustası	2
Pansiyon sahibi	2
Polis	2
Diğer	13
Raporlanmayan	512
Toplam	816

Ocak 2008 ile Aralık 2011 tarihleri arasında öldürülen toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin raporlanmış olan yaşları (Mart 2012 itibarı ile).

YAŞ	
60-69	4
50-59	13
40-49	57
30-39	147
20-29	221
18-19	42
14-17	24
Raporlanmayan	308
Toplam	816

C. YAZARLAR HAKKINDA

Carsten Balzer (Carla LaGata)

Özgür Üniversite Berlin'den Kültürel Antropoloji dalında master ve doktora derecelerine sahip olan Balzer, doktora tezini Brezilya, Almanya ve ABD'deki toplumsal cinsiyet farklılığına sahip/transtopluluklar üzerine yazmıştır. Balzer, alan araştırmasını Tanzanya, Brezilya'daki Amazon bölgesi, Rio de Janeiro, New York City ve Berlin'de gerçekleştirmiş; Özgür Üniversite Berlin'de Kültürel Antropoloji ve Latin Amerika Çalışmaları dersleri vermiş; ve bir kitap yayımlanmış, antolojilerde çeşitli katkıları yayımlanmış ve ABD, Brezilya, Almanya, İspanya ve Birleşik Krallık'taki hakemli dergilerde makaleleri yayımlanmıştır. Balzer aynı zamanda Berlin Transgender Ağının Bilimsel Danışma Kurulu'nun başkanı, çevrimiçi dergi Liminalis – A Journal for Sex/Gender Emancipation and Resistance'ın (Liminalis – Cinsiyetin/Toplumsal Cinsiyetin Kurtuluşu ve Direniş) kurucu üyesi, akademik dergi Transgender Studies Quarterly'nin (TSQ) editöryel yönetim kurulu üyesi ve Açık Toplum Vakfı LGBTI Hakları İnisiyatifi'nin Danışma Kurulu üyesidir. Balzer, TGEU'yu kurduğu 2005'ten bu yana desteklemiş ve TGEU yönetim kurulu üyesi olarak 2008 – 2012 yılları arasında görev almıştır. Şu an Balzer, TGEU'nun TVT araştırma projesinin baş araştırmacısıdır.

Jan Simon Hutta

Hutta doktorasını, Birleşik Krallık'taki Açık Üniversite - Milton Keynes'ten İnsan Coğrafyası alanında tamamlamıştır. Hutta'nın doktora çalışması, Brezilya'da LGBT'lerin şiddet karşıtı ve vatandaşlık politikalarına odaklanmıştır. Bundan önce, Özgür Üniversite Berlin'de ve Santa Cruz'daki Kaliforniya Üniversitesi'nde Psikoloji ve Kültürel Çalışmalar bölümlerini bitirmiştir. Yaz 2010'dan bu yana TVT bünyesinde yürüttüğü çalışmalardan ayrı olarak, Berlin Humboldt Üniversitesi'nde Kültürel Antropoloji ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ile ilgili dersler vermektedir. Çalışmaları çeşitli dergi ve derleme çalışmalarda yer almıştır. Hutta kuir aktivizm dahilinde çalışmalar yürütmüş, politik ve akademik konferanslar organize etmiş ve eleştirel şehir araştırmaları üzerine Almanca bir disiplinlerarası dergi olan sub/urban'ın da kurucularından biri olmuştur. □

D. DİPNOTLAR

- [1] www.yogyakartaprinciples.org (son erişim: 19 Eylül 2012).
- [2] Bakınız; Council of Europe Commissioner for Human Rights, Human Rights and Gender Identity, Issue Paper, Temmuz 2009, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1476365> (son erişim: 19 Eylül 2012).
- [3] http://www.transgenderdor.org/?page_id=58 (son erişim: 19 Eylül 2012).
- [4] Grupo Gay da Bahia, Tabelas Completas: GLBT Assassinados no Brasil: 2008, Nisan 2009; http://www.ggb.org.br/imagens/Tabelas_COMPLETAS_2008_-_assassinatos.pdf (son erişim: 8 Ağustos 2012).
- [5] C. Balzer, "Her üç günde bir trans birey öldürülmektedir – Yeni bir Trans Cinayetlerini İzleme Projesi'nin ilk sonuçlarına göre Ocak 2008 ile Haziran 2009 arasında 200 trans cinayeti raporlanmıştır" *Liminalis – Journal for Sex/Gender Emancipation and Resistance*, Sayı 3, 2009, sayfa 148.
- [6] http://www.transrespect-transphobia.org/en_US/tvt-project/tmm-results.htm
- [7] C. Balzer ve V. Mukasa, "İnsanlar Afrikalı bir Trans hareketine olan ihtiyacın farkında vardılar": Victor Mukasa ile röportaj, *Liminalis: Journal for Sex/Gender Emancipation and Resistance*, Sayı 3, 2009, http://www.liminalis.de/2009_03/Interviews/Liminalis-2009Mukasa-en.pdf (son erişim: 6 Ağustos 2012).
- [8] W. Booysen, "Afrika'da LGB/Tİ İnsan Hakları Durumu", TGEU ve Boell Vakfı tarafından 5 Ekim 2011'de Berlin'de organize edilen "Trans Hakları İnsan Haklarıdır!" başlıklı paneldeki konuşmasından.
- [9] R. Hamblin ve L. A. Van der Merwe. Witnessing Challenges of Gender Variant People in South Africa, Rapor, Gender Dynamix NPO tarafından 2012'de oluşturulmuştur, Gender Dynamix Cape Town'dan ulaşılabilir.
- [10] Gender Dynamix, S.H.E ve Transgender and Interseks Afrika, 'IDAHOT Güney Afrika üçlü transgender ve interseks kurumsal basın açıklaması', basın açıklaması, Mayıs 2012, transfeminists.wordpress.com/2012/05/17/idahot-south-african-tripartite-transgender-and-intersex-organisational-press-release-17-may-2012 (son erişim: 6 Ağustos 2012).
- [11] A. Martin, A. Kelly, L. Turquet ve S. Ross, Hate Crimes: The Rise of "Corrective" Rape in South Africa, ActionAid International, Mart 2009, http://www.actionaid.org.uk/doc_lib/correctiveraperep_final.pdf (son erişim 19 Mayıs 2012), sayfa 12.
- [12] R. Dixon, 'Güney Afrika'nın siyah kasabalarında gey olmak ölümcül olabilir', *Los Angeles Times*, 27 Mayıs 2011, <http://articles.latimes.com/2011/may/27/world/la-fg-south-africa-gay-killings-20110528> (son erişim: 6 Ağustos 2012).
- [13] Aynı kaynak.
- [14] Samuel Laetitia Opio ile röportaj, 9 Aralık 2010, São Paulo, Brezilya.
- [15] Beyonce Tushabe ile röportaj, 9 Aralık 2010, Sao Paulo, Breilya.
- [16] L. Theron, 'Afrika'da transgender olmak veya transgender olmaktan çıkmak?', New York'ta sunulan makaleden, 17 Nisan 2008, http://www.genderdynamix.co.za/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=335 (son erişim: 8 Ağustos 2012).

- [17]Zambia için oluşturulan TvT Uzman Anketi (2011).
- [18]Gender DynamiX, 'Gender DynamiX etik dışı hastane eylemlerini kınamaktadır: transseksüel hasta', basın açıklaması, Haziran 2009, <http://www.genderdynamix.co.za/content/view/412/143> (son erişim: 6 Ağustos 2012).
- [19] Bakınız; R. Labilles, "Justice for the Murdered Lesbian, Gay, Bisexual and Transgendered Filipinos", Filipinler LGBT Nefret Suçları Takibi, Kasım 2011, <http://t-hephilippinelgbthatecrimewatch.blogspot.com> (son erişim: 8 Ağustos 2012).
- [20] Mitch Yusof ile röportaj, 17 Mart 2011, Wellington, Yeni Zelanda.
- [21] <http://www.exgaywatch.com/wp/2009/11/malaysia-report-transgender-day-of-remembrance> (son erişim: 8 Haziran 2012).
- [22] 'Her üç günde bir trans cinayetine rastlanmaktadır' (kaynak önceden belirtilmiştir), sayfa 152.
- [23] Daha detaylı bilgi için, http://www.transrespect-transphobia.org/en_US/tvt-project/tmm-results.htm ve Mısır'daki TDOR etkinlikleri web sayfasına bakınız: <http://tgegypt.com/remembering-our-dead> (son erişim: 8 Ağustos 2012), bu linklere tıkladığınızda Youtube'a yönlendirileceksiniz: <http://uk.youtube.com/watch?v=Z2tDvtjQNfQ> (son erişim: 8 Ağustos 2012).
- [24] Santy ile röportaj, 3 Ekim 2010, Malmö, İsveç.
- [25] Aynı kaynak.
- [26] S. Winter, 'Geçiş sürecinde kaybolmak: Asya'da trans bireyler, translara yönelik önyargılar ve patoloji', Uluslararası İnsan Hakları Dergisi, Sayı 13, 2009, sayfa 365-90, sayfa 375.
- [27] Santy ile röportaj (kaynak önceden belirtilmiştir).
- [28] 'Geçiş sürecinde kaybolmak' (kaynak önceden belirtilmiştir), sayfa 376.
- [29] Aynı kaynak.
- [30] N. Fontanos, 'Doğu ve Güneydoğu Asya'da trans bireylerin durumu', TGEU ve Boell Vakfı tarafından Berlin'de 5 Ekim 2011'de organize edilen "Trans Hakları İnsan Haklarıdır!" başlıklı panelde yaptığı konuşma.
- [31] Santy ile röportaj (kaynak önceden belirtilmiştir).
- [32] Ai ile röportaj, 4 Mart 2011, Tokyo, Japonya.
- [33] Örneğin; C. Brewer. 'Baylan, asog, transvestism, and sodomy: Gender, sexuality and the sacred in early colonial Philippines', Intersections: Gender, History and Culture in the Asian Context, Sayı 2, 1999, <http://intersections.anu.edu.au/issue2-carolyn2.html> (son erişim: 8 Ağustos 2012).
- [34] C. Balzer, Gender Outlaw Triptychon: Selbstbilder und Formen der Selbstorganisation in den Transgender-Subkulturen Rio de Janeiros, New Yorks und Berlins, doktora tezi, Berlin Özgür Üniversitesi, 2007, sayfa. 340-341, http://www.diss.fu-berlin.de/diss/receive/FUDISS_thesis_000000005722 (son erişim: 19 Eylül 2012).
- [35] RedLacTrans, 'Declaración RedLacTrans sobre crímenes de odio en Honduras', Ekim. 2010, <http://www.redlactrans.org.ar/documentos/Denuncia-REDLACT-RANS.pdf> (son erişim: 9 Eylül 2012).

D. DİPNOTLAR

- [36] Brazil, Relatório Sobre Violência Homofóbica no Brasil: O ano de 2011, Temmuz 2012, Brezilya Federal Hükümeti, <http://portal.sdh.gov.br/clientes/sedh/sedh/brasilem/relatorio-sobre-violencia-homofobica-no-brasil-o-ano-de-2011> (son erişim: 9 Ağustos 2012).
- [37] Daha fazla bilgi için: <http://rutasnocturnas.blogspot.com> (son erişim:19 Eylül 2012).
- [38] <http://www.oas.org/en/iachr/lgtbi> (son erişim: 9 Ağustos 2012).
- [39] Instituto Runa, Realidades Invisibles: Violencia contra Travestis, Transexuales y Transgéneros que Ejercen Comercio Sexual en la Ciudad de Lima, Lima: Instituto Runa, 2007.
- [40] Aynı kaynak, sayfa 63, 92-3.
- [41] Aynı kaynak, sayfa 72-3.
- [42] Aynı kaynak, sayfa 122-3, 128-9.
- [43] Molina, 'Caracas: Transexuales temen por su vida', Reportero24, Haziran 2011, <http://www.reportero24.com/?p=27246> (son erişim 9 Ağustos 2012).
- [44] Gender Outlaw Triptychon (kaynak önceden belirtilmiştir), sayfa 315-34.
- [45] Aynı referans, sayfa 387.
- [46] Aynı referans, sayfa 187.
- [47] Aynı referans sayfa 187 ve C. Balzer 'Eu acho transexual é aquele que disse: "eu sou transexual!". Reflexiones etnológicas sobre la medicalización globalizada de las identidades trans a través del ejemplo de Brasil', M. Missé and G. Coll-Planas (editörler) El Género Desordenado: Críticas en Torno a la Patologización de la Transexualidad, Barcelona: Egales Editorial, 2010, sayfa 92.
- [48] Gender Outlaw Triptychon (önceki bir referanstan), sayfa 331-2.
- [49] Gender Outlaw Triptychon (kaynak önceden belirtilmiştir) sayfa 129-31, 379.
- [50] J.S. Hutta, Queer Geographies of Geborgenheit: The LGBT Politics of Security and Formations of Agency in Brazil, doktora tezi, Sosyal Bilimler Fakültesi, açık Üniversite – Milton Keynes, 2010, sayfa 191-206; J.S. Hutta ve C. Balzer, 'Identities and citizenship under construction: historicising the "T" in LGBT anti-violence politics in Brazil', M. Casey ve Y. Taylor (editörler) Queer Presences and Absences: Time, Future and History, Basingstoke: Palgrave Macmillan; Relatório sobre Violência Homofóbica no Brasil (kaynak önceden belirtilmiştir).
- [51] 'Identities and citizenship under construction' (kaynak önceden belirtilmiştir).
- [52] Relatório sobre Violência Homofóbica no Brasil (kaynak önceden belirtilmiştir) sayfa 67.
- [53] Aynı kaynak.
- [54] S. Carrara, Política, Direitos, Violência e Homossexualidade: Pesquisa Oitava Parada do Orgulho GLBT, Rio de Janeiro: Pallas, 2003; L. Mott, F. d. Cerqueira, O Crime Anti-Homossexual no Brasil, Salvador da Bahia: Editora Grupo Gay da Bahia, 2002; Relatório sobre violência homofóbica no Brasil (kaynak önceden belirtilmiştir), sayfa 4.

- [55] IACHR, 'IACHR devletlerden homofobi ve transfobiyi bitirmelerini talep etmektedir', basın açıklaması, Mayıs 2012, http://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2012/051.asp (son erişim: 9 Ağustos 2012).
- [56] R. Suárez, 'Reflexión de Roció Suárez sobre la transphobia en América Latina', Mayıs 2007, <http://vidadetvestis.blogspot.de/2007/05/reflexin-de-roco-surez-sobre-la.html> (son erişim: 9 Ağustos 2012).
- [57] Realidades Invisibles (kaynak önceden belirtilmiştir).
- [58] Aynı kaynak, sayfa 38.
- [59] F. Pocahy, 'Um mundo de injúrias e outras violações', in: F. Pocahy (editör), Rompendo o Silêncio: Homofobia e Heterossexismo na Sociedade Contemporânea, Porto Alegre: Nuances, 2007, sayfa 10-26; Política, Direitos, Violência e Homossexualidade (kaynak önceden belirtilmiştir).
- [60] Realidades Invisibles (kaynak önceden belirtilmiştir). sayfa 32-5, 47-9.
- [61] Aynı kaynak, sayfa 127, 131.
- [62] IACHR, 'Honduras', Amerikan Devletler Arası İnsan Hakları Komisyonu (editör), Amerikan Devletleri Arası İnsan Hakları Komisyonu Yıllık Raporu 2011, <http://www.oas.org/en/iachr/docs/annual/2011/Chap4Honduras.doc> (son erişim: 9 Ağustos 2012).
- [63] Aynı kaynak, sayfa 31.
- [64] Gender Outlaw Triptychon (kaynak önceden belirtilmiştir), sayfa 312.
- [65] Aynı referans, sayfa 315 – 334.
- [66] Uluslararası Af Örgütü, '2012 Yıllık Raporu – Brezilya', Mayıs 2012 <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fbc394c73.html> (son erişim: 16 Ağustos 2012); R. Maltchik, 'No Brasil todo há grupos de extermínio', O Globo, 9 Ocak 2011, sayfa 3;
- [67] J.S. Hutta, 'Beyond the right to the governmentalized city: Queer citizenship in a Brazilian context of peripheralization', A. Fischer-Tahir ve M. Naumann (editörler), Peripheralization: The Making of Spatial Dependencies and Social Injustice, Wiesbaden: Springer VS, sayfa 222-46.
- [68] Örneğin; Amnesty International, 'Mexico: Oaxaca - Clamour for Justice', AMR 41/031/2007, Temmuz 2007, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46b71f432.html> (son erişim: 16 Ağustos 2012).
- [69] Kemal Ördek ile röportaj, 8 Temmuz 2012, Dublin, İrlanda.
- [70] Aynı kaynak.
- [71] E. Yıldız, "Seks işçiliği ve cinsel şiddet: bir deneyim", Pembe Hayat, Seks İşçilerinin Hakları İnsan Haklarıdır! Ankara: Ayrıntı Yayınevi, 2011, sayfa 25.
- [72] Makale Pembe Hayat tarafından İngilizce'ye çevrilmiş ve şu kitapta yayımlanmıştır: We Need a Law Against Transphobic Hatred! Trans Remembrance Meeting Book, Ankara: Ayrıntı Yayınevi, 2011, sayfa 28-9.
- [73] Doğanoglu, Legal Cases Concerning LGBT, İstanbul: Punto Print Solutions, 2010, sayfa 30.

D. DİPNOTLAR

[74] Aynı kaynak, sayfa 19.

[75] Kemal Ördek ile röportaj (kaynak önceden belirtilmiştir).

[76] Bakınız L. Turner, St. Whittle, ve R. Combs, Transphobic Hate Crime in the European Union, Press for Change, 2009, sayfa 24.

[77] Aynı kaynak, sayfa 9.

[78] Aynı kaynak, sayfa 24.

[79] Aynı kaynak.

[80] Konuyla ilgili önceki referansa bakınız, sayfa 2.

[81] Aynı kaynak, sayfa 1.

[82] Bakınız, Human Rights and Gender Identity (önceki bir referanstan.), sayfa 44. İspanyolca, Almanca, İtalyanca ve Portekizce'ye yapılan çevirilere TvT Yayım Serisi'nin bir parçası olarak şu linkten ulaşılabilir: http://www.transrespect-transphobia.org/en_US/tvt-project/publications.htm.

[83] Pembe Hayat, Sex Workers Rights Are Human Rights!, Ankara: Ayrıntı Yayımevi, 2011.

[84] <http://www.transgenderdor.org/wp-content/uploads/2008/09/all-years-2011.xls> (son erişim: 7 Ağustos 2012).

[85] <http://supportcece.wordpress.com> (son erişim: 15 Ağustos 2012).

[86] GenderPAC, 50 under 30: Masculinity and the War on America's Youth: A Human Rights Report, Washington, DC: Gender Public Advocacy Coalition, 2006; H. Boyd, '70 under 30', Helen Boyd's Journal of Gender & Trans Issues, Dec. 2008, <http://www.myhusbandbetty.com/2008/12/09/70-under-30> (son erişim: 7 Ağustos 2012).

[87] <http://www.avp.org/ncavp.htm> (son erişim: 7 Ağustos 2012).

[88] NCAVP, Hate Violence against Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and HIV-affected Communities in the United States in 2010: A Report from the National Coalition of Anti-Violence Programs, National Coalition of Anti-Violence Programmes, 2011, http://www.avp.org/documents/NCAVPHVReport2011Final6_8.pdf (son erişim: 7 Ağustos 2012), sayfa 45.

[89] 50 under 30 (kaynak önceden belirtilmiştir) sayfa 4; aynı zamanda bakınız; S. Lamble, 'Retelling racialized violence, remaking white innocence: The politics of interlocking oppressions in Transgender Day of Remembrance', Sexuality Research & Social Policy, Sayı 5, 2008, sayfa 24-42.

[90] J. Grant, L. Mottet and J. Tanis, Injustice at Every Turn: A Report of the National Transgender Discrimination Survey, 2011, http://www.thetaskforce.org/reports_and_research/ntds (son erişim: 7 Ağustos 2012), sayfa 51.

[91] Injustice at Every Turn (kaynak önceden belirtilmiştir).

[92] P. Gehi, 'Struggles from the margins: Anti-immigrant legislation and the impact on low-income transgender people of color', Women's Rights Law Reporter, 2009, Sayı 30, sayfa 315- 46.

[93] Aynı kaynak, sayfa 336.

- [94] Aynı kaynak; L. Feinberg, 'Death of trans immigrant in detention forges united protests', Workers World, 8 Eylül 2007, <http://www.workers.org/2007/us/trans-0913> (son erişim: 19 Eylül 2012).
- [95] Z. Barlow, C. Carlson and R. Hernandez, 'Brandon McInerney accepts plea deal in murder trial', Ventura County Star, 21 Nov. 2011, <http://www.vcstar.com/news/2011/nov/21/mcinerney-trial> (son erişim: 19 Eylül 2012).
- [96] Joleen Mataele ile röportaj, 30 Mart 2011, Nuku'alofa, Tonga.
- [97] Aynı kaynak.
- [98] N. Besnier, 'Transgenderism, locality, and the Miss Galaxy beauty pageant in Tonga', American Ethnologist, Sayı 29, 2002, sayfa 534-66.
- [99] Joleen Mataele ile röportaj (kaynak önceden belirtilmiştir).
- [100] Joleen Mataele ile röportaj, 31 Mart 2011, Nuku'alofa, Tonga.
- [101] Selina ile röportaj, 17 Mart 2011, Wellington, Yeni Zelanda.
- [102] Aynı kaynak.
- [103] Aynı kaynak.
- [104] K. Slamah, 'Transgender Women Sex Workers Claiming Their Rights', Sex Workers Rights Are Human Rights! (kaynak önceden belirtilmiştir), sayfa 143.
- [105] Selina ile röportaj (önceki bir referanstan).
- [106] Ceza 2011'de 9 yıla düşürülmüştür. Bakınız; Human Rights Commission, Transgender Day of Remembrance, 11 Kasım 2011, bakınız: <http://www.hrc.co.nz/newsletters/to-be-who-i-am/2011/11/trans-gender-day-of-remembrance/#more-12630> (en son 19 Eylül 2012'de erişilmiştir).
- [107] A. Bentley, "'Killer instinct" led to sex shop murder', Brisbane Times, 29 Mart 2010, <http://www.brisbanetimes.com.au/queensland/killer-instinct-led-to-sex-shop-murder-20100329-r7ro.html> (son erişim: 8 Ağustos 2012).
- [108] Bu yasa aynı zamanda TGEU ve ILGA Europe tarafından hazırlanan İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği – İyi Örnekler Kataloğu'nda da detaylandırılmıştır, Aralık 2011, http://www.tgeu.org/best_practice_catalogue_human_rights_gender_identity (son erişim: 19 Eylül 2012).
- [109] Hırvat ve Macar nefret suçları mevzuat örnekleri bu rapora eklenen Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açılarında Haritalama'ya eklenmemiştir.
- [110] Aynı kaynak.
- [111] GDX and SIPD, 'GDX & SIPD Exchange Programme', Gender Dynamix and Support Initiative for People with Atypical Sex Development, Gender Dynamix'ten erişilebilir, Cape Town.
- [112] Aynı kaynak; Gender Dynamix, 'GDX AGM: An overview of the year that was', bakınız: <http://mobile.genderdynamix.org.za/content/view/506/1> (son erişim: 21 Ağustos 2012); 'People have realized the need for an African trans movement' (kaynak önceden belirtilmiştir), sayfa 123 ve 125.
- [113] İnteraktif haritalara şu linkten ulaşabilirsiniz: http://www.transrespect-transphobia.org/en_US/mapping.htm

D. DİPNOTLAR

- [114] Agniva Lahiri ile röportaj, 1 – 12 Haziran 2012 tarihleri arasında e-posta üzerinden gerçekleştirilmiştir.
- [115] Shabeena Saveri ile röportaj, 9 Ekim 2010'da gerçekleştirilmiştir, Berlin, Almanya.
- [116] Satya ile röportaj, 18 Mart 2011'de gerçekleştirilmiştir, Wellington, Yeni Zelanda.
- [117] Aya Kamikawa ile röportaj, 2 Mart 2011'de gerçekleştirilmiştir, Tokyo, Japonya.
- [118] Seung-hyun Lee ile röportaj, 18 Mart 2011'de gerçekleştirilmiştir, Wellington, Yeni Zelanda.
- [119] Yazar bu bölümü, Latin Amerika ve Karayipler'de araştırmasını yaptığı toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin son on iki yılda etkiledikleri yasal ve sosyolojik konulara ve TGEU'nun TvT araştırma projesine katkı sunan bazı yerel uzmanların fikirlerini sundukları uzman anketlerine dayanarak oluşturmuştur.
- [120] Bakınız; İnsan Hakları ve Cinsiyet Kimliği (önceki bir referanstan) sayfa 43-4.
- [121] Shevon Matai ile röportaj, 18 Mart 2011'de gerçekleştirilmiştir, Wellington, Yeni Zelanda.
- [122] Selina ile röportaj, 17 Mart 2011'de gerçekleştirilmiştir, Wellington, Yeni Zelanda.

Küresel “Transfobiye Karşı Trans-Saygı” projesi (TvT), Transgender Europe’un (TGEU) TvT araştırma ekibinin Afrika, Asya, Orta ve Güney Amerika, Avrupa, Kuzey Amerika ve Okyanusya’dan olmak üzere dünyanın altı bölgesinden 17 partner örgüt ile sayısız trans aktivist ve araştırmacı ile yakın işbirliği içerisinde gerçekleştirdiği, devam eden, niteliksel – niceliksel bir araştırma projesidir. Proje, 20’den fazla LGBT, trans ve insan hakları uzmanından oluşan bir Danışma Kurulu tarafından danışmanlık sunulmaktadır. Projenin amacı, dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin insan hakları durumu hakkında genel bir bakış sunmak ve uluslararası kurumlar, insan hakları örgütleri, trans hareketi ve genel kamuoyu için faydalı olabilecek savunuculuk araçları geliştirmektir.

TvT araştırma raporu, iki alt-projenin anahtar niteliğindeki bulgularını sunmakta ve tartışmaktadır. İlk proje, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyleri/trans bireyleri hedef alan raporlanmış cinayetlerin sistematik şekilde toplanması, izlenmesi ve analiz edilmesinden oluşan Trans Cinayetlerini İzleme Projesidir (TCİP).

2008 ile 2011 yılları arasında 55 ülkede toplamda 831 trans cinayeti raporlanmıştır ve bu sayı sürekli şekilde artmaktadır. İkinci proje, toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireyler/trans bireyler ile ilgili mevcut yasalar, kanun önerileri ve alanda yaşanan yasal ve sağlık hizmetleri noktasındaki pratikler ile ilgili genel bir bakış sunan Hukuk ve Sağlık Hizmetleri Açılardan Haritalama’dır. Bu proje, halihazırda 72 ülkeyi kapsamaktadır. Bu projenin anahtar bulgularında bir tanesi de şudur: yasal olarak trans bireylerin cinsiyetlerini değiştirme imkanına sahip oldukları ülkelerin büyük çoğunluğunda kişilerin önce kendilerini patolojik sınıflandırma içerisine sokan bir “psikiyatrik tanı” alması, sonrasında ise “cinsiyet yeniden atama ameliyatı geçirmesi” ve bir insan hakları ihlali olan “kısırlaştırma” sürecini tamamlaması gerekmektedir.

Bu yayın, TGEU’nun TvT araştırma ekibi ile dünyanın çeşitli yerlerinden katkı sunan sayısız uluslararası uzman ve aktivistin ortak çalışmasının ürünüdür. Aynı şekilde bu yayın, yirmi birinci yüzyılda toplumsal cinsiyet farklılığına sahip bireylerin/trans bireylerin ve hareketlerinin karşılaştıkları zorluklar ve edindikleri başarılar ile ilgili çok sesli bir kayıt tutmaktadır.